

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Štev. 36., leto XVII.
SOBOTA, 12. SEPT. 1959

LIST IZDAJA REPUBLIKI SVET
ZVEZE SINDIKATOV JUGOSLAVIJE
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
IVO TAVCAR

LIST IZHAJA V UREDNIŠKI POVE-
ZAVI Z »RADOM« — NASLOV URED-
NIŠTVA IN UPRAVE: LJUBLJANA,
KOPITARJEVA 2, POST. PRED. 284 —
TELEFON UREDNIŠTVA 39-181 do 185,
31-555 in 31-453 — RACUN PRI KOMU-
NALNI BANKI V LJUBLJANI ŠTEV.
600-705/1-83 — POSAMEZNA ŠTEVILKA
STANE 20 DIN — NAROCNINA JE:
CETRTLETNA 250, POLLETNA 500 IN
LETNA 1000 DIN — LIST TISKA CZP
»LJUDSKA PRAVICA« — POSTNINA
PLAČANA V GOTOVINI

List ustanovljen
20. novembra 1942

DENAR IMAMO vendar investiranje zaostaja

V letošnjem prvem polletju je na razpolago za 6% več denarja za investicije kakor lani v istem času. Družbeni plan je predvidel, da bomo porabili za investicijsko potrošnjo 75 milijard dinarjev. V prvem polletju je bilo porabljenih le 31,3 milijarde dinarjev ali 41,8% planiranih investicij. Investiranje predvsem zaostaja na tistih področjih, ki lahko hitro vplivajo na izboljšanje življenjske ravni, to je v kmetijstvu, trgovini, gostinstvu, obrti in še v nekaterih drugih dejavnostih.

Podatki o gibanju gospodarstva v letošnjih prvih sedmih mesecih nam povedo, da je bila industrijska proizvodnja v LR Sloveniji za 9,3% večja kot lani v istem času. Proizvodnja sredstev za delo je bila večja za 16%, reprodukcijanskega materiala za 8% in proizvodnja predmetov za široko potrošnjo večja za 9% kot lani v prvih sedmih mesecih. Osebnih dohodkov delavcev, zaposlenih v gospodarstvu, so porasli za 23%, izven gospodarstva pa za 29% v primerjavi s istim časom lani. Če upoštevamo, da so se povprečni mesečni dohodki na zaposlenega povečali od 13.127 dinarjev lani na 15.266 dinarjev letos ali za 16% in da so življenjski stroški v tem času porasli za 2,4%, potem nam ti podatki povedo, da je življenjska raven porasla v prvih sedmih mesecih letos za 13,5% v primerjavi z ustreznim razdobjem lani.

Nekateri podatki o gibanju gospodarstva v prvem polletju oziroma v minulih sedmih mesecih pa niso tako razveseljivi kot prej naštetih. V juliju in avgustu je proizvodnja nekoliko zaostala. Zaloge končnih izdelkov so se v zadnjih mesecih tudi nekoliko znižale. Razen tega zaostaja investiranje v kmetijstvo, trgovino in gostinstvo, obrt ter kulturno socialno dejavnost. Zaostajanje investicij na tem področju pa je zelo pomembno za

gibanje življenjske ravni, za višji ali nižje cene, boljše ali slabšo založenost trga in preskrbo. Če bi poskrbeli za boljše založenost trga s kmetijskimi pridelki (to pomeni, da bi moralo kmetijstvo z modernizacijo več pridelati), bi poskrbeli za nove obrtne obrate, za boljše opremo trgovin (tako s prometnimi sredstvi kot z različnimi drugimi napravami, ki naj pocenejše trgovanje, zmanjšajo okvare blaga itd.), bi lahko doživeli v prvem polletju premik v cenah v korist potrošniškega žepa.

VSKLAJENO VLAGANJE SREDSTEV ZA GOSPODARSKE IN NEGOSPODARSKE INVE- STICIJE

Napak bi bilo trditi, da ni denarja za še hitrejši razvoj kmetijstva, trgovine, obrti, za nove kulturno-socialne objekte. V letošnjem prvem polletju je bil dotok investicijskih sredstev za 6% večji kot lani. In družbeni plan je predvidel investicijsko potrošnjo v znesku 75 milijard dinarjev. Od tega naj bi porabili za negospodarske investicije 28,5% denarja. Podatki o investiranju povedo, da bo porabljenih za tako imenovane gospodarske investicije 71,9% in za negospodarske investicije 28,1% sredstev. Prejšnja leta ni potekalo investiranje tako skladno. Letos, kot vidimo, je potrošnja vsklajena, samo prepočasno

vlagamo denar na tista področja, kjer bi se nam hitro obrestovalo. Tudi na področju gospodarstva poteka investiranje prepočasno, saj so odobrena posojila iz splošnega investicijskega sklada porabljena samo v višini 33,4%. Posebno slabo trošijo investicijska sredstva v energetiki (v prvem polletju so jih potrošili 25,5%) in v predelovalni industriji (27,2%). Toda ostanimo pri trošenju sredstev za negospodarske investicije.

OBRT SE VEDNO NA ZADNJEM MESTU

Delež investicij v negospodarske panoge se je v primerjavi z minulim letom zelo povečal. Toda tudi na tem področju zaostajamo in bi bil potreben določen premik. Iz lokalnih investicijskih skladov je bilo določenih v letošnjem prvem polletju večji del sredstev za gradnjo stanovanj. Za gradnjo stanovanj je bilo določeno 6395 milijonov dinarjev ali 87,7%. Toda za razširitev in rekonstrukcijo podjetij gradbenega materiala in gradbene obrti je bilo iz občinskih stanovanjskih skladov odobrenih le 138 milijonov dinarjev posojil ali 1,9% razpoložljivih sredstev. Potrošnja kreditov za gradnjo stanovanj ugodno poteka. Toda hkrati velja ugotoviti, da je ena izmed velikih preprek, da bi lahko še hitreje dogradili stanovanja, prav premajhna zmogljivost gradbene obrti. Premalo je instalaterskih podjetij, parketarjev, teracerjev in slikarjev, premalo je tudi instalacijskega materiala. Zato, da bi pospešili razvoj gradbene obrti in industrije gradbenega materiala, pa je bilo letos odobrenih iz občinskih stanovanjskih skla-

dov le 64 milijonov dinarjev posojil.

Vsak dan lahko ugotovljamo, da nam ne manjka samo gradbene obrti, temveč tudi, da imamo premalo najrazličnejših obrtnih delavnic. Lani je bilo ob reorganizaciji kmetijskih zadrug opuščenih 294 obrtnih obratov. Družbeni sektor obrti je pridobil le 101 obrat več, kljub temu pa znaša zmanjšanje v družbenem sektorju obrti kar za 193 obratov. Lani je bilo tudi odprtih 45 novih zasebnih obrtnih obratov. Tudi če letos pridobimo toliko obrtnih obratov kot lani, ne bomo nič na boljšem kot leta 1957. Obrt pa tudi nima sodobnih strojev, proizvodnja je draga in prepočasna. Prav zavoljo tega bi pričakovali, da bo za osnovna sredstva v obrti porabljeno v prvem polletju več denarja. Namenjenih je bilo sicer 581 milijonov dinarjev investicij ali 5% več kot lani, toda v primerjavi s planom je potrošenih v ta namen le 33% sredstev. Ta podatek ne zagotavlja, da bo planirana investicijska potrošnja dosežena. Na sploh pa je treba ugotoviti, da v prvem polletju zostaja finansiranje investicij iz vseh kreditnih skladov in (ne samo iz amortizacijskega sklada v obrti) tako, da je to finansiranje za skupaj 16% manjše kot v prvem polletju lani.

ZA RAZVOJ TRGOVINE PORABLJENA KOMAJ ČETRTINA SREDSTEV

Ljudski odbori ne pospešujejo dovolj razvoja trgovine. Premalo sredstev vlagajo za njeno modernizacijo, za gradnjo oziroma urejanje novih lokalov. Tudi tu zaostajamo v investiranju. Odobrena sredstva za gradnjo skladišč, namenjenih za živila, so še slabo izkoriščena. V družbenem planu za leto 1959 je bilo predvideno, da bo za investicije v vsej trgovinski dejavnosti (trgovina na drobno, na debelo, zunanja trgovina, odkup in ostala trgovska dejavnost) porabljenih 3480 milijonov dinarjev. V prvem polletju pa je bilo porabljenih komaj četrtino investicij in od tega večina, to je 84% za trgovino na drobno in debelo.

Zato, da investiranje zaostaja, je več vzrokov. Nedvomno je eden glavnih, da so investitorji v splošnem slabo pripravljeni na uresničevanje investicij. Pogostokrat se dogodi, da zbira investitor tehnično dokumentacijo za opremo šele po odobritvi posojila in da se šele potem loti izdelave glavnega projekta. Ker poteče precej časa od sestave investicijskega programa do odobritve posojila, so v mnogih primerih ekonomske in tehnične rešitve v investicijskih programih zastarele. To seveda povzroča spremembe v programih in — investiranje zaostaja. Seveda je tudi nekaj objektivnih vzrokov. Za nabavo uvozne opreme je treba zbrati tuje ponudbe, kar je zelo zamudno. Dobavni roki so velikokrat daljši, kot je bilo to sprva mišljeno. Pri nekaterih investicijah pa je precejšnja ovira tudi neurejena udeležba. In če k temu dodamo še, da gradbena operativna in domača strojegradnja ne opravi pravi čas pogodbenih del, zaostaja investiranje tako pri gospodarskih kot pri negospodarskih investicijah.

Zaostajanje investicij v prvem polletju lahko podraži gradnje, pa čeprav so v drugem polletju stvari dokončane. V poznih jesenskih mesecih, ko hoče vsakdo potrošiti odobrena investicijska sredstva, se kaj lahko primeri, da so dela slabše opravljena, investitor pa na to ni toliko pozoren, kajti misli si, bolje je držati vrabca v roki, kot goloba na strehi. In zavoljo tega betonirajo zidariji že tedaj ko zmrzuje, ometavajo zidove, ko zid še ni dovolj posušen. Te in podobne okvare je treba čez leto, dve, popraviti in stroški se znova kopičijo. P. D.

MLADIM OB NJIHOVEM ZACETKU LETA

SREČNO »NOVO LETO«

Nenavadno voščilo pravzaprav, zdajle sredi najlepše jeseni.

Kaj ne, ko oni ne pravijo 1959, ampak 1958/59, ko ne pravijo 1960, ampak rečejo 1959/60. Kot da jim čas prepočasi mineva, kot da bi hoteli preživeti dve leti v enem!

Oglejmo se malce po tem njihovem 1959/60.

Začenja se to novo šolsko leto ob močno povečani družbeni skrbi za razvoj šolstva, očitni v preteklih, zlasti pa v zadnjem letu; v številnih novih šolah — nekaterih novoustanovljenih, drugih na novo sezidanih; sredi reformnih prizadevanj za novo, boljše podobo šole, sredi prvih rezultatov naše šolske reforme; sredi širke, ne kampanjske, ampak načrtno zastavljene akcije za pospešitev izobraževanja odraslih; sredi še mnogo drugih novlin.

V tem času je naša pozornost v največji meri posvečena osnovni šoli: čez nekaj let bo reformno delo v njej končano. Letos je nova osnovna šola v reformi dospela do najbrž najbolj kritične točke: začetek reforme višje stopnje. Kolektivna odgovornost vseh šolskih organov — pa tudi ne le šole same — bo zagotovila uspešno izvajanje šolske reforme. Novi predmeti v reformirani šoli — tehniška vzgoja, gospodinjstvo, razne oblike proizvodnega dela, ki se lahko razvija le ob tesni povezavi šole z družbenimi in gospodarskimi organizacijami — so v naši osnovni šoli pomembni koraki naprej.

V strokovnem šolstvu zastavljamo prve odločnejše korake za reformo. Štirindvajsetim v lanskem letu ustanovljenim novim strokovnim šolam se letos pridružujejo številni novi oddelki pri obstoječih strokovnih šolah, kar vse naj zagotovi našemu javnemu in gospodarskemu življenju več strokovno usposobljenih ljudi.

Izobraževanje odraslih, ki je manj kot redne šole časovno vezano na šolsko leto, v tej jeseni kaže v primerjavi z lanskim ogromen napredek. V svojih poglavitnih vejah se iz-

obraževanje odraslih prav to jesen oblikuje v stalen in trden sistem. Oddelki za odrasle pri rednih splošnih in strokovnih šolah so dobili prve programe, izdelane posebej zanje; strokovno izobraževanje v izobraževalnih središčih pri podjetjih je dobilo z novimi predpisi utrjene materialne in organizacijske oblike; v občinskih središčih prav to jesen ustanovljajo — v nekaterih okrajih v vseh občinah — delavske in ljudske univerze kot stalne poklicne ustanove.

In nazadnje: na univerzi, na katero se je letos vpisalo nekaj manj novih študentov kot prejšnja leta, je bilo med novinci tudi skoraj 250 delavcev in uslužbencev, ki so se namenili izpopolniti svoje znanje na fakultetah potem, ko so več let delali v podjetjih in ustanovah.

Skorajda zavzemi vse to naštevane malce preveč optimistično.

Ljudje, ki delajo na področju šolstva, vedo za marsikak »hladen curek« na naš optimizem; predusm:

pereča uprašanja reforme strokovnega šolstva;

pomanjkanje prosvetnih delavcev, zlasti v nekaterih gospodarsko pasivnih občinah na Dolenjskem, v Slovenskih goricah in Prekmurju, kjer na nekaterih najbolj prizadetih šolah manjka do 75% učnega osebja;

številni organizacijski, programski in metodični problemi v zvezi z izobraževanjem odraslih;

pa morebiti še kaj, ne nazadnje še vedno pomankljive materialne osnove rednega in izrednega šolstva.

Vendar se nam zdi kljub temu ob začetku letošnjega šolskega leta optimizem upravičen. Zato: vsem mladim, ki začenejo ali nadaljujejo svojo pot skozi šole, in vsem, ne po letih, pač pa po želji za znanjem mladim, ki si bodo kot delavci in upravljalci zdaj poiskali znanje, ki so bili v mladosti zanj prikrajšani — srečno novo leto!

-mm-

V soboto, 5. septembra, so se spet odprla vrata jesenskega mednarodnega velesejma v Zagrebu. Na razsežnem prostoru 132.000 kvadratnih metrov razstavlja 5673 razstavljalcev iz malone vseh držav s štirih celin. Razstavljalci so se potrudili, da prikažejo z razstavljenim blagom obiskovalcem velesejma tehnični razvoj vseh vrst industrije — od težke pa do industrije za široko potrošnjo. Marsikaj na velesejmu je novo, zlasti preseneča jugoslovanska industrija, katere tehnično popolni izdelki se prav nič ne razlikujejo od podobnih izdelkov drugih držav. K vrednosti velesejma tudi prispeva leredno dobra organizacija, ki omogoča obiskovalcem temeljit ogled vseh razstavljenih predmetov. Več o velesejmu v reportaži na 7. strani!

7 dni v sindikatih

Pri OSS Murska Sobota je bil pred dnevi sestanek s predsedniki in tajniki sindikalnih podružnic prosvetnih in znanstvenih delavcev ter načelniki svetov za šolstvo pri občinskih sindikalnih svetih. Razpravljali so o osnutku zakona o osnovnih šolah.

Organizacijsko politična komisija pri OSS Celje je imela 5. septembra posvetovanje s predstavniki okrajnega komiteja LMS in strokovnimi delavci šole za delavsko in družbeno upravljanje. Razpravljali so o delu mlajših delavcev sindikalnih podružnic in njihovih komisij.

V Celju je bila pred nekaj dnevi tudi konferenca železničarjev, katere so se udeležili predstavniki delavskih svetov, sindikalnih podružnic, sekretarji osnovnih organizacij ZK, šefi železniških postaj in nekateri vodilni železniški uslužbenci. Razpravljali so o upravljanju na železnici. Med navzočimi je vzbudil večje zanimanje predlog direktorja za Slovenijo, ki daje organom upravljanja širše kompetence in večjo materialno osnovo, kot pa predlog Generalne direktorije jugoslovanskih železnic.

Pretekli teden je bila seja predsedstva Občinskega sindikalnega sveta Laško. Razpravljali so o izpolnjevanju gospodarskih nalog v tistih gospodarskih organizacijah. Ugotovili so, da nekatera podjetja niso izpolnila polletnih planov. V zvezi s tem so sklenili predlagati kolektivom in sindikalnim podružnicam, kako naj odpravijo nekatere pomanjkljivosti, zlasti glede organizacije dela, ki ponekod povzroča nizko produktivnost.

Komisija za ideološko-politično in strokovno izobraževanje pri občinskem sindikalnem svetu Šoštanj je 3. septembra razpravljala o izobraževanju organov delavskih svetov in sindikalnega aktivnega. Ugotovili so, da je potrebno organizirati center, ki naj koordinira različne oblike izobraževanja, ki so jih doslej organizirale posamezne gospodarske organizacije, sindikalne podružnice, Svobode itd.

Pri Občinskem sindikalnem svetu Ptuj je bilo 3. septembra posvetovanje s predstavniki sindikalnih podružnic in člani plenuma. Razpravljali so o ustanovitvi delavske univerze. Le-ta bo imela tri oddelke, in sicer: družbeno-ekonomski in politični, poljudnoznanstveni in strokovni. Po njihovem mnenju bo najvažnejši oddelke strokovni, ki bo omogočal zainteresiranim delavcem pridobitev kvalifikacij. V zvezi s tem so sklenili, naj začne sindikalne podružnice takoj zbirati prijave interesentov, ki si želijo pridobiti kvalifikacije. Na tej seji so tudi sklenili ustanoviti sindikalno politično šolo.

Na zadnji seji predsedstva Občinskega sindikalnega sveta Ptuj so razpravljali o polletnih konferencah sindikalnih podružnic. Ugotovili so, da so polletne konference zelo koristne, posebno še, če se na njih temeljito obravnava polletno delo podružnic. Na tej seji so tudi ugotovili, da imajo nekateri izvršni odbori dobro izdelane programe svojega dela, kar jim omogoča stalni stik s kolektivom, delavskim svetom, upravnim odborom in vodstvom podjetja.

Organizacijsko politična komisija OSS Celje je imela pretekli teden sejo, katere so se udeležili tudi predstavniki nadzornih odborov občinskih sindikalnih svetov in člani nadzornega odbora OSS. Obravnavali so nekatere probleme s področja zakonitosti finančnega poslovanja občinskih sindikalnih svetov in sindikalnih podružnic.

V preteklem tednu je bil plenum občinskega sindikalnega sveta Šmarje. Razpravljali so o realizaciji polletnih zaključnih računov gospodarskih organizacij in si na osnovi ugotovitve zadali konkretne naloge. Na plenumu so tudi sklenili, naj sindikalne podružnice aktivno sodelujejo pri zbiranju podatkov za polletne obračune ter o njih na polletnih konferencah temeljito razpravljajo. Govorili so tudi o nalogah sindikatov pri ustanavljanju stanovaljske skupnosti.

Gospodarska komisija pri občinskem sindikalnem svetu Zalec je imela pred kratkim posvetovanje s predstavniki tistih gospodarskih organizacij, katerih gospodarjenje bo spremljala skozi vse leto. Dogovorili so se, da bodo gospodarske organizacije redno dostavljale občinskemu sindikalnemu svetu tromesečna poročila o rezultatih njihovega poslovanja.

Mogoče bo delavski svet Tovarne dekorativnih tkanin v Ljubljani uresničil tudi ta predlog

PREDLAGAM...

Samoupravni organi, sindikalna organizacija in organizacija ZK v Tovarni dekorativnih tkanin v Ljubljani si ne morejo več misliti uspešnega vodenja podjetja in reševanja najrazličnejših problemov s katerega koli področja brez najtesnejšega sodelovanja z vsem kolektivom. To se najlepše kaže v njihovem delu. V podjetju imajo skupne sestanke, na katerih ti organi seznanjajo kolektiv s svojim delom, gospodarskimi uspehi podjetja, s problemi in pomanjkljivostmi, ki se pri delu pojavljajo, in kako vse to urejajo. Razen tega imajo tudi sestanke po oddelkih. Na njih seznanjajo delavce s proizvodnimi nalogami oddelka in z drugimi problemi, ki so za posamezni oddelke posebno važni. Če k temu pristajemo še sestanke sindikalne in mladinske organizacije ter ZK, na katerih prav tako razpravljajo o najaktualnejših nalogah in problemih podjetja, potem lahko trdimo, da so vsi zaposleni dobro seznanjeni s celotnim dogajanjem v podjetju. Razveseljivo je, da vedno več delavcev predlaga upravnim in samoupravnim organom, kaj naj bi še izpopolnili, uresničili.

Da bi v to koristno dejavnost vključili tudi tiste delavce, ki sicer radi prihajajo na sestanke, vendar se ne oglašajo v razpravah, je delavski svet, na pobudo sindikalne organizacije, že pred dvema letoma zanje določil poseben nabiralnik, da mu pisмено sporočajo svoja mnenja in predloge. To se je zelo dobro obneslo. Tako je dobil delavski svet precej koristnih predlogov.

Največ predlogov je bilo za izboljšanje delovnih pogojev delavcev. Tako je na primer eden izmed delavcev predlagal, naj delavski svet poskrbi za topla malico vsaj za tiste zaposlene, ki nimajo zagotovljenih dveh toplih obrokov na dan. O tem predlogu je takoj nato razpravljala delav-

ski svet in ga tudi sprejel. Ker v podjetju niso mogli odpreti lastne menze, dovažajo hrano iz občinskega obrata družbene prehrane. Z njo so delavci zadovoljni, saj je poceni, dobra in izdatna. Za posamezni obrok plača delavec le 30 dinarjev, 20 din pa podjetje.

Na predlog nekega delavca je delavski svet poskrbel tudi za malico za nočno izmeno. Delavci dobijo brezplačno kruh z maslom, pasteto ali marmelado ter mlečno kavo. Razen tega je delavski svet ugodil tudi želji, naj bi v poletnih mesecih, ko je v obratih zelo vroče, delavci dobili za žejo hladno črno kavo, da ne bi pili vode.

Delavski svet je tudi sprejel predlog, naj dobijo delovne obleke tudi delavci tistih obratov, kjer jim inspekcija dela to sicer ni odobrila, čeprav je nevarnost, da svojo zamažejo in raztrgajo. V ta namen so sami izdelali nekaj blaga, nato pa ga razdelili med delavce, da si sami sešijejo delovne obleke.

Razen navedenih predlogov je delavski svet ugodil tudi želji nekega delavca, da bi jih seznanili z načinom finančnega poslovanja v podjetju. Organiziral je enotedenski tečaj. Vodila ga je računovodkinja. Delavce je predvsem zanimalo, kako se deli čisti dohodek podjetja na sklade, kako se obračunavajo osebni prejemki, kako podjetje nabavlja material, kako prodaja svoje izdelke itd.

Izmed ostalih koristnih predlogov velja omeniti še naslednjega. Delavski svet in uprava podjetja naj organizirata tečaj za novinke, na katerem naj jih seznanijo s tekstilnim blagom, ki ga v tem podjetju izdelujejo, s posameznimi vrstami preje itd. ter jih usposobijo za delo na tkal-

skih strojih. Tudi ta predlog so upoštevali. Tečaj so vodili mojstri in tehniki.

Nabiralnik za predloge se je dobro izkazal.

med delavce, da si sami sešijejo delovne obleke.

med delavce, da si sami sešijejo delovne obleke.

Tekmovanje za dan republike

Na pobudo občinskega odbora SZDL se je začelo 1. septembra v občini Ljubljana-Bežigrad tromesečno tekmovanje v počastitev dneva republike.

Stanovanjske skupnosti tekmujejo med seboj v udarniškem delu pri ureditvi igrišč, nasadov in drugih skupnih objektov, v zbiranju samoprispevkov za potrebe skupnosti.

Ko je občinski odbor SZDL pripravil pravilnik tekmovanja za kmetovalce, je zlasti upošteval uresničevanje sklepov Zveznega plenuma SZDL. Tako bodo kmetovalci tekmovali, koliko se jih bo letos vključilo v kooperacijo.

Tromesečnega tekmovanja se bodo udeležile tudi gospodarske

organizacije, sindikalne podružnice in člani kolektivov. Da bi tekmovanje potekalo po enotnih načelih, je izdelal občinski sindikalni svet poseben pravilnik. Tekmovanje obsega prostovoljno delo v podjetju, delovno disciplino, poživitev ideološko-političnega in kulturno-prosvetnega dela v sindikalnih podružnicah, vključevanje novih članov v sindikalno organizacijo itd. Posamezni člani kolektivov pa bodo temovali med seboj, kdo bo opravil več prostovoljnih delovnih ur, in še nekaterih drugih nalogah.

jevanje po enoti proizvoda si vsaj že utira pot. Zanj se je odločilo več podjetij

Večina podjetij ima uvedene tudi premijske pravilnike. Merila za delitve premij so različna. Ponekod jih dele za prihranek materiala, za zmanjšanje odpadnega materiala in delovne sile, dalje za količinsko in pravočasno izpolnjevanje plana, za znižanje režijskih stroškov itd. V nekaterih tarifnih pravilnikih so predvidene nagrade za tehnične izboljšave, za znižanje stroškov proizvodnje, za prihranke na orodju, nagrade za zmanjšanje izostankov od dela itd. Posamezne gospodarske organizacije mislijo deliti še tudi tako imenovani dobiček. Toda tega ne mislijo deliti v odstotku na tarifno postavko, temveč bodo pri tem upoštevali gospodarski uspeh posameznih oddelkov in delovnih grup v podjetju.

Iz vsega tega je razvidno, da so vsa podjetja v svojem tarifnem pravilniku temeljito izpopolnila sistem nagrajevanja po učinku. Čeprav se je izboljšani način nagrajevanja šele začel

Okrajni sindikalni svet je zavrnil tarifne pravilnike naslednjih organizacij (Gradiš, Slovenija-Les, SAP-Turist biro, Avto-commerce, Putnik, Prehrana, Tovarna vijakov, Toplovod, Tekstil, Ljubljana-Transport, Color-Medvode, Rudnik Zagorje, Tovarna usnja Šmartno, LIP Ribnica, Papirnica Radeče, Dolenjsko gradbeno podjetje Grosuplje in Celuloza Medvode). To je sklenil, ker je ugotovil, da so ali povečali tarifne postavke ali jih samo povečali za vodilna in uslužbenska delovna mesta, dalje, ker so uveljavili nespodbuden način delitve sredstev, namenjenih za osebne dohodke ali ker je bila potrebna ekonomska dokumentacija pomanjkljiva in podobno. Okrajni sindikalni svet je tudi ugotovil, da so bile marsikje sindikalne organizacije pri izdelavi tarifnih

naleteli na najrazličnejše oblike nagrajevanja po učinku (od norm do akordov preko premij in nagrad do nagrajevanja po enoti proizvoda, odstotne udeležbe od doseženega prometa, dohodka, čistega dohodka in drugih oblik). Nekaj podjetij, kot n. pr. Predilnica Litija, ROG — Ljubljana, so uvedla nagrajevanje po enoti proizvoda; podjetja kot n. pr. SKIP — Vižmarje, so uvedla razen nagrajevanja prek norm in akordov še odstotno udeležbo pri čistem dohodku za vsa režijska delovna mesta pa tudi za tista proizvodna delovna mesta, kjer ne delajo po normah in akordih; Papirnica Večje in nekatera druga podjetja so uvedla obračun dohodka po ekonomskih enotah. Popolnoma svojevrstno pot si je izbrala Bombažna tkalnica Vižmarje (o čemer smo že pisali).

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet je v ob-
činski sindikalni sveti so pri pre-
gledovanju tarifnih pravilnikov

V Kranju vas čaka sreča!

Mesto Kranj že od nekdaj slovi po organizaciji večjih tombol v Jugoslaviji. Tudi v letošnjem letu se obeta ljubiteljem igre na srečo prijetno popoldne v osrčju gorenske metropole, ki bo mnogim srečnikom ostala v nepozabnem spominu. Prireditelj tombole, Občinski sindikalni svet Kranj, želi, da vse sindikalne organizacije priporočajo svojim članom nakup tombolskih kartic in organizirajo izlete v Kranj dne 13. septembra.

Glavni dobitki, in teh je 8, bodo razstavljeni od 5. do 9. septembra v Kranju na Titovem trgu. Dobitki so: montažna hiša, dva osebna avtomobila Zastava-600, 2 rolerja Tomos-Galeb, 5 mopedom — Colibri, televizijski sprejemnik, 30 koles, pralni stroj, šivalni stroj, opeka itd. in nad 1000 manjših dragocenih dobitkov. To je brez dvoma velika vabljalnost za vsakogar. Glede na to, da je to največja tombola pri nas in bo prišlo v Kranj ogromno število ljudi, bo prireditelj preskrbel razen glavnega odra na Titovem trgu še štiri stranske odre, enakovredne glavnemu. Ti bodo telefonično povezani z glavnim odrom. Zato je vsak strah, da udeležence ne bi dobil dobitka na stranskem odru, odveč. Vnaprej pa že prosimo udeležence, da upoštevajo navodila dežurnih gasilcev, rediteljev in objave preko ozvočenja. Se dober teden je do 13. septembra, ko bo nekdo med udeleženci te velike tombole srečni dobitnik avtomobila, motorja, mopeda in še marsikaterega bogatega dobitka. Zato 13. septembra na svidenje v Kranju!

pravilnikov premalo delavne. To velja predvsem za organizacije v manjših podjetjih. Ponekod je izdeloval tarifne pravilnike le nekaj ljudi. Prav zato so ponekod neupravičeno poviševali tarifne postavke za vodilne uslužbence in strokovni kader v podjetju (na primer Papirnica Radeče). Ponekod so tudi hoteli uveljaviti za nižja delovna mesta zelo nizke tarifne postavke in zvišati norme.

O zbornicah in združenjih je moč trditi, da je šla akcija sindikatov o uveljavljanju nove tarifne politike mimo njih. Predvsem si niso prizadevale uveljaviti novih meril v nagrajevanju in so se ogrevale le za dviganje tarifnih postavk. Mnogo zmede so povzročile z vzorčnimi tarifnimi pravilniki, ki so jih razdelili med podjetja in zahtevale njihovo uveljavitev. Sprejemanje tarifnih pravilnikov so zavirali tudi nekateri občinski ljudski odbori, ki niso pravočasno razčistili s podjetji vprašanje pavšalov, kar je prišlo do izraza predvsem v družbenem sektorju obrti.

Okrajni sindikalni svet in občinski sindikalni sveti so pri pregledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet in občinski sindikalni sveti so pri pregledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet in občinski sindikalni sveti so pri pregledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet in občinski sindikalni sveti so pri pregledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet in občinski sindikalni sveti so pri pregledovanju tarifnih pravilnikov

Okrajni sindikalni svet in občinski sindikalni sveti so pri pregledovanju tarifnih pravilnikov

Zanimivo je tudi nagrajevanje v podjetju »Rašica« v Gameljnah, kjer upoštevajo pri nagrajevanju po normah še nagrade za kvaliteto, storilnost in prihranke itd.

Lani je delalo po normah in akordih 45 % zaposlenih, telos pa že 60 %. Toda če upoštevamo še druge oblike nagrajevanja po učinku, je to nagrajevanje v ljubljanskem okraju zajelo 90 % vseh del. Niso redke gospodarske organizacije, kjer so osebni dohodki vseh zaposlenih v neposredni zvezi z boljšim ali slabšim proizvodnim in poslovnim uspehom. V takšnih primerih je tarifna postavka le še instrument delitve dohodka.

V podjetjih, katerih tarifne pravilnike so obravnavali občinski sindikalni sveti, je opaziti nekoliko večji porast tarifnih postavk kot pri onih, katerih tarifne pravilnike je obravnaval okrajni sindikalni svet. Poleg tega je treba reči, da so slednja podjetja tudi v večji meri ohranila klasične oblike nagrajevanja.

Zaključek razprave je bil: sistem nagrajevanja v podjetjih je treba še izpopolnjevati.

tarifne postavke določali ne da bi upoštevali svoje ekonomske možnosti podjetja. Pri pregledovanju tarifnih pravilnikov je bilo moč ugotoviti, da so ponekod celo upoštevali nepravilne podatke o gospodarskem stanju podjetja. S tem so si sami, po svoji krivdi, ustvarjali neugodno politično vzdušje v kolektivu.

Tudi sodelovanje kolektiva pri sestavljanju tarifnega pravilnika so si ponekod razlagali po svoje in sestavljal pravilnik tako rekoč za zaprtimi vrati. Nezaupanje do članstva se kaže tudi v tem (kar je sicer bolj redek pojav), da se zdijo nekaterim vodstvom sindikalnih podružnic letošnje polletne konference odveč, češ, delavci se ne zanimajo za podatke o uspehih podjetja.

Nagrajevanje bo treba še izpopolnjevati. To velja v prvi vrsti za premijske sisteme. Republiški odbor bo še nadalje ugotavljal, kako se uveljavlja način nagrajevanja in gospodarjenja v kovinarski in elektroindustriji predvsem pa v dvanajstih gospodarskih organizacijah.

Kako razdeljujemo Mala anketa 100 stanovanja

Novi zakoni s področja stanovanjske zakonodaje, ki jih je Zvezna ljudska skupščina že sprejela, ali pa bo o osnutkih še razpravljala in sklepala, vnašajo v našo dosedanj zakonodajo in prakso marsikaj novega. Tako zakon o stanovanjskih razmerjih predpisuje investitorjem, da lahko razdeljujejo stanovanja le na podlagi posebnih pravilnikov, ki jih potrdijo delavski sveti ali drugi najvišji organi stanodajalca.

Zeleli smo zvedeti, kako je z razdeljevanjem stanovanj, zgrajenih s sredstvi podjetij. Zato je uredništvo pripravilo »Malo anketo — 100« in vprašanja razposlalo predsednikom sindikalnih podružnic v večjih podjetjih.

Najprej nekaj uvodnih ugotovitev. Prejeli smo le 34 odgovorov. Delno opravičilo je, da so bili najbrž nekateri predsedniki na dopustu. Presenetilo nas je, da so odborniki nekaterih sindikalnih podružnic skopo in neodločno od-

Pogoji za dodelitev stanovanja so v tej tovarni sicer podobni kot v MTT.

PODJETJE »STOL«: »Najprej ocenimo potrebe prosih, nato interes podjetja in delovno dobo prosih v podjetju. Ta merila so v vseh podrobnostih vezana na posebno tabelo za točkovanje.«

Podoben sistem razdeljevanja stanovanj s točkovanjem imajo tudi v TOVARNI »PLANIKA« V KRANJU. Odgovorili so: »Upoštevamo socialno-zdravstvene razmere prosih, čas zaposlitve v tovarni in položaj prosih v podjetju.«

Zanimivo je določilo, da po tem pravilniku direktor podjetja lahko samovoljno razpolaga z vsakim petim stanovanjem, ki ga podjetje zgradi ali drugače pridobi?

Predlog za delitev stanovanj so sestavljale stanovanjske komisije na osnovi določb pravilnikov, dokončno pa sta o tem sklepala delavski svet ali upravni odbor podjetja.

nja, ki so jih zidali s skupnimi sredstvi podjetij in občine, razdeljevale občinske stanovanjske komisije. Glede na vložena sredstva so lahko uprave podjetij predlagale prosih, ki naj se vseh v novozgrajena stanovanja. O dodelitvi stanovanj je dokončno sklepala občinska stanovanjska komisija.

Po sprejetju novega zakona o stanovanjskih razmerjih nobeno podjetje, ki je že doslej imelo pravilnik za razdeljevanje stanovanj, tega še ni dopolnilo ali spremenilo. Predsednike sindikalnih podružnic smo namreč vprašali tudi to. Pač pa se v teh podjetjih pripravljajo na morebitne spremembe, oziroma mislijo svoje pravilnike vskladiti s pravilniki, ki jih pripravljajo občinski ljudski odbori. Tako so na primer odgovorili iz Cinkarne in podjetja »Planika«. V MTT pa naj bi pri razdeljevanju stanovanj sodelovali tudi obratni delavski sveti.

Po osnutku pravilnika za razdeljevanje stanovanj, bodo imeli v rudniku Trbovlje prednost visokokvalificirani in kvalificirani delavci ter udeleženci NOB — rudarji. V naslednjo skupino štejejo ostale visokokvalificirane in kvalificirane delavce ter bivše borce, ki so zasploeni v stranskih dejavnostih rudnika. Za vse člane kolektiva na splošno veljajo ustaljena merila, ki smo jih že omenili. Da prosih sploh dobi stanovanje, mora biti zaposlen v rudniku 5 do 15 let.

V železarni Ravne zdaj dajejo predloge za razdeljevanje stanovanj obratovodje, in sicer na podlagi števila stanovanj, ki jih za vsak obrat posebej določi stanovanjska komisija. Na naša vprašanja je sindikalna podružnica tega podjetja odgovorila, da pravilnik še pripravljajo in da bodo sedanji način razdeljevanja stanovanj verjetno obdržali tudi v prihodnje.

Pravilnik jeseniških železarjev pa določa točkovanje pri razdeljevanju stanovanj.

Tudi prostovoljno delo je pogoj

● Nazadnje smo še vprašali, če v podjetjih sicer veljajo še kakšni posebni pogoji za dodelitev stanovanja, na primer prostovoljno delo; če morda s podaljšanim delom v obratih izdelajo to ali ono, ki je potrebno, da bi znižali stroške stanovanjske graditve.

Odgovori kažejo, da so se že doslej odločili za prostovoljno delo v železarni Jesenice (upravitelcem mora opraviti 500 delovnih ur, da se lahko vseli v novo stanovanje) in v Strojnih tovarnah v Trbovljah, kjer mora prosih delati po 6 ur za vsak kvadratni meter stanovanjske površine v zgradbi, ki je bila zgrajena po letu 1945, po dve uri pa za vsak kvadratni meter stanovanja, dograjenega do konca vojne. Na ta način so v STT doslej prihranili po 10 do 15 % tistih sredstev, ki so bila prvotno namenjena za gradnjo stanovanj.

Drugod spet sodijo, da bi prostovoljno delo koristilo (ELMA) in ga bodo verjetno uvrstili med pogoje za dodelitev stanovanja (rudnik Idrija). V nekaterih odgovorih pa smo našli na opombo, da na prostovoljno delo ali druge pogoje, da bi pocenili gradnjo stanovanj, niso mislili, ker pač vsa dela prevzemajo zavodi za stanovanjsko graditev ali pa gradbena podjetja sama.

Pred vsemi člani kolektiva

Nesmiselno bi bilo pričakovati, da nam bo »Mala anketa — 100« v vseh podrobnostih osvetlila zapleteno problematiko razdeljevanja stanovanj. Zdi se pa, da je mogoče iz skopih podatkov vendarle razbrati tole:

● O vrstnem redu prosihcev za stanovanja povedo svoje mnenje tudi sindikalne podružnice. V komisijah delavskih svetov za razdeljevanje stanovanj so vselej sindikalni odborniki.

● Po določilih novega zakona o stanovanjskih razmerjih je delavski svet podjetja dolžan sprejeti pravilnik o razdeljevanju stanovanj. Gradivo naše ankete ka-

V tej hiši bo tudi njihovo stanovanje. Nič čudnega, če se družina pogosto odpravi na sprehod v bližino novega doma.

že, da se v podjetjih pripravljajo na sprejem pravilnikov, vendar uresničitev te naloge odlagajo na prihodnja zasedanja delavskih svetov in še dlje. Prav gotovo so na to vplivali tudi letni dopusti. Reči pa je treba, da se bodo morali delavski sveti lotiti sestavljanja pravilnikov za razdeljevanje stanovanj z vso skrbjo.

● Ne glede na to, če so v podjetju že prej imeli pravilnik ali ne, člani kolektivov tudi z »ustaljenimi merili« niso bili vselej dobro seznanjeni. Prav to bo omogočilo novi zakon o stanovanjskih razmerjih, ki zahteva, da seznani delavski sveti zaposlene z določili pravilnika za razdeljevanje stanovanj in javno objavijo sklepe o dodelitvi stanovanj. S tem bo omogočen družbeni nadzor.

Medtem ko je naše uredništvo razposlalo anketa vprašanja, je bila zaključena anketa o problemih in pojavih o uresničevanju pravic delavcev iz delovnega razmerja, ki jo je Republiški svet sindikatov Slovenije pripravil za Centralni svet Zveze sindikatov Jugoslavije. Ker ta anketa zajema tudi problematiko razdeljevanja stanovanj, smo »Mali anketo — 100« našega uredništva dodali še podatke o najvažnejših ugotovitvah te ankete.

● Na industrijsko zaostalejših področjih (zlasti v okrajih Novo mesto, Murska Sobota in Nova Gorica) imajo izključno prednost pri dodeljevanju stanovanj tehnični in drugi strokovnjaki (zdravniki, učitelji itd.). Kvalificirani kader ima prednost tudi v mestih in v industrijskih središčih. Toda res je, da se vse več delavcev seli v nova stanovanja, saj podatki iz nekaterih gospodarskih organizacij kažejo, da so dobili delavci 1788 stanovanj, uslužbenci 138,

visokokvalificirani strokovnjaki 127 in vodilni uslužbenci 73.

● Čeprav vse bolj poredko, se še vedno dogaja, da razni vodilni uslužbenci na svojo pest obljublajo stanovanja in jih določenim osebam tudi priskrbijo. Toda, kot rečeno, so to le redki pojavi, da bi bile stanovanjske komisije po podjetjih na ta način postavljene pred izvršeno dejstvo.

● Problem razdeljevanja stanovanj bo v marsičem olajšan z uvedbo ekonomskih najemnin. Če bo le mogoč, si bo vsakdo priskrbel svojim gmotnim zmožnostim primerno stanovanje. V potrditev te napovedi naj omenimo, da je v novi stolpnici v Ravnah na Koroškem na razpolago več stanovanj, kot pa je prosihcev! Stanovanjski problemi koroških fužinarjev ob tem niso nič manjši, kot kjerkoli drugod.

M. G.

Ptuj dobi novo menzo

Nedavno tega je bila v Ptuj seja predsedstva občinskega sindikalnega sveta, na kateri so v glavnem razpravljali o predlogu strokovne komisije občinskega ljudskega odbora, da bi gostišče »Slon« preuredili v centralno menzo družbene prehrane, za kar bi porabili 5 milijonov dinarjev. Predsedstvo je po daljši razpravi sprejelo predlog občinskega ljudskega odbora.

Centralna menza bo za Ptuj velika pridobitev. Sedaj se hrani v vseh ptujskih gostinskih obratih povprečno 1000 do 1200 ljudi dnevno. Zmogljivost gostiln pa je premajhna, da bi lahko zadovoljile vse potrebe. Abonentni velikokrat čakajo, ker so gostilne polne ostalih gostov, pa tudi hrana ni takšna, kot bi bila lahko.

Centralna menza bo delovala v okviru stanovanjske skupnosti in bo nudila več vrst hrane. Pripravljala bo tudi dietno hrano, omogočila bo gospodinjam, da bodo lahko nosile hrano domov. Menza bo istočasno prevzela skrb za oskrbovanje delovnih kolektivov s toplim obrokom.

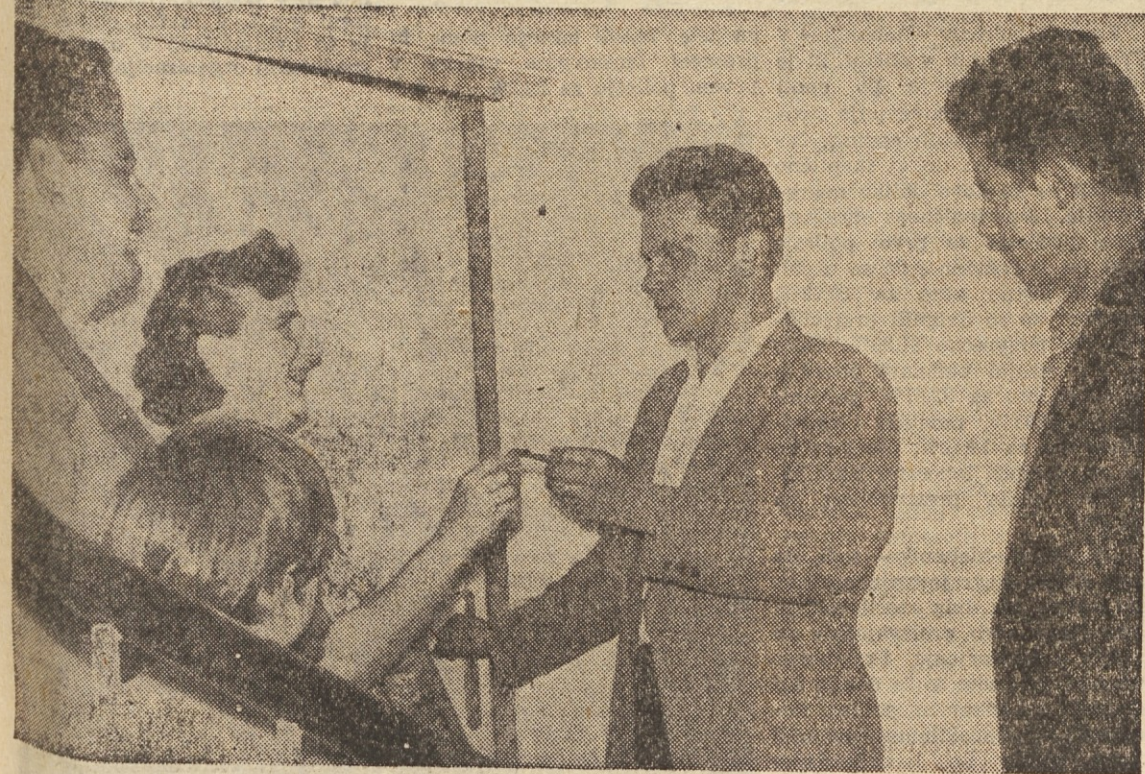
Člani predsedstva občinskega sindikalnega sveta so opozorili, da bo treba zagotoviti menzi dober strokovni kader. Za sedaj pa je treba čimprej zbrati dovolj sredstev, da bi lahko začeli urejati prostore. Predsedstvo je pozvalo vse sindikalne podružnice in delavske svete, naj takoj začnejo zbirati denar za ureditev nove menze.

O tem pa bodo razpravljali še na posvetovanju predsednikov sindikalnih podružnic, delavskih svetov in direktorjev podjetij ter izdelali skupni načrt.

V Ptuj upajo, da bo kmalu napočil čas, ko se bo uresničilo večletno prizadevanje sindikalnih organizacij za ureditev družbene prehrane. Upajo pa tudi, da bodo akcijo sindikatov podprle vse gospodarske organizacije, saj bo menza služila delovnim ljudem iz vseh kolektivov in ustanov.

F. B.

V. Filipović

To je pa res praznik! Dobili so ključke novega stanovanja.

govarjali na posamezna vprašanja. Še bolj pa nas je presenetilo, da so ponekod namesto predsednikov sindikalnih podružnic ali sindikalnih odbornikov, odgovorili direktor ali drugi uslužbenci (»Karozerija«, Ljubljana, ELMA, Industrija usnja, Vrhnika, »Jelovica«, Škofja Loka). Samo v odgovoru Industrije usnja Vrhnika je navedeno, da sekretar podjetja odgovarja na našo anketo na prošnjo sindikalne podružnice. Ugotovimo lahko, da pomanjkljivi in »nadmerni« odgovori, čeprav so le-ti z eno samo izjemo dokaj popolni, z določene strani tudi osvetljujejo delo sindikalnih podružnic v podjetjih.

S pravilniki in...

● Predsednike sindikalnih podružnic smo najprej vprašali, kako so njihova podjetja doslej razdeljevala stanovanja; če so delavski sveti predpisali posebne pravilnike, kako, po kakšnih merilih, vrstnem redu, pogojih itd.

Podatki kažejo, da so posebne pravilnike za razdeljevanje stanovanj imeli že pred sprejetjem novega zakona o stanovanjskih razmerjih v petih anketiranih podjetjih (Cinkarna Celje, Mariborska tekstilna tovarna, Predilnica Litija, »Stol«, Duplita in »Planika«, Kranj). V tovarnah TOBI in Utensilija (Ljubljana) pa so upoštevali priporočila delavskega sveta za razdeljevanje stanovanj. Iz odgovorov povzemamo:

CINKARNA CELJE: »Pri razdeljevanju stanovanj upoštevamo predvsem trije: potrebe podjetja in zdravstveno ter socialno nujnost prosih. Te pogoje še posebej točkujemo. Najnižja delovna doba v podjetju, kot pogoj za dodelitev stanovanja je 2 do 5 let.«

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA: »Prednost za dodelitev stanovanja imajo tisti prosih, ki so brez stanovanja ali žive v slabih in prenaplavljenih stanovanjih; ki v podjetju delajo že 10 in več let; če je v tovarni zaposlenih več družinskih članov. Za njimi se nato strokovnjaki, ki so podjetju nujno potrebni.«

PREDILNICA LITJA: »Najprej pridejo v poštev visokokvalificirani in kvalificirani delavci, ki jim je bilo stanovanje obljubljeno ob sklenitvi delovnega razmerja. Potem pridejo na vrsto ostali prosih.«

... po »ustaljenih merilih«

● Potem smo vprašali, kako so razdeljevali stanovanja v tistih podjetjih, kjer niso imeli pravilnikov. V teh podjetjih so prošnje prav tako pretresale stanovanjske komisije delavskih svetov. Pri tem so se ravnale po »ustaljenih merilih«, kakor smo lahko razbrali iz odgovorov. Ta določila za razdeljevanje stanovanj lahko strnemo takole:

V večini podjetij so stanovanja dodeljevali tistim strokovnjakom, ki jih je podjetje nujno potrebovalo, potem pa ostalim prosihcem glede na socialne in zdravstvene razmere, delovno dobo v podjetju in prizadevnost pri delu; velikost, kakovost in primernost dotadnjega stanovanja, udeležbo v NOB in sodelovanje v družbenih organizacijah.

Pri razdeljevanju stanovanj je bilo tudi nekaj posebnosti. Tako povzemamo iz odgovorov sindikalnih podružnic jeseniške železarne, rudnika v Idriji in podjetja »Plamen« (Kropa), da so stanova-

In kaj v prihodnje

● V »Malo anketo — 100« smo vvrstili tudi vprašanje, kako bodo delavski sveti poslej razdeljevali stanovanja; če so že sprejeli pravilnike ali jih še pripravljajo; kakšna so glavna določila.

Nekatere sindikalne podružnice so odgovorile, da podjetja neka let ne bodo zidala stanovanj, ker so v rekonstrukciji (Zlatorog, »Rašica«, Gameljne); ker tovarno še dograjujejo (Lšno industrijski kombinat v Logatcu); ker sploh nimajo sredstev za gradnjo (»Karozerija«, »Pletenina« in Tovarna dekorativnih tkanin iz Ljubljane, »Jelovica«, Škofja Loka). Tako bodo o teh pravilnikih razpravljali pozneje.

Iz odgovorov ostalih sindikalnih podružnic pa razberemo, da pravilnike pripravljajo in bodo o njih razpravljali na prihodnjih zasedanjih delavskih svetov. Edino na Jesenicah so že potrdili novi pravilnik. Toda kakšnih večjih novosti in osnutkih teh pravilnikov ni.

GOSTINSKI SOS

Sezona letnih dopustov se bliža koncu. Mnogo ljudi je bilo izven stalnega bivališča, več tednov so se hranili v restavracijah in gostilnah. Obračun in ugotovitve: gostinstvo je spet padlo pri izpitu. Še več, nekateri menijo, da se tudi prihodnje leto pri popravilnem izpitu ne bo bolje odrezalo, če ne bomo poskrbeli za bistvene spremembe v njegovi dosedanji organizaciji.

Pojdimo po vrsti. Znano je, da imajo v vsakem gostinskem podjetju »knjigo pritožb«. Vsakdo pa tudi ve, koliko neprijetnih reči doživijo gosti, če zahteva od gostinskega osebja, naj mu da pritožbo knjigo. Odveč je pripomba, da je pritožbe skoraj nikoli nimajo zaželenega učinka.

Kaj to pomeni? Restavracij in hotelov je malo, zato ni nevarnosti, da bo podjetje izgubilo dober del gostov, če se temu ali onemu »malo« zameri. Večina pritožb naših bralcev proti gostinstvu se nanaša prav na rav-

nanje strežnega osebja, in sicer najpogostejše natakare in šefov dvoran.

Dalje: letos je prebivalstvo vinorodnih področij spet zaskrbljeno zaradi obilice grozdja ob prepolnih kletih lanskega pridelka. Kam z novim vinom? Skupnost je takoj reagirala: ukinita je skoraj vse datjave in davke na prodajo vina, da bi gostinci mogli znižati prodajne cene. Rezultat po dveh mesecih ni niti najmanj zadovoljiv. Večina gostinskih podjetij se ni hotela odpovedati dobičku, zato so le neznatno znižala cene ali pa so celo ostala pri starih. Niso mislili na jutri. V dirki za trenutnim dobičkom so se gostinci vrgnili v tvegano igro na slepo srečo.

Če v večjem mestu povprašaj, kje bi se lahko dobro najedel po zmerni ceni, dobiš nezadovoljiv odgovor. Kakor da se ljudem upira misel na graditev lepih, čistih in cenjenih restavracij! Ne dvomno je prijetno pogledati, se nastaniti ali obedovati v nadvse

modernem hotelu — zlasti če ni predrag — vendar je čudno, da imamo v nekaterih mestih le dve vrsti gostinskih objektov: »bez-nice« najslabše vrste in drage, »moderne« restavracije z visokimi cenami. Morda je ta položaj najbolj značilen v našem makedonskem turističnem kraju, kjer imajo izredno razkošen hotel z visokimi cenami in — nekaj najpreprostejših kuhinj!

Se slabše je s samopostrežnimi restavracijami, ki so — tako kaže — najcenejša oblika cenene in kulturne prehrane. Zares je nevarnost, da se bodo uresničile besede nekega beogradskega natakara, ki je dejal, da »tega ne bo, dokler bo on živ«. Zdi se, da bi z odpiranjem takšnih gostinskih obratov nekoga prijel za žep. Vsekakor ne potrošnika.

Gostinci se pritožujejo, da z njihovim nagrajevanjem še ni vse v redu. To je res. Ni v redu, in sicer večinoma zato ne, ker so ljudje, zaposleni v gostinstvu, v

glavnem natakarji, povsem zadovoljni s sedanjim stanjem. Go-imamo v nekaterih mestih le dve vrsti gostinskih objektov: »bez-nice« najslabše vrste in drage, »moderne« restavracije z visokimi cenami. Morda je ta položaj najbolj značilen v našem makedonskem turističnem kraju, kjer imajo izredno razkošen hotel z visokimi cenami in — nekaj najpreprostejših kuhinj!

Teh nekaj primerov nazorno kaže, da v gostinstvu ni ravno vse v najlepšem redu in da so pritožbe v glavnem upravičene. Lahko pričakujemo le spremembo na bolje.

IZ PODJETIJ IN OBČIN

GRADBENA DEJAVNOST V TRBOVELJSKI OBČINI

Letos bodo v trboveljski občini dogradili okoli 20 novih stanovanj, rudniški Trboveljsko-Hrastnik pa je začel zidati dve večji stanovanjski hiši, ki ju bodo končali prihodnje leto.

Na Pivčakovem hribu zidajo osemletko za srednji in spodnji del trboveljske doline. Razen tega so pred nedavnimi začeli pokrivati Trboveljsko pri železniški postaji Trbovlje, da bodo lahko uredili železniško vozlišče in postajo, obenem pa dokončali dela na cesti od Doma v Zasavju do železniške postaje, ki je izredno slaba. Ta dela po bodo trajala več let in zahtevala obilo sredstev.

IZOBRAŽEVANJE PROIZVAJALCEV V ŠOSTANJU

Na nedavni seji Občinskega sindikalnega sveta v Šostanju, na katero so privabili tudi predstavnike sindikalnih podružnic, so govorili o pripravi na veliko proslavo, ki bo 20. septembra v Velenju, in o izobraževanju proizvajalcev. Sklenili so, da se bodo vse sindikalne podružnice udeležile slavlja v Velenju. Ko pa so govorili o izobraževanju, so sklenili, da bodo predvsem skrbeli za ekonomsko-politično in strokovno izobraževanje proizvajalcev. V začetku oktobra bo začel delovati 6-tedenski seminar za delavsko upravljanje. Menijo pa, da bi bilo prav, če bi ta oblika izobraževanja postala stalna in trajala vse leto. Tako bi lahko skozi osem takih seminarjev šlo kakih 400 delavcev. Upajo, da bodo s pomočjo šole za delavsko upravljanje v Trbovljah lahko dobili dovolj predavateljev. Obenem pa nameravajo organizirati še tečaje za pre-kvalifikacijo delavcev.

IZPOLNJEVANJE PLANA V OBČINI MOZIRJE

Minulo sredo je zasedel Občinski ljudski odbor Mozirje in razpravljaval o izpolnjevanju plana v prvem polletju letošnjega leta. Ugotovil je, da so vse večje gospodarske organizacije dosegle letni plan s 50,3%, čeprav je letošnji družbeni načrt za 11% večji kot lani. Plan poslovnih stroškov so sicer presegli za 7%, v primerjavi z lanskoletnimi rezultati pa je bil za 6% nižji. Kljub temu, da je planirani čist dohodek znatno večji od lanskoletnega, je bil vendarle realiziran s 42%, se pravi za 28,5% več kot v prvem polletju lani.

Na račun osebnih dohodkov so izplačali 45,7% planiranega zneska ali za 12% več kot v istem obdobju lani. V zvezi s povečanim čistim dohodkom so sredstva skladov porasla za 148%.

Če pa primerjamo skupne rezultate v prvem polletju letos z uspehi v istem obdobju lani, vidimo, da so lani realizirali v prvem polletju večji odstotek plana in da bodo morali letos še kar krepko poprijeti, če bodo hoteli izpolniti družbeni načrt. V trgovinah so v prvih šestih mesecih izpolnili 46,7% plana, v gostinstvu 51%, v obrti 49%, v komunalnih podjetjih in ustanovah pa samo 39%.

NOVO KOPALIŠČE IN OBRAT DRUŽBENE PREHRANE

Te dni so začeli rudarji iz Prestike z raziskovanjem vodnih izvirov. To so prva dela za gradnjo novega kopališča v Ljutomeru, ki naj bi ga zgradili v bližini mestnega parka. Tako se bo Ljutomerčanom vendarle uresničila želja. Seveda pa bo ob tem treba misliti tudi za ureditve še nekaterih drugih stvari. Tovarna usnja namreč zasmrja Ščavnico. Voda, ki vsebuje strupene snovi, pa škoduje ribogojstvu.

Na Ormoški cesti ravnokar dograjujejo več stanovanjskih hiš in med drugimi tudi zgradbo v kateri bo obrat družbene prehrane. Tako bodo tudi lutomerski delavci prišli do kositne ustanove.

Letos bodo Jeseničani dobili kakih 260 novih stanovanj, med njimi tudi te tri stolpnice, kjer pravkar končujejo zadnja obrtniška dela

NUJNO POTREBNA ODLOČITEV

Občinski ljudski odbor v Trbovljah je razpravljal o zboljšanju preskrbe z mlekom

Na zadnji seji občinskega ljudskega odbora v Trbovljah so odborniki govorili tudi o zboljšanju preskrbe z mlekom. Domače kmetijstvo namreč ne krije vseh potreb po mleku, ki znašajo približno od 3500 do 4000 litrov dnevno. Za sedaj daje domača proizvodnja le kakih 2500 do 3000 litrov mleka dnevno, od tega pa odkupi kmetijska zadruga samo 500 litrov. Tako morajo v trboveljsko občino uvažati dnevno od 1000 do 1500 litrov mleka, pri čemer mora občinski ljudski odbor prispevati iz proračunskih sredstev kakih 5 milijonov na leto.

Okrajna zadruga zveza v Ljubljani je izdelala nekaj predlogov, kako bi osamosvojili trboveljsko občino glede preskrbe z mlekom. Odborniki obeh zborov občinskega ljudskega odbora so se odločili za način organizacije, ki sta jo že svoj čas predlagala kmetijska zadruga in občinski svet za kmetijstvo. Predlog predvideva pogodbeno kooperacijo med kmetijsko zadrugo in proizvajalci, ki bi jih zadruga oskrbovala z močnimi krmili in umetnimi gnojili po cenah, ki bi omogočale rentabilno proizvodnjo mleka.

Ta način ne zahteva nobenih neposrednih investicij, ker bi lahko z boljšim krmljenjem pri obstoječem številu živine povečali proizvodnjo mleka za toliko, kolikor znaša sedanji uvoz. Vendar pa bi kmetijska zadruga kljub temu kupila iz svojih investicijskih sredstev še nekaj krav. Vsekakor je bil omenjeni sklep občinskega ljudskega odbora nujno potreben, kajti sedanja potrošnja mleka v Trbovljah je znatno pod republiškim povprečjem.

A. K.

TEKSTILNI DELAVCI SO PROSLAVILI OBLETNICO STAVKE

Kolektivni Predilnice in tkalnice, Vigonke in Traka, iz Maribora so te dni svečano proslavili obletnico velike tekstilne stavke v Mariboru, ki se je začela 1. septembra 1936. leta. Proslave se je udeležilo nad 1000 tekstilnih delavcev in 150 udeležencev takratne stavke. V Mariboru je takrat stavkalo nad 4500 tekstilcev. Po 13 dneh je policija s silo izpraznila sosedne tovarne, toda stavka je trajala kljub temu še 12 dni. Delavci so prirejali demonstracije in zahtevali da izpuste delavce, ki jih je takratni režim zaprl zaradi stavke.

A. K.

Niso še zadovoljni

Kolektiv podjetja za popravilo strojev v Mariboru je dosegel letos nekaj pomembnih uspehov. Opravil je za 6% več norma ur kot lani v prvem polletju, precej znižal režijske in upravne stroške in normiranih je več kot tri četrtine del. Delavci imajo tudi sedaj uveden topli obrok. Podjetje gradi 10 družinskih in 4 samska stanovanja. Pešti pa jih nekaj. V primerjavi z lanskim prvim polletjem imajo letos še enkrat več nadur. Sedaj proučujejo, ali je potrebno res toliko dela po rednem delovnem času. Ugotavljajo že, da bi z boljšo organizacijo dela in modernizacijo proizvodnje povečali storilnost tudi brez nadurnega dela.

Tako kot povsod so tudi v tem podjetju letos sestavili nov

tarifni pravilnik. Vendar z njim niso vsi zadovoljni. Clani kolektiva trde, da daje večjo veljavo uslužbencem kot delavcem. To je opaziti pri izplačilih. Kvalificirani delavci, tako menijo, so zapostavljeni. Torej ne bo kazalo ničesar drugega kot proučiti še enkrat način nagrajevanja in izpolniti tarifni pravilnik. Čudno pa je, da na občinskem sindikalnem svetu pravijo — nagrajevanje v tem podjetju je še kar dobro urejeno. Resnica je torej nekeje na sredi. Nagrajevanje tudi že lani ni bilo najbolj urejeno, saj je skoraj tretjina delavcev zapustila podjetje in to zavoljo dveh vzrokov: zaradi težjih pogojev dela in neurejenega nagrajevanja. Letos je nekoliko bolje, le nekaj delavcev je odšlo v druga podjetja.

Kako je s tehnično zaščito? Delovni prostori so slabo urejeni, poslopja so stara že več desetletij. Prepri, slabo zračenje in dvorano za popravilo lokomotiv je težko ogrevati. Vodstvo podjetja se sicer trudi, da bi odstranilo vse te nevednosti, toda prostori so stari, modernizacija pa bi zahtevala veliko denarja in tega kolektiv sam nima. V načrtu je, da bi že letos izboljšali vsaj zračenje in ogrevanje prostorov. Upajmo, da bodo svoje načrte uresničili.

Razmerje med proizvajalcem, to je podjetjem za popravilo železniških strojev v Mariboru in naročnikom Generalno direkcijo jugoslovanskih železnic, prav tako še ni v skladu z današnjim časom. Gre namreč za zastareli centralistični in administrativni sistem obračunavanja storitev. Ta zavira rast storilnosti in ne deluje vzpodbudno na prizadevnost proizvajalcev. Kolektiv pravzaprav nima prostih rok pri določanju cen svojih storitev. To pa je nujno potrebno za spodbudnejši način nagrajevanja, znižanje stroškov in povišanje storilnosti. O vsem tem se že dolgo razpravlja, vendar — rešitve še ni. Vsak dan bolj torej postaja pereče vprašanje upravljanja na železnici in v podjetjih, ki so z njo v tesni zvezi, in takšni obliki, kot je to uveljavljeno v ostalih gospodarskih organizacijah.

K. A.

Boljše nagrajevanje

Kolektiv »Mehanike« v Trbovljah je doumel vrednost novega sistema nagrajevanja

Delovni kolektiv »Mehanike« v Trbovljah je edini v občini, ki je uvedel nagrajevanje po enoti proizvoda in obračunavanje stroškov po ekonomskih enotah, čeprav so nekateri dokaj skeptično gledali na te nove oblike nagrajevanja. Iz periodičnega obračuna tega podjetja za prvo polletje 1959 pa je razvidno, da so uspeli znižati lastno ceno za 10,79%, medtem ko so dvignili proizvodnost za povprečno 31,39%. Tako so pri strojni obdelavi povečali proizvodnost za 33,57%, galvaniki za 67,71%, montaži elektromateriala za 19,12%, medtem ko je pri montaži laboratorijskih izdelkov padla proizvodnost za 20,26%.

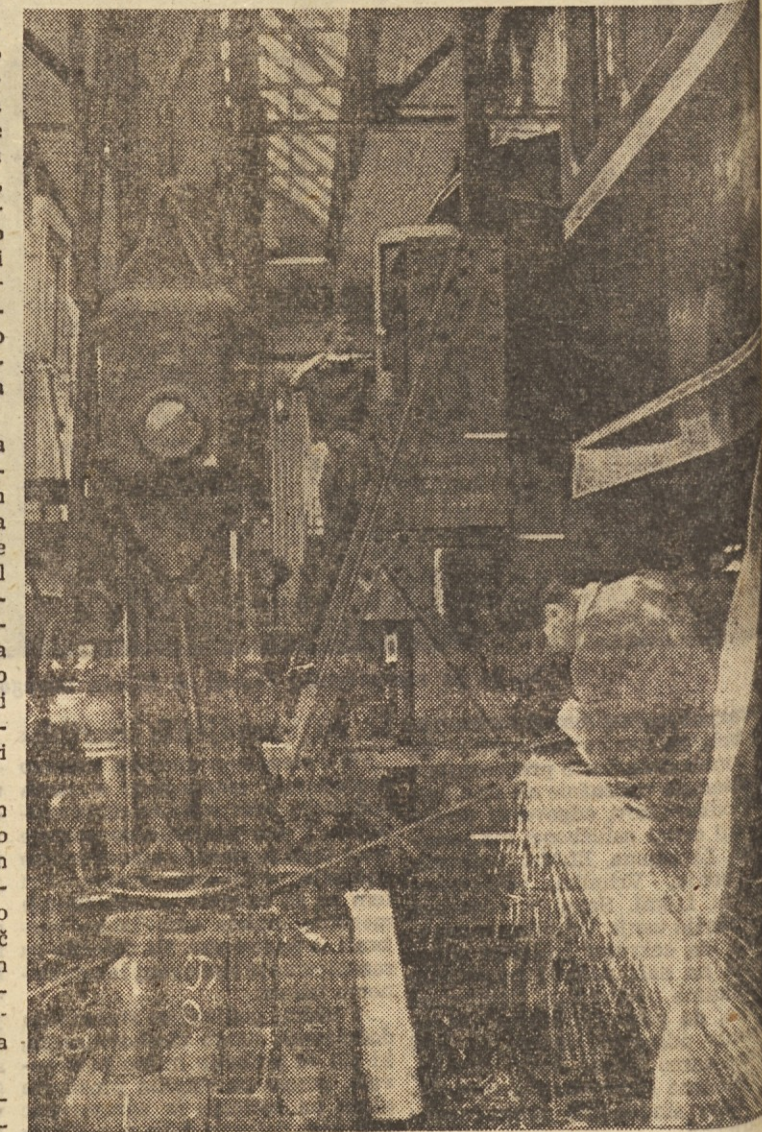
Kolektiv »Mehanike« sodi, da nov sistem nagrajevanja pozitivno vpliva na dvig storilnosti in vzpodbuja skrb proizvajalcev za boljše gospodarjenje. Posamezne ekonomske enote so že dobile del osebnih dohodkov na podlagi doseženih ekonomskih uspehov njihove enote. Le laboratorijska skupina ni dobila ničesar, upajo pa, da bodo v kratkem odstranili ovire, ki škodujejo dvigu proizvodnosti dela v tej ekonomski enoti.

Zaradi dviga storilnosti in znižanja lastne cene pa se niso povečali samo osebni dohodki in skladi podjetja. Kolektiv »Mehanike« je namreč letošnje prvo polletje dal družbi za 48,8% več prometa davka kot lani v istem času; prispevek iz dohodka federaciji je bil višji za 68,25%, republiki in ljudskemu odboru pa za 66,45%.

Spodbudnemu načinu nagrajevanja in lanskoletni rekonstrukciji je pripisati, da je delovni kolektiv trboveljske »Mehanike« izpolnil v prvem polletju letošnje-

ga leta 74,3% letnega plana in presegel lanskoletno uspehe v prvem polletju za 52,2%.

t.

Podjetja, ki izdelujejo ali popravljajo železniška vozila, ne morejo sama določati cen svojih storitev. To ovira nagrajevanje in storilnost. — Motiv iz podjetja »Boris Kidrič« v Mariboru.

Ustanavljanje prostovoljnih odredov

Spomini na narodnoosvobodilni boj v Bosni in Hercegovini

Od tovariša Tita smo se poslovali z jasnimi stališči do našega prihodnjega sodelovanja s četniki. Po vrnitvi na osvobodeno ozemlje na Romaniji smo začeli organizirati Glavni štab partizanskih odredov, ki je začel normalno delovati, skupni operativni štab pa smo preusmerili v skupno vodstvo operacij. Ker skupnih operacij ni bilo — četniki so dokončno odklonili predlog, da bi skupno napadli Zvornik — je skupni operativni štab praktično odmrli, čeprav ga ni formalno nihče razpustil.

Se nekaj me je skrbelo po prihodu iz Sarajeva na osvobodeno ozemlje. Zgodilo se je, potem ko je romanijski partizanski odred osvobodil Rogatico. Ko sem prišel v osvobodeno Rogatico, je komandant romanijskega odreda tovariš Čiča postrojil vse štiri bataljone svojega odreda, ki so osvobodili Rogatico, jaz pa sem pregledal čete in imel govor.

Ker sem dotlej menil, da nisem slab govornik, sem bil prenečen, ko sem videl, da borci sploh niso reagirali na moj govor. Govoril sem o uspehih partizanskih odredov, posebej sem omenil uspehe, ki so jih dosegli partizanski odredi v zahodni Srbiji in četniški odredi, ki so bili pod poveljstvom popa Vlade Zečevića in poročnika Martinovića. Vendar

med borci nisem čutil posebne reakcije in navdušenja. Zato sem pozneje poklical na razgovor vse komandante in politične komisarje bataljonov in čet. Takrat sem prvič izvedel, da ni političnih komisarjev niti v četah niti v bataljoni, češ da ni članov Partije.

Potem sem zahteval, naj pridejo na razgovor vsi komandanti bataljonov in komandirji čet. Presenečen sem bil, ko sem videl, da imajo na kapah vsi brez razlike četniške kokarde, ne pa petokrakih zvezd. Začel sem jim razlagati, da je treba nositi na kapah zvezde, ne pa kokard, češ da so partizani in ne četniki itd. Na to mojo pripombo so ostro reagirali, češ da se njihovih kokard ne sme nihče dotakniti in jih bo mogoče sneti le, ko bodo mrtvi, in tako dalje. Zakaj pa potem ne gredo med četnike, zakaj ostajajo v partizanih, sem jih vprašal.

Vsi so mi odgovorili, da je v četniških odredih mnogo oficirjev, ki se borijo za vrnitev stare Jugoslavije, razen tega pa ti oficirji ne skrbijo za preskrbo odreda, ne hodijo v boj itd. Nasprotno pa partizanski komandanti iz romanijskega odreda skrbijo za vojake, med bojem pa gredo v prvo črto in se borijo proti vrnitvi stare Jugoslavije. Zato želimo ostati v partizanskih odredih, vendar bomo nosili kokarde, so rekli. Kaj

naj bi jim odgovoril? Rekel sem jim, naj ostanejo v partizanskih odredih in nosijo kokarde, če jim je to všeč.

Imeli smo veliko nalogo, postopno prevzgjati te ljudi, ki so se počutili četnike, vendar niso hoteli pristopiti k četniškemu odredom. Seveda takšno stanje ni moglo dolgo trajati, ker so ljudje prihajali k partizanskim odredom v sorazmerno ugodnejšem položaju, ko se je narodnoosvobodilno gibanje močno razvijalo ter je dosegalo vedno nove zmage. Če bi prišlo v razvoju boja do zastojanja, bi bilo veliko vprašanje, kako bi se držali ti odredi, če nam pred tem ne bi uspelo prevzgojiti teh ljudi in ustvariti v vsakem odredu zdravih jeder, ki bi vzdržala v vsakem položaju.

Zato smo sklenili, naj pride iz Sarajeva čimveč komunistov, hkrati pa bi mlajše, dobre borce sprejemali v Partijo in na ta način oblikovali potrebni komisarji kader v četah in bataljoni, ker je bil dotlej politični komisar le v odrednem štabu. Žal je bila ta naša akcija prepozna, ker so se dogodki razvijali mnogo hitreje, razen tega pa se mladi komunisti iz sarajevske organizacije niso najbolje znašli na terenu, v partizanskih odredih.

Se drug dogodek je razkril naše slabosti, ki jih naše vojaško-

politično vodstvo takrat še ni poznalo. Ko je praktično prišlo do likvidacije skupnega operativnega štaba, je četniško vodstvo izoblikovalo zelo nevarno taktiko, ki se je razbilo naše zaledje.

Da bi dosegli ta cilj, so poslali svoj »štab« v osvobodeno Rogatico. Pri štabu je bilo 30–40 žandarjev, ki so prišli iz Srbije. Štab se je nastanil v Rogatici ter začel zbirati ljudi za četniški odred. Ker se jim ni pridružil nihče iz vrst domačega prebivalstva, sta začela štab in njegovo spremstvo ropati muslimanske vasi na osvobodjenem ozemlju, likvidirati odrasle moške, posiljevati ženske in tako dalje.

Namen je bil jasen! Hoteli so privabiti čimveč ljudi iz partizanskih odredov in ropati muslimansko lastnino, oziroma prepričati množični prihod, muslimanskega prebivalstva v partizane.

Četniki so namreč dobro vedeli, da jim ne bo uspelo razbiti narodnoosvobodilnega boja, če bo srbsko, hrvatsko in muslimansko prebivalstvo skupno, enotno nastopilo proti okupatorju. Razvoj boja v tem obdobju je kazal, da je začelo muslimansko prebivalstvo množično podpirati narodnoosvobodilni boj in se pridruževati partizanskim odredom, tako da je že nastal muslimanski bataljon, ki je štel nad 400 borcev. Četniki so

torej računali, da bodo s to taktiko preprečili ta proces in zadržali muslimansko prebivalstvo, da se ne bi priključevalo narodnoosvobodilnemu gibanju.

Ker smo pravilno ocenili to nevarnost, ki je spričo takšne četniške taktike grozila nadaljnjemu razvoju narodnoosvobodilnega boja v Bosni in Hercegovini, sem poklical komandanta romanijskega partizanskega odreda (tovariša Čiča) in mu ukazal, naj vzame iz svojega odreda dve najzanesljivejši četi ter aretirava ves četniški »štab«, ki ga je dejansko sestavljalo 30–40 žandarjev. Tovariš Čiča je vzel dve najboljši četi in se odpravil z njima, da bi v Rogatici izpolnil ukaz, vendar sta obe četi odpovedali poslušnost in nista hoteli izpolniti nalogo.

To je bil hud neuspeh, ki nam je kazal, da so še vedno številne ovire za nadaljnji razvoj narodnoosvobodilnega boja v vzhodni Bosni. Ta položaj nam je nalagal, da je treba čimprej ustvariti sile, ki bodo pripravljene izpolniti sleherni nalogi, ker bi oborožena vstaja v vzhodni Bosni v nasprotnem primeru prišla v hudo krizo.

Vse te pomanjkljivosti partizanskih enot v vzhodni Bosni so predvsem posledica delovanja objektivnih činiteljev. Na ozemlju vzhodne Bosne Partija namreč praktično ni imela skoraj nobene vpliva, razen na treh področjih (Semberija, Romanija, Sekovići). Razen tega je bila velika zaostalost prebivalstva vzhodne Bosne huda ovira za vključevanje v narodnoosvobodilno gibanje.

Razen teh objektivnih težav so

delovale na tak razvoj položaja v vzhodni Bosni tudi določene nepačne orientacije vojaško-političnega vodstva na terenu. Dolgo je namreč v samem vodstvu prevladovala težnja, da je treba poglavitno pozornost za nadaljnje širjenje narodnoosvobodilnega boja usmeriti proti Sarajevu in rudarskemu bazenu, proti Zenici in Varešu, ne pa proti Tuzli in Semberiji, kjer je imela Partija zelo velik vpliv.

V tem pogledu se čutil osebno odgovornega, ker nisem posvečel zadostne pozornosti pravčasnim predlogom tovarišev Cvjetina Mijatovića in Čolakovića, ki sta vtrajala na tem, da je treba naše enote bolj usmeriti proti temu področju. Da sta imela prav, smo spoznali sredi leta 1944, ko smo končno sprejeli njune predloge in premaknili naše enote proti Marjanci in Semberiji.

Na tak položaj v vzhodni Bosni je vsekakor vplivala tudi sprememba, ki je nastala v načinu vojskovanja. Medtem ko je namreč poprej prevladoval v naših enotah partizanski način vojskovanja, se je začel postopno uveljavljati frontalni način. Posledica tega je bilo določeno omrtvičenje naših sil, ki so se navezovala na svoje vasi, in tako dalje. Zaradi vsega tega partizanske enote niso več bile stalno v ofenzivnih akcijah, zato so izostali tudi uspehi v nadaljnjem razvoju oborožene vstaje, pa je odprlo pot določeni demoralizaciji, in tako dalje. Žal tega takrat nismo videli vse do prihoda tovariša Tita s I. proletarsko brigado.

Zanemarjena spodbuda

Čeprav je proces proizvodnje v naši elektroindustriji bolj zamočan kot v nekaterih drugih gospodarskih panogah, vendar to ne sme ovirati pobude organov delavskega samoupravljanja in njihovega prizadevanja za povečanje storilnosti in zboljšanje gospodarjenja

ODKRITA BESEDA UPRAVLJAVCEV V ZAGORSKEM RUDNIKU

Slabičev ne maramo v našem kolektivu

Ko so pred kratkim upravljavci zagorskega rudnika razpravljali o polletnem obračunu podjetja, so ugotovili tole: po proizvodnem načrtu bi morali nakopati 286.550 ton, nakopali pa so 309.400 ton premoga in prišli v drugo polletje z 8 odstotkov pribitki. Samo ob nedeljah so ga nakopali 9260 ton ali za 3 odstotke proizvodnega plana. Ugotovili so tudi, da se je povečala produktivnost dela. Rudniški storitev je porasla od 1200 ton na dnevno v lanskem letu na 1268 ton v prvem polletju letos. Nekoliko so uspeli dvigniti tudi jamsko storitev, četudi ne v vseh obratih, ker ima vsak posamezen obrat svoje posebnosti. Razumljivo, s povečanjem proizvodnje je boljše tudi finančni uspeh podjetja. Režijski stroški so zaradi povečane proizvodnje nekoliko nižji. Tako v prvem polletju. Pred seboj pa so imeli tudi podatke o proizvodnji za mesec julij in delno za avgust. V teh dveh mesecih se je zataknilo. Četudi so načrt proizvodnje in delavniki prekoračili za 5 odstotkov, je rudniški storitev nižja kot prej. Človek bi sodel, da zaradi letnih dopustov. Vendarle je resnica nekoliko drugačna. Resda so se odkopne razmere nekoliko poslabšale. Toda člani delavskega sveta so ugotovili, da jim še vedno hudo škodujejo neupravičeni izostanki. Kljub temu, da je disciplinski pravilnik podjetja strog, pa kot kaže, ni-

ti njegova določila nekaterim zaposlenim nič kaj dosti ne pomenijo. Navadno so izostankarji vedno isti. Na obratnih konferencah je bilo že nešteto krat govora o škodi, ki jo povzročajo taki slabiči, ki meni nič, tebi nič, pozabljajo, da so del skupnosti, ki jim je delo doma mnogo več vredno kot v proizvodnji v rudniku. Nič ni pomagalo, ko so jim obrazložili na obratnih konferencah, da povzročajo z izostanki od dela zmešnjavo v organizaciji dela, kajti ne more biti drugače, kot da vodstvo obrata tik pred začetkom dela izjema stalež delavcev, kar spet drugje povzroča škodljive zastoj. Delavski svet je na tem zasedanju tako ugotovil, da imajo taki delavci, ki pogosto izostajajo, ponavadi še »srečo« v obratnih ambulantah, kadar »zbolijo« in spet ostajajo doma na račun pridnih, ki se pehajo. Zato so upravljavci upravičeno povedali, da slabičev podjetje ne potrebuje, in da nimajo kaj iskati v njihovem kolektivu. Če ne pomagajo opozorila, kazni, prepričevanje, potem je bolje, da ostane kolektiv brez teh ljudi, saj tako nima od njih kdo ve kakšnih koristi, največkrat le škodo. Kolektiv je poskusil vse, kar je mogel. Če so vsa njihova prizadevanja bob ob steno, potem se resnično ne splača, da se morajo iz dneva v dan muditi z njimi in zapravljati dragoceni čas.

-M-

Delavsko samoupravljanje se je pokazalo v vseh gospodarskih panogah kot pomemben činitelj pri spodbujanju delovnih kolektivov k večji proizvodnji in produktivnosti. Postalo je činitelj, ki ga ni mogoče prezreti v nobeni gospodarski panogi ne glede na njene specifičnosti. Na primer: samoupravljanje v elektrogospodarstvu se nedvomno mora razlikovati od upravljanja neposrednih proizvajalcev v industrijskih panogah, v katerih ni nujno upravljanje iz centra, se pravi v tistih, v katerih proizvodnja nima hkrati tudi značaja javne službe. Specifičnost določene panoge pa ne bi smela biti razlog za zanemarjanje boja za takšno organizacijo proizvodnje, ki bi še bolj spodbujala člane delovnega kolektiva k večji proizvodnji ob istočasnem nenehnem zniževanju lastne cene. S tega vidika bi se radi dotaknili nekaterih problemov razširitve delavskega samoupravljanja v elektro gospodarstvu glede na to, ker je precej razširjeno mnenje, da v tej gospodarski panogi še niso izkoriščene vse možnosti za stimulacijo proizvajalcev.

NEDOSLEDNA ENOTNOST

Proizvodnje električne energije, njenega prenosa in razdeljevanja potrošnikom ni mogoče ločevati. To so dejansko tri faze enotnega procesa proizvodnje in potrošnje, procesa, ki ga prav kot v nobeni drugi gospodarski panogi ni mogoče ocenjevati ločeno. Električne energije ni mogoče spraviti v skladišče, njena proizvodnja predstavlja prenos do določenega potrošnika. Od tod tudi nujnost skupnega delovanja oziroma trdne povezave proizvodnih, prenosnih in razdeljevalnih podjetij. Prenesti in razdeliti je mogoče le toliko električne energije, kolikor je je proizvedene. Prav tako pa ni mogoče proizvesti več toka, kot ga je mogoče posredovati potrošniku. Spričo tega je tudi dohodek vseh teh različnih podjetij tesno povezan med seboj.

V organizaciji elektro gospodarstva pa zbujajo pozornost to, da je distribucija organizacijsko ločena od proizvodnje in prenosa električne energije. Distribucija ni vključena v elektrogospodarske skupnosti, obravnavajo jo kot komunalno elektrogospodarsko dejavnost, s tem pa ne postane samostojnejša, vendar je zaradi takšne obravnave gmotno oškodovana. Distributivna podjetja niso deležna delitve dohodka, ki nastaja v enotnem elektrogospodarskem procesu in ki se zbira v združenem elektro gospodarstvu. Pri delitvi dohodka sodelujejo kalorične in hidrocentrale, prenosna podjetja in elektrogospodarske skupnosti. Razen tega formirajo distributivna podjetja svoj

dohodek s povečevanjem minimalnega dohodka za petdeset, proizvodna podjetja pa za petin-sedemdeset odstotkov. Možnost delne ali popolne oprostitve komunalnih podjetij plačevanja prispevka iz dohodka z namenom, da bi se znižala cena uslug — to je bilo vodilo pri različnih obravnavanju proizvodnih in distributivnih podjetij — je dejansko zmanjšana na nič, ker so cene električne energije enotne in oprostitve plačevanja prispevka koristi elektrogospodarskim skupnostim oziroma več njihove dohodek. Podrejeni položaj distributivskih podjetij negativno vpliva tudi na investicije v elektrodistributivno mrežo. Redno se dogaja, da razdeljevalnim podjetjem primanjkuje sredstev in da v raznih oblikah prejema pomoč od komun. Komune, ki oprostijo komunalna elektrogospodarska podjetja (distribucijska) prispevka od dohodka, zmanjšujejo sredstva svojih investicijskih skladov, iz katerih bi morale dajati investicije tudi distributivni mreži. Zato komune včasih ne morejo dobiti potrebnih sredstev na drug način in predpisujejo dodatne tarife za električno energijo.

V nasprotju s tem pa nekatera proizvodna električna podjetja pomagajo komunam. Hidrocentrala »Vlasina« je dala v letih 1957 in 1958 svoji komuni 15 milijonov dinarjev za graditev ceste, 5 milijonov za regulacijo potoka, 10 milijonov pa za graditev domov kulture. Kalorična centrala »Kolubara« je dala v razne namene 87 milijonov dinarjev.

S tem hočemo povedati, da se zaradi ločenosti distributivne faze elektrogospodarstva od enotnega procesa proizvodnje in prenašanja električne energije dogaja, da se v elektro gospodarstvu ustvarjena sredstva uporabljajo v namene, ki nimajo nič skupnega z elektro gospodarstvom, medtem ko nekatere važne potrebe, na primer v distribuciji električne energije, ostanejo nezadovoljene.

Medsebojna odvisnost proizvodnje, prenosa in razdeljevanja električne energije je nesporno dejstvo, vendar je zakon o elektrogospodarskih organizacijah fazo distribucije ločil iz elektrogospodarske skupnosti. Distributivna podjetja pa so tudi nadalje ostala popolnoma odvisna od elektrogospodarskih skupnosti. Tako je delavsko samoupravljanje, ki v vsem elektrogospodarstvu zaradi specifičnosti te panoge ni posebno razvito, ostalo zlasti v fazi distribucije brez ustrezne gmotne osnove, s tem pa tudi brez nujne stimulacije za bolj vsestranski razvoj.

SLABE POSLEDICE NEPRAVOČASNEGA SPREJEMANJA PLANOV

Za vse naše gospodarstvo je značilna planska proizvodnja. Podjetje sprejemajo plane, se borijo za to, da bi jih izpolnila in

preseglja, ter tako dosegajo določen brutoprodukt in dohodek. Od prizadevnosti delovnih kolektivov je odvisen večji ali manjši uspeh. V elektro gospodarstvu je nekoliko drugače. Glede na medsebojno odvisnost vseh treh faz (proizvodnje, prenosa in razdeljevanja) je treba planirati v povezanem sistemu. Osnova za planiranje je elektroenergetska letna bilanca. Plan skupnih dohodkov je ne le organizirano predvidevanje, temveč tudi ekonomska osnova za obračun elektro gospodarstva z družbeno skupnostjo, hkrati pa instrument pri razdeljevanju ustvarjene vrednosti med elektrogospodarske organizacije.

Enotnih normativov za električno gospodarstvo pa še ni. Šest republiških elektrogospodarskih skupnosti ima subjektivna merila in lokalistične težnje. Ker se delež elektrogospodarske organizacije pri ustvarjeni realizaciji in dohodku določa z višino planirane brutoprodukta, je splošna težnja, da bi sestavili načrte za čimvečji brutoprodukt. Tako nastopa kot resna pomanjkljivost nerealno planiranje stroškov. V tej zvezi prihaja v planu tudi do primanjkljaja. V letu 1958 je znašal deficit po planu stroškov ob prvi izdelavi (pripravljeni je bila na predlog šestih področnih republiških skupnosti) 11.128.000.000 dinarjev. Če bi hoteli ta primanjkljaj pokriti z višjimi tarifami, bi jih morali povečati za 22 odstotkov. Po dokončanem popravku plana pa se je primanjkljaj zmanjšal na 2617 milijonov dinarjev. Zaključek leta je pokazal, da primanjkljaja sploh ni bilo.

Zanimivo je, da nastopa primanjkljaj v planu vsako leto. V prvi izdelavi plana za leto 1959 znaša okoli 16 milijard dinarjev.

Razen nerealnega planiranja, kar zasluži posebno obdelavo, treba pa bo ugotoviti tudi razloge, je nepravčasno planiranje močna ovira za normalno delovanje podjetij. Dejansko nastane vprašanje, ali elektrogospodarska podjetja sploh imajo plan. Elektrogospodarska podjetja Srbije so dobila plansko delitev dohodka za leto 1958 šele januarja 1959. Pogodbe v elektrogospodarstvu med skupnostmi in elektrogospodarskimi podjetji, ki bi jih bilo treba sklepati vnaprej, sklepajo zaradi opisanega stanja za nazaj. V Srbiji na primer so sklenili pogodbe za leto 1958 šele novembra istega leta.

Delo brez plana, brez jasno začrtanih nalog in v tej zvezi tudi brez pravic in dolžnosti ima škodljive posledice. Ker podjetja delajo brez plana, jim priznavajo dejanske stroške, to pa jih sprav-

električne energije) pa 17 zaposlenih.

Kolektive v elektrogospodarstvu čaka široko delovno področje. Vprašanje pa je, ali ni prav tako nujno iskati vzrokov za omenjeno stanje tudi v slabosti planiranja v tej naši gospodarski panogi.

PREVELIKA CENTRALIZACIJA SREDSTEV

Ne da bi se strinjali s stališči o odvečnosti področnih republiških elektrogospodarskih skupnosti (kar zahteva globljo analizo) v sistemu elektro gospodarstva, bi vendarle lahko dali nekaj pripomb k velikemu deležu elektrogospodarskih skupnosti pri skupnem skladu za samostojno razpolaganje (za skupno potrošnjo). Leta 1956 so podjetja sodelovala s 35.483.000 din, elektrogospodarske skupnosti pa s 106.584.000 din. Naslednje leto so podjetja sodelovala z 72.260.000 din, skupnosti pa z 225.719.000 din. Leta 1958 so imela podjetja 216.247.000, skupnosti pa 527.637.000 din. Kakor vidimo, se je razmerje v korist podjetij šele lani nekoliko izboljšalo (od indeksa 300 v letu 1956 in 312 v letu 1957 na 244 v letu 1958). Vendar je delež skupnosti v skupnem skladu za samostojno razpolaganje (za skupno potrošnjo) še vedno nesorazmerno velik v primerjavi s podjetji. Če pri tem upoštevamo, da se večina teh sredstev, ki jih absorbirajo elektrogospodarske skupnosti, ne vrača v podjetja, temveč jih porabijo za potrebe teh skupnosti in le delno za skupne potrebe, bi bile upravičene pripombe k preveliki koncentraciji sredstev v teh skupnostih. Na Hrvaškem na primer je bila v obdobju 1956-1959 (za leto 1959 smo vzeli plan) uporaba skladov skupne potrošnje (skladov za samostojno razpolaganje pred letom 1958) naslednja: za potrebe podjetij 23 odstotkov, za potrebe skupnosti 38 odstotkov in za skupne potrebe 39 odstotkov. Na enega delavca so porabili iz tega sklada v podjetjih 29.000 din, v elektrogospodarski skupnosti pa 1.449.000 din. Nesorazmerje je več kot očitno.

Značilno je dalje, da skupnosti dobivajo sorazmerno mnogo več sredstev kot podjetja. V Srbiji na primer so izplačali po specifikaciji za leto 1958 skupnosti na vsakega zaposlenega 3080 din, v podjetjih pa v kaloričnih centralah 2860, v hidrocentralah 2190 in v prenosnih podjetjih 1610 din. Hkrati je znašala povprečna premija v distribucijskih podjetjih le 930 din.

Kako je mogoče opravičiti takšno delitev premij za pogonsko pripravljenost, je težko po-

TOVARNA GUMJEVIH IZDELKOV

»SAVA«

K R A N J — GREGORČIČEVA 8

priporoča svoje izdelke in istočasno obvešča cenjene odjemalce, da sprejema pismene prijave za zaključevanje za leto 1960 do vključno 25. oktobra 1959.

Ker so kapacitete omejene in spričo velikih potreb ne bo, možno ugoditi vsem potrebam v celoti, prosimo, da bi bile navedbe realne.

Zamudnikov ne bomo mogli upoštevati, na kar še posebej opozarjamo.

Ija v popolno gospodarsko odvisnost od jugoslovanske in še posebej še od področnih republiških skupnosti. Stimulacija delovnih kolektivov v smislu prihrankov sploh ni mogoča, ker ne delajo po načrtu.

V takem položaju težko pride do izraza pobuda organov delavskega samoupravljanja za večjo produktivnost, rentabilnost in ekonomičnost v elektrogospodarstvu. Zelo potrebno bi bilo storiti kaj v tej smeri.

V razvitih evropskih deželah pride na vsak instalirani megavat električne energije 0.1 do 1 zaposlen delavec ali nameščenec v hidrocentralah, v kaloričnih centralah pa znaša ta številka 2.2 do 2.8. Pri nas je to razmerje dokaj manj ugodno. V Srbiji pridejo na megavat v hidrocentralah štirje zaposleni (Zbornik 2, Vlasina 4, Ovčarbanja in Medjuvršje 10 itd.), v kaloričnih centralah 12 (Beograd 13, Kostolac 11, Kolubara 10, Novi Sad 27 itd.), v podjetju »Elektroistok« (za prenos

vedati. Človek dobi vtis, da imajo elektrogospodarske skupnosti v republikah, če že ne poseben, pa vsaj tak položaj, ki omogoča večji vpliv, kot to dovoljujejo objektivne okoliščine.

V tem sestavku smo se le delno dotaknili problema stimulacije delovnih kolektivov elektrogospodarstva, v tej zvezi pa tudi vprašanja delavskega samoupravljanja v tej gospodarski panogi. Vrsta drugih vprašanj (formiranje cen električne energije, način formiranja in delitve skladov, dalje delovanje republiških elektrogospodarskih skupnosti itd.), prav tako zasluži posebno pozornost. Če bi proučili vsa ta vprašanja, bi vsekakor dobili še jasnejšo predstavo v možnostih za bolj vsestransko stimulacijo delavcev v proizvodnem procesu elektro gospodarstva in o tem, kako bi organi delavskega samoupravljanja v tej gospodarski panogi ob upoštevanju njenih specifičnosti uspešneje delovali.

Milorad Mandić

40 VELIKIH LET

Ker je vse kazalo, da so nastale znatne spremembe v odnosih s četniki, je bilo nujno takoj sklicati vojaško-politično posvetovalno na Romaniji, na katerem so obravnavali vsa ta vprašanja. Najprej smo se posvetovali z vodilnim aktivom iz vzhodne Bosne, nato pa z vodilnimi tovariši iz Bosanske krajine in Hercegovine. Na posvetovalju smo izoblikovali stališča, ki so bila poprej razložena.

V takem položaju je prišel na napad četnikov na partizane v Srbiji. Ker je bil ta položaj povsem nov, smo ponovno proučili svoje odnose s četniki in stanje v četniških odredih. Ker smo ugotovili določen antagonizem med oficirji in kmeti v četniških poveljstvih ter spoznali, da imajo četniški komandanti, kmetje iz vzhodne Bosne, do partizanov mnogo bolj pristen odnos kot četniški komandanti, ki niso bili kmetje, smo predložili četniškemu vodstvu sklicanje skupne konference vseh partizanskih in četniških komandantov odredov in bataljonov. Na tej konferenci naj bi sprejeli skupno stališče do dogodkov v Srbiji in tudi do našega nadaljnjega sodelovanja na ozemlju vzhodne Bosne. Odločili smo se, da bomo na tej konferenci zahtevali, da je treba skupno (torej četniki in partizani) obtožiti Dražo Mihajlovića kot povzročitelja bratarmorje boja v Srbiji, bosanske četnike pa ločiti od poveljstva Draže Mihajlovića.

Pod takimi pogoji je bilo mogoče nadaljnje, čeprav omejeno sodelovanje na ozemlju vzhodne

Bosne. Ker je četniško vodstvo sprejelo ta naš predlog, smo sklicali skupno konferenco v Vlasnici, vendar tam ni prišlo do sporazuma. Tako smo dokončno opustili nadaljnje sodelovanje s četniškim vodstvom v vzhodni Bosni. Ta naš odnos do sodelovanja s četniki pa je kasneje pozitivno vplival na nadaljnji razvoj narodnoosvobodilnega boja, saj so prešli k partizanom mnogi četniški komandanti, ki so bili kmetje s tega področja.

Prva sovražna ofenziva in umik naših enot iz zahodne Srbije sta zelo negativno vplivala na položaj v vzhodni Bosni. Četniki so izkoristili dejstvo, da so se naše enote umaknile iz zahodne Srbije, in množicam na široko pripovedovali, da so naše sile povsem uničene in da v Srbiji ni več partizanov. Tej četniški propagandi so pomagali tudi posamezni partizani, ki so pribežali čez Drino v vzhodno Bosno.

Četniki niso ostali le pri tej propagandni ofenzivi proti partizanom, marveč sta kmalu prišla v vzhodno Bosno dva zelo močna četniška odreda iz zahodne Srbije — štela sta vsak po 5000 do 6000 ljudi — pod poveljstvom majorja Račića in Vojvode Djekića. Četniški odred majorja Račića je prodrl čez Han in Vlasenico ter napredoval po dolini Krivače, četniški odred Vojvode Djekića pa je prodrl po dolini Spreče do Pala.

Takrat ni noben četniški odred nastopil proti partizanom, ker so četniki dobro vedeli, da je v vzhod-

ni Bosni nepopularno netiti bratarmorje vojno, zlasti nepopularno pa napasti partizane, ki so organizirali oborožen odpor proti okupatorju in ustašem ter jim preprečili, da bi uničili srbsko prebivalstvo. Četniki pa so izoblikovali mnogo zlobnejšo taktiko: požigati so začeli muslimanske vasi in jih ropati, hkrati pa so pozivali borce iz partizanskih odredov, naj se pridružijo temu njihovem umazanemu početju.

Pri tem so razlašali, da so jim nemški okupatorji zadržno ljubili, da vzhodna Bosna ne bo več pripadala ustašem, marveč da jo bodo dali četnikom v upravljanje. Takšne obljube niso ostale brez vpliva na ljudi v naših partizanskih odredih. Ker se je razširilo prepričanje, da so partizanske sile v Srbiji uničene in ker so hkrati razširjali govore, da bodo četniki prevzeli oblast v vzhodni Bosni, so začeli ti ljudje množično prestopati k četnikom in z njimi sodelovali pri ropanju in požiganju muslimanskih vasi. Na frontah proti okupatorjem in ustašem je ostalo le nekaj najbolj zavednih borcev v partizanskih odredih.

Ta četniška taktika je povzročila demoralizacijo v naših partizanskih odredih, hkrati pa je zaustavila pridruževanje muslimanskega prebivalstva narodnoosvobodilnemu gibanju. Ker muslimanskemu prebivalstvu nismo mogli zagotoviti učinkovitejši zaščite, je bežalo pred četniškimi lastjo. Kasneje so ustaši sestavili

svoje najboljše enote, se pravi črne legije, prav iz vrst tega pobeglega prebivalstva, ki se je borilo za svoje domove in imetje. Zaradi te zločinske akcije četnikov so začeli omahovati tudi borci v muslimanskem bataljonu in so množično dezertirali.

Naša odločitev v tem položaju: prvič, pojasnjevati množicam, da bo posledica te politike požiganja in ropanja muslimanskih vasi bližnja vrnitev istih ljudi skupaj z nemškimi okupatorji in ustaši, ki bodo požgali vse srbske vasi. Drugič, vse sile, ki se lahko ločijo od svojih hiš, je treba takoj poslati proti industrijskemu bazenu Zenice in Vareša, ker smo pričakovali, da bomo lahko organizirali nove vojaške enote iz delavskih vrst. Ta enote bi usposobili za izpolnjevanje najtežjih nalog v najbližji prihodnosti. Tretjič, tovariši Slobodan Princip naj se na vsak način prebije do Črne gore in naj pripelje dva bataljona črnogorskih partizanov, da bi se množice prepričale, da partizani niso uničeni v drugih pokrajinah.

Medtem ko smo izvajali ta akcijski načrt, se je prebil na naše ozemlje tovariš Tito s I. proletarsko brigado. Ko so prišli z njim na to ozemlje močnejše partizanske sile, se je položaj povsem spremenil. Zdaj niso več kopneli partizanski, temveč četniški odredi. Postopno se je začel proces utrjevanja in stabilizacije partizanskih odredov.

V prihodnji številki:
POHOD NA MAJEVICO

PLAČEVANJE

S. G. P., Radeče: Slišali ste, da pripada delavcem, ki se s svojimi prevoznimi sredstvi vozijo več kilometrov daleč na delo in z dela, neka mesečna odškodnina za uporabo svojega prevoznega sredstva. — **Odgovor:** O tem, ali delavci sami nosijo stroške, ki jih imajo s prevozom na delo in z dela, ali pa jih krije gospodarska organizacija, odloči delavski svet sam z ustreznimi določbami v tarifnem pravilniku. Določiti tudi, kakšne prevozne stroške krije gospodarska organizacija. Toda kot skrben gospodar mora pri teh odločitvah upoštevati, kakšna sredstva ima v ta namen in koliko povračil takih prevoznih stroškov delavcev lahko gospodarska organizacija vračuna v materialne stroške. Odredba o izdatkih osebam v delovnem razmerju, ki se priznajo v materialne stroške, dovoljuje namreč v svoji 1/6. točki, kot materialne stroške obračunati izdatke za prevoz delavcev na delo in z dela zneske, ki presega 600 dinarjev mesečno. Nikjer pa ta odredba ne dovoljuje v materialne stroške vračunati morebitno odškodnino za uporabo lastnega kolesa, s katerim se delavec vozi na delo in z dela. Če bi delavski svet priznal tako odškodnino, bi jo lahko samo na račun sredstev za osebne dohodke ali drugače rečeno na račun samih osebnih dohodkov, kar pa ni niti pametno niti gospodarsko.

Vam od 1952. leta dalje niso spremenili plačilnega razreda. Potem takem Vam sploh ni bil priznan kakšen naziv iz prosvetno-znanstvene stroke, temveč ste dobili najbrž naziv — pisarja. Če bi bili v rednem uslužbenem razmerju, bi dobili v začetku lanskega leta novo odločbo z določitvijo novega naziva. Ne morete biti niti strokovna niti predmetna učiteljica, če nimate predpisane šolske in strokovne izobrazbe. Pravico do starostne pokojnine imate, če imate najmanj 15 let priznanega staža, od tega najmanj 10 let delovne dobe in če ste 50 let stari. Pri presoji o tem, kakšne zaposlitve ste imeli in ali so te imele značaj rednega uslužbenkega razmerja, je treba razpolagati s točnimi podatki o uradih in zavodih, kjer ste službovali; moramo pripomniti, da »kemičnega ministrstva« ni bilo, da je treba dokazati, ali je bilo delo v množični organizaciji takšno, da ste zanj prejeli redne mesečne nagrade, ker je bilo to delo edina zaposlitev. Priporočamo Vam, da skrbno zberete vse svoje dokumente, če jih še niste takrat, ko ste morali izpolniti prijavo za delovno knjižico, in da se obrnete na tajništvo okrajnega ljudskega odbora, kjer bi Vam mogli na podlagi dejstev dognati, kakšno je Vaše uslužbenko stanje.

OTROŠKI DODATEK

G. P., Doblar: Čeprav ste podjetju predložili otrokov rojstni list zaradi ureditve otroških dodatkov maja lani, to je mesec dni po otrokovem rojstvu, ste dobili šele letos junija odločbo, s katero Vam je priznana pravica do tega dodatka, vendar le za tri mesece za nazaj, ne pa od dneva otrokovega rojstva, to je od aprila 1958. leta. Vprašujete, ali imate pravico do dodatka za ves čas nazaj.

— **Odgovor:** Zavod za socialno zavarovanje Vam je lahko priznal v skladu z določbo 46. člena uredbe o otroških dodatkih največ za tri mesece za nazaj, računajoč od dneva, ko je bil predložen zahtev za priznanje otroškega dodatka. Toda menimo, da so pristojni organi prezrli določbo 47. člena cit. uredbe. Ta namreč določa, da lahko upravičenec vlagajo zahtevek za priznanje otroškega dodatka tudi po gospodarski organizaciji in da je ta dolžna zahtev z vsemi potrebnimi dokumenti in podatki poslati okrajnemu zavodu za socialno zavarovanje. Če ste vložili zahtevek za priznanje otroškega dodatka za drugega otroka v maju 1958. leta, potem so Vam dolžni priznati otroški dodatek za ves čas, ker ste zahtevek vložili pravočasno in na praviem mestu. Če je podjetje nepravilno postopalo, Vaš zahtevek zadržalo, ne smete vi trpeti škode. Menimo, da je dolžan zavod to dejstvo upoštevati, priznati in izplačati otroški dodatek za ves čas, za nastalo škodo pa tožiti gospodarsko organizacijo. Izgovarjanje na to, da ni prejel otrokovega rojstnega lista pristojni uslužbenec, je brez vrednosti in neupoštevno. Za pravilno poslovanje odgovarja v tem primeru tako proti Vam kakor proti zavodu za socialno zavarovanje gospodarska organizacija kot pravna oseba. Znotraj podjetja pa je treba napraviti red tako, da pokličejo na disciplinsko odgovornost tistega uslužbenca, ki je pooblaščen za taka dela. V Vašem primeru ne gre za pravico, ki je morda odvisna samo od podjetja, temveč za pravico, ki jo priznava in zagotavlja družba državljanom, ki so v delovnem razmerju. Gospodarska organizacija je v tem primeru samo opravila posel kot pooblaščenec v smislu 47. čl. cit. uredbe in če je to pooblastilo opravila slabo, v nasprotju s prevzeto dolžnostjo, ne more zaradi tega trpeti v svoji pravici državljan. Zoper odločbo okrajnega zavoda za socialno zavarovanje morate vložiti pritožbo na republiški zavod in če bi tudi tu dobili negativen odgovor, boste morali uporabiti sodno pot s tožbo na Vrhovno sodišče.

USLUŽBENSKO RAZMERJE

S. E., Izola: Radi bi zvedeli, ali je prav, da ste še vedno v XVII. plačilnem razredu, ali Vam pripada položajni dodatek, ali imate pravico, poučevati na osemletki kot predmetna učiteljica in ali imate pravico do pokojnine?

Odgovor: Zelo težko je odgovoriti na vsa vprašanja, ker kljub obširnemu pismu ne poveste ničesar, kar je bistveno za posamezno vprašanje. Ni mogoče razbrati, ali ste v rednem uslužbenem razmerju ali pa ste honorarno zaposlena uslužbenka. Iz Vašega pisma bi bilo dopustno sklepati, da ste od 15. decembra 1956 dalje honorarno zaposleni. Na to sklepamo tudi, ker imate še vedno XVII. plačilni razred, kar kaže na to, da niste mogli biti prevedeni, ko je lani začel veljati nov zakon o javnih uslužbenecih. Seveda, če ste honorarno zaposleni, potem Vam ni mogoče določiti niti plačilnega razreda, niti položajne plače (položajnega dodatka namreč že poldrugo leto ni več). Če bi želeli pojasniti o tem, kakšen plačilni razred bi Vam pripadal, bi morali povedati, kakšen naziv imate, kakšna je Vaša šolska izobrazba, kakšne izpite imate, kaj Vam je bilo priznanega z dosedanjimi odločbami. Pravite, da

JOŽE JURAC, PREDSEDNIK SKUPŠČINE ZAVODA ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE V LJUBLJANI:

O SODELOVANJU Z ZAVAROVANCI

V tem mesecu bo v Ljubljani zasedala skupščina okrajnega zavoda za socialno zavarovanje. Na njej bodo razpravljali o stikih z zavarovanci. Zato smo zaprosili predsednika te skupščine, da bi nam povedal nekaj misli o sodelovanju članov organov upravljanja socialnega zavarovanja z aktivnimi zavarovanci.

»V naši socialistični ureditvi je prišlo družbeno upravljanje do izraza tudi na področju socialne zaščite, ker smo dali vsa sredstva, ki jih določamo v narodnem dohodku za socialno zavarovanje, samim zavarovancem na razpolago in v upravljanje. S tem pa smo tudi v pogledu družbenih od-

Ze precej časa ugotavljamo, da člani skupščine v glavnem dobro poznajo probleme socialnega zavarovanja, vendar jih premalo posredujejo zavarovancem. Glede tega so še največ storile sindikalne organizacije. Te vabijo člane samouprav zlasti na občne zборе, medtem ko le redkokdaj

V LRS je okoli 1600 članov skupščin socialnega zavarovanja, ki se sicer udeležujejo zasedanj skupščin, na njih pa vendarle premalo aktivno sodelujejo. Če bi spraševali za vzroke, bi nemara ugotovili, da so nekateri preveč zaposleni z dolžnostmi v drugih organizacijah in se zato ne morejo ukvarjati še s problemi socialnega zavarovanja. Toda mar ti ne delajo napak, ker se ne zanimajo dovolj za probleme socialnega zavarovanja. Na mnogih vprašanja, kot na primer, za porast bolezenskih izostankov, plačeva-

skupščinah socialnega zavarovanja se namreč veliko razpravlja o tem, kako se trošijo sredstva. Toda, ker se ti člani ne brigajo dovolj v svojih kolektivih za bleMOV zavarovancev, naj bi naredili vse, da bi te slabosti tudi odpravili.

Večkrat smo že slišali, da bi lahko precej izboljšali zdravstveno zaščito zavarovancev, če bi člani samouprav boljše sodelovali z zavarovanci.

Na tole pa je predsednik skupščine Okrajnega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani odgovoril:

Kaže, da bi bilo treba zainteresirati posameznike pa tudi organe upravljanja v podjetjih, da bi se v večji meri ukvarjali s celotno problematiko zdravstva zaposlenih. Gre zlasti za preprečevanje vzrokov obolenj in nesreč. Na to marsikaj vpliva in je mogoče reševati le v podjetjih. Ne gre le zgolj za dobro ali slabo poslovanje ambulant ali samo spremljanje števila bolezenskih izostankov delavcev. Tu je mimo mnogih pravic tudi veliko dolžnost zavarovancev, njihovih organov v kolektivih in seveda tudi organov samoupravljanja socialnega zavarovanja. S tem, če bi člani samouprav in organi upravljanja v gospodarskih organizacijah boljše spremljali in tudi reševali probleme s področja socialnega zavarovanja, bi lahko veliko pomagali, da bi se izboljšalo zdravstveno stanje. Seveda je potrebno tudi zavestno sodelovanje vsakega zavarovanca.

O vseh teh problemih naj bi razpravljali tudi sveti za zdravstvo in sveti za delo občinskih ljudskih odborov in tudi odbori proizvajalcev, ki naj bi skupščinam socialnega zavarovanja tudi poročali, katere probleme bi se posebej obravnavali. Se nekaj je. Na tem področju bi lahko marsikaj storile sindikalne organizacije, ki združujejo delavce svojega kolektiva. Zato je tudi OSS v Ljubljani sklenil, da bodo skupaj z občinskimi sindikalnimi sveti priredili konferenco, kjer bi razpravljali o tem, kako so v minullem času trošili sredstva, kako delajo upravni odbori zdravstvenih ustanov, kako je s prevrednotenjem po novem invalidskem zakonu s poslovanjem pooblaščenih služb socialnega zavarovanja v podjetjih itd.

Cakalnica očesnega oddelka v ljubljanski polikliniki je vedno polna. Delavci si marsikdaj poškodujejo oči, ker ne uporabljajo zaščitnih očal.

nosov in v materialnem pogledu zagotovili vse možnosti, da delovni ljudje lahko uveljavijo pravice, ki jim jih daje zakon. Navzlic temu pa so še osnovni problemi na področju splošnega socialnega zavarovanja v nesorazmerju z ogromnimi sredstvi, ki jih daje družba za zdravstveno zaščito in njeno učinkovitostjo, med pomembnimi pravicami zavarovancev in težavami pri njihovi realizaciji, med nenehnim naraščanjem stroškov in pomanjkljivo spodbudo za njihovo racionalno uporabo, med nenehnim večanjem sredstev za varnost pri delu in še vedno velikim številom delovnih nezgod. V praksi se kažejo mnogi problemi v delovanju službe socialnega zavarovanja, v uveljavljanju pravic socialnega zavarovanja in zdravstvene zaščite, ki povzročajo pri zavarovancih nerazpoloženje, upravičene očitke, pa tudi izkoriščanje pravic s strani le-teh.

Takole je na te probleme opozoril že predsednik Zveze sindikatov na letošnjem kongresu sindikatov Jugoslavije, je v začetku pogovora dejal tovariš Jože Jurac.

Letos sem preživila svoj dopust v Mošeniški Dragi. To ni pravzaprav nič posebnega. Koliko jih preživi dopust tu ali kje druge na obali našega morja! Toda dopust v Mošeniški Dragi mi je omogočil Občinski sindikalni svet Kranj, čeprav nisem zaposlena v katerem od kranjskih podjetij. Reči je treba, da sem ga prijetno preživela in da sem se čudila, kako je tako maloštevilno osebje zmoglo toliko dela.

Jutranje sonce je zlatilo morje in hribe, ko sem se ustavila pred vilo z napisom »Camping Kranj«. Možakarja, ki je pravkar pometal tla pred poslopjem, sem vprašala, kje dobim upravnika. Ponudil mi je roko.

»Upravnik je pred vami.« Spremil me je v prostorno dvorano.

Gostje so prihajali k lepo pogrnjenim mizam k zajtrku. Stregel jim je — upravnik. Seveda oblečen v bel suknjič s prtičkom čez roko in stregel tako, kot da ta posel kar zmerom opravlja.

Mimogrede se je za hipec ustavil.

»Takoj bo. Veste trije smo. kuharica, strežnica in ... Pa sto trideset ljudi je pri nas.«

Po zajtrku sem odšla v svoje novo bivališče. Med drevmi in grmovjem šotori in weekend hišice. Kmalu je bilo znancev nič koliko. Največ delavcev iz kranjskih tovarn. Pa tudi iz Štajerske so prišli. Usnjarji iz šoštanske usnjarne. Tistikrat so se namreč nekateri iz kranjskih tovarn, ki so se prijavili za camping sindikalnega sveta iz Kranja premislili ali pa jih je delo zadržalo in da ne bi bili prostori prazni, je počitniška skupnost tega sveta ponudila letovanje tudi drugim kolektivom.

»Veste,« je dejal pozneje nekoč upravnik, »mi smo šele pravzaprav začeli. Naš občinski sindikalni svet je letos prvič priredil takšno letovanje za delavce. Spočetka nas je bilo strah, kako bo. Zdaj pa smo, kot vidim, prebili

le. Od maja do avgusta je bilo tu že okoli 800 ljudi. In kadar naših iz Kranja, pridejo od drugod. Dela je res precej. Toda če bi nas bilo več, bi bilo draže.«

Draže. Da. Res, pri sosedu, tam, kjer so prebivali delavci iz Tovarne emajlirane posode iz Celja, so plačali samo 300 dinarjev za dnevno oskrbo. Mi tu 550 dinarjev za odrasle in 270 dinarjev za otroka. Toda Tovarna emajlirane posode je razliko doplačala iz svojega dohodka. Tudi v camping kranjskega sindikalnega sveta bi bilo mogoče ceneje, če bi ga podprlo več kolektivov, prispevalo svoj delež za režijske stroške in s tem omogočilo svojim delavcem preživeti prav lep dopust ob morju.

Kljub temu je bil dopust lep. Lep za marsikoga. Kurjač Jože, ki dela v eni izmed celjskih tovarn, je pripovedoval, kako ga je moral obratovodja nagovarjati, da se je odločil za ta dopust.

»Drugo leto bom odšel pa kar za dva, tri tedne. Spočil sem se, laže bom delal.«

Za zaključek samo še enkrat tale misel: Podprimo snovanje počitniških skupnosti prav vsi povsod. Tako lahko naši delovni ljudje odidejo letos v ta, drugo leto v drug kraj. Podprejo njih kolektivi, veliki in majhni, da se bo lahko res čimveč ljudi v poletnih mesecih spočilo ob morju, da bodo stroški manjši, da ne bodo morali samo trije ljudje skrbeti za 130 gostov. Le to so morali skrbeti samo trije kajti drugače bi bili režijski stroški mogoče večji. Toda ti zato niso smeli prav nič misliti vsaj na uro kopanja.

M. D.

Takole je vsak poletni dan v Mošeniški dragi

Občinski sindikalni svet Sevnica

Z VSEMI SVOJIMI PODRUŽNICAMI
ČESTITA K OBČINSKEMU PRAZNIKU
14. SEPTEMBRU VSEM DELOVNIM
LUJDEM IN VSEM PREBIVALSTVU
OBČINE SEVNICA

V PREBUJENEM MESTU OB SAVI

DELAVSKA
ENOTNOST

Od 4. do 11. septembra

AZBEST NA KOSMETU

Naše tovarne za izdelavo salonita so še vedno vezane na uvoz azbestne rude iz Rodezije in Sovjetske zveze. Domač azbest, kolikor ga že izkoriščamo, nima posebnih kvalit. Zdaj pa so odkrili bogata ležišča odličnega azbesta na Kosmetu. Strokovnjaki napovedujejo zalogo za več deset let.

Azbest, kot je znano, se veže s cementom v salonit. Cement, ki ga izdelujejo iz laporja in potrebnih primesi, pa bo dobil, kot vse kaže, svojevrstnega tekmeča — iz žilindre! V Zenici bodo kmalu začeli s proizvodnjo cementa iz plavžarske granulirane žilindre. Že v letošnjem letu bo dala Zenica domačemu tržišču 7000 ton tega novega cementa, a v bodoče, bo zmogljivost strojev — 20.000 ton cementa letno!

KOGA NE BI ZANIMALO?

V laboratorijih tovarne motornih koles Tomos v Kopru malone ljubosumno skrivajo nove proizvodne načrte za morebitno izdelavo avtomobilov, ki naj bi že v prihodnjem letu začeli vzemirjati domače ljubitelje sodobne motorizacije. Ime novega avtomobila — Spak — nam že v naprej pove njegove karakteristike. Nekoliko izpopolnjen tip karoserije bo sicer še zmerom spominjal na francosko tovarno, ki bo Tomosu odstopila licenco, bo pa pri tem tehnično absolutno popoln in kar se da ekonomično vozilo za naše ceste.

Pri vsem tem pa bo cenejši od Zastave-Fiat 600, kar je predvsem razveseljivo.

POSTREZI SI SAMI

Beograjsko podjetje »Invest-import« je sklenilo s francoskim podjetjem »Opheco« pogodbo o nabavi 20 oprem za restavracije tipa »postrezi si sami«. S tem naročilom je francosko podjetje odstopilo jugoslovanski industriji licenco za izdelavo takšnih restavracij — brezplačno. Za načrte se je zavzela tovarna hladilnikov »Jugostroj« v Beogradu.

Potemtakem se nam obetajo časi, ko bomo izbrisali iz našega besednjaka besede kot — »Ni moj rajon! Takoj pridem!« itd.

INDUSTRIJA IN ODSOTKI

Tempo razvoja naše industrije in s tem proizvodnje je med prvimi v svetu. V preteklih sedmih mesecih se je celotna naša industrijska proizvodnja dvignila za 12%. Največji dvig beleži kemična industrija in sicer 29%, takoj za njo lesna in elektro-industrija z 20%, sledijo jim industrija gradbenega materiala, kovinska itd. Tudi druge vrste naše domače industrije so v odnosu na enako obdobje v lanskem letu dvignile svojo proizvodnjo za povprečno 12%.

OB NOvem SIDRU NA REKI

V reški ladjedelnici »3. maj« so splovili novo 13.000-tonsko prekoceansko ladjo »Kivernitis«. Ladja je dolga 140 metrov. To je prva ladja, zgrajena za grško družbo »Diamantis pateras« s sedežem v Londonu in hkrati 185 plovni objekt, zgrajen v tej ladjedelnici po osvoboditvi.

V CASU STANDARDOV

V Zvezni komisiji za standardizacijo pripravljajo izdajo 150 standardov za razna področja industrijske proizvodnje. Doslej je uvedenih največ standardov v podjetjih strojne industrije, v kovinski pridelovalni industriji ter industriji motorjev in motornih koles. Z novimi standardi bo v naši državi uvedenih že nad 2300 standardov.

STEVILKE V PROMETU NARASCAJO

V prvi polovici letošnjega leta so naša avtobusna podjetja prepeljala 36 milijonov 800 tisoč potnikov in 4 milijone 100 tisoč ton raznovrstnega blaga. V lanskem letu se je v istem času prepeljalo le 28 milijonov potnikov in so naša transportna podjetja prepeljala z avtobusi le nekaj nad 3 milijone ton blaga.

Pri tem so prevozili avtobusi svojih 40 milijonov kilometrov, to je približno 10 milijonov km več kot v istem času v lanskem letu.

Se ena primerjava! V letošnjem letu se je povečal avtopark naših avtobusnih podjetij za 1200 novih avtobusov in za 7370 novih kamionov.

NAD SAVO — NOV OBOK

Pretekli teden so izročili prometu nov most čez Savo pri Zagrebu. Preko tega mostu se bo odslej odvijal promet proti Posavini, Baniji in Bosni. Dela na njem so trajala pet let. Z viaduktom na obeh straneh je most dolg 805 metrov, širok pa 20 metrov. Samo lok nad Savo pa meri 100 metrov. Po 14 metrov širokem cestišču lahko vozijo štiri vozila vzporedno, za pešce pa sta na obeh straneh 3 metre široka pločnika.

Most je stal našo skupnost dve milijardi dinarjev. Glavna dela je opravilo beograjsko podjetje »Mostogradnja«, jeklene konstrukcije pa so izdelale tovarne »Djuro Djaković« iz Slavonkega Broda, »Metalna« iz Maribora in »Goša« iz Smederevske Palanke.

NASA DEZELA — ZAKLADNICA RUDE

Skorajda ne mine mesec, da naši časopisi ne prinese vest o kakšnih novih odkritjih rudnih ležišč kjerkoli v Jugoslaviji.

Rudarski strokovnjaki podjetja »Trepča« v Kosovki Mitrovici so pred nedavnim odkrili še 2.640.000 ton novih rezerv svinčeno-cinkove rude, ki vsebuje približno 150.000 ton svinca in več kot 120.000 ton cinka. To odkritje bo omogočilo, da se bo življenjska doba tega največjega svinčenege rudnika v Jugoslaviji podaljšala za pet let. Vrednost odkritih rezerv ocenjujejo na več deset milijard din, s predelavo pa bo rudnik »Trepča« dosegel več kot 5 milijard dinarjev čistega dohodka.

»Samo prek naših in vaših komercialistov!«

Kje le so bili na pomlad?

V skritih kotičkih zvone čaše in drobne kapljice vseh mogočih okrepčilnih pijač rišejo raznobarni mozaiki na reprezentančne prte. Predstavniki različnih trgovskih podjetij podpisujejo pogodbe o nakupu, pa tudi obujajo spomine na minule sejme, kjer so se že srečali in na sejme, kjer se bodo lahko spet našli. Če bodo živi in zdravi, seveda!

Kupna moč potrošnika je najbolj očita v paviljonu, kjer domači razstavljalci razstavljajo blago za široko potrošnjo. Marsikateri bi najraje kar takoj kupil in odnesel s seboj predmet, ki mu je všeč.

Kdo ve, če mu bodo znali prisluhniti trgovci.

Namesto — »Tata kupi mi...!«

V oddelku, kjer razstavljajo lesno-obrtne zadržaje in v manjši meri lesno-industrijskega podjetja, stopajo obiskovalci s tihim korakom. Ne toliko zato, ker duše stopinje mehki tekači kot zato, ker občudovanje pride bolj do veljave, kadar je nemo.

Bežna zanimanja za možnost nakupa izvedene pri industrijskih izdelkih v znani — za izvoz! — pri obrtniških zadržajih pa v obetajoči napovedi, da bo razstavljenega blaga dovolj šele takrat, ko bodo izpopolnili proizvodnjo. Tako posamezna podjetja lahko ugođe le tistemu krogu potrošnikov, ki živi v njihovi neposredni bližini, industrija pa še zmerom zbira pogum, ki ji je baje potreben za začetek serijske proizvodnje raznovrstnega lahkega sobnega pohištva.

Iz tega oddelka odhajajo še najbolj zadovoljne gospodinjice, katerih okus, kar se tiče kuhinjske opreme, razveseljivo zadovoljuje industrija. Prav tako tudi Zavod za napredek gospodinjstva.

Po marsikateri stvari bi človek kar segel...

Za kratek oddih stopimo v paviljon ZDA. Amerikanci so povsem sodobni: aerodinamika, plastične mase in rakete!

Poleg rakete so razstavili tudi vse-mirske »vandrovce«! Prave, žive potnike, ki bodo, ali pa je že kdo iz njihove bližnje žlahte pogledal v sfero visoko nad zemljo.

Ti potniki so — črne miške, ki se gnetejo v veliki stekleni krogli; ljudje — okoli njih. Slednji vsekakor rodovednejši, kar požirajo z očmi drobne ujetnice in na glas sanjarijo o poletu na Luno ali na Mars.

Se na najlažji način je sanje o vesoljskih poletih približal našemu planetu mali Vojvodinec, ki je enostavno ukazal:

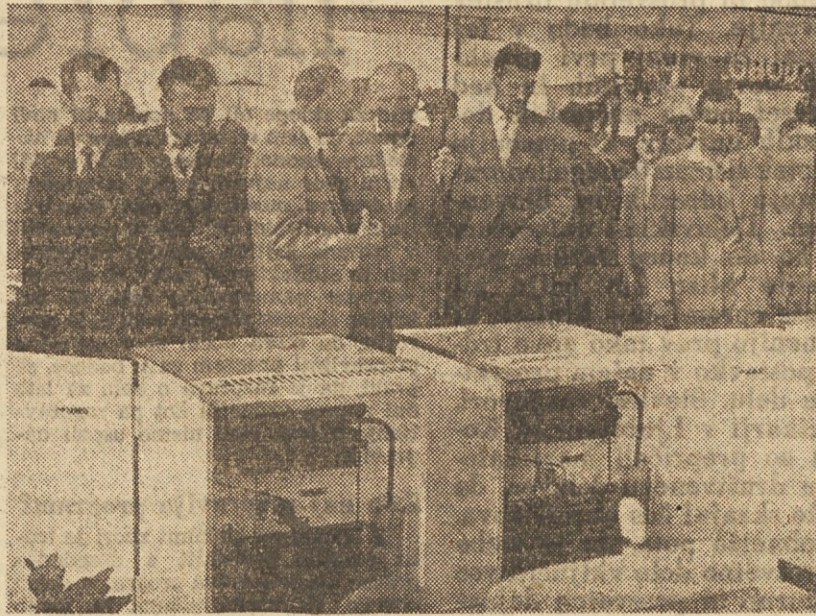
»Mama, kupi mi miško!«

»Te niso napredaj!« Prestrašena mati je začela vleči kratkohačnika proti temni silueti vsmeris raket. Fant se je uprl z vsemi štirimi:

»Mama, kupi mi, kupi mi...!«

Saj ne gre toliko za miške!

Na velesejmu je marsikaj, kar vzbuja pozornost tudi starejših. Na

V paviljonu za široko potrošnjo se obiskovalci še najraje zadržujejo okoli razstavljenih gospodinjskih predmetov, med katerimi so še najvabljivejši — hladilniki. Človek se jih ne nagleda, saj so v naših izložbah še zmerom kaj redek gost

Kjer ni treba komentiranja

Na stotine družin obišče velesejem. Z vsako od njih je srečanje zanimivo, najzanimivejše pa je srečanje z družino posebne sorte, ki pa ne obiskuje, pač pa jo drugi obiskujejo. To je — Familija Ferguson.

Res, tu je oče Ferguson, pa mati Fergusonka in na ducate Fergusončkov, ki se obesažo na sorodne strice in tete. Dobra stran te velike družine

velesejmu ne morejo kupiti, kupili pa bi v domačem kraju, če bi znali trgovski zastopniki v popolnosti razumeti njihov interes, interes potrošnika.

Ponudbe in povpraševanje, nakup in prodaja sta čestokrat le ustaljena kalupa, ki še ne poznata fines. Trgovski dogovori vse premalo upoštevajo interese potrošnikov, ki jim ni samo za neko določeno vrsto blaga, pač pa predvsem za okusnost, kvaliteto in cenenost. Če so že nekemu iz Slovenije všeč razstavljene stvari iz Makedonije, a jih sam na sejmu ne more naročiti, bo lahko uresničil njegovo željo po nakupu edinole neko trgovsko podjetje iz Slovenije, ali pa bo moral potrošnik sam v — Makedonijo!

Koliko je teh in podobnih želja? Odgovor jim da lahko recimo — anketa.

Pri nas pa je vendar dovolj sejmov, ki bi že morali izoblikovati tanek posluh trgovinske mreže za potrebe in okus potrošnika, ali pa bodo sejmji ostali samo paša za oči, trgovina pa nekaj, kar je visoko nad potrošnikom.

Podjetja »David Pajić«, »Georgij Naumov« in »Jugostroj« so tudi na zagrebškem velesejmu razstavila svoje izdelke. Mogoče bodo že na spomladanskem, najpoznejše pa na jesenskem velesejmu razstavila opremo za samopostrežno restavracijo. Francoska tovarna, ki je opremo za takšno restavracijo že razstavila na beograjskem sejmu tehnike — takole so si obiskovalci tega sejma sami stregli — je namreč prodala dvajset oprem za tovrstne restavracije in licenco zanje prepustila »Jugostroju«.

DUSAN KRALJ

KAREL PUTRIH

KAREL PUTRIH: PLASTIKA

Se ne petdeset let star je neprimerno končal svojo umetniško pot akademski kipar, docent na Akademiji upodabljačih umetnosti in letošnji Prešernov nagajenec, Karel Putrih. Rodil se je leta 1910 v Ljubljani, študije je končal v Pragi in se potem študijsko izpopolnjeval na potovanjih po Italiji, Švici, Nemčiji in Franciji.

Slogovno je pripadal naši srednji generaciji realistov. Niso mu tudi bile tuje nove smeri v umetnosti, vendar jih je notranje aravnovešeni in nepretenciozni kipar vedno prilagajal svojemu osnovnemu življenjsko-umetniškemu konceptu in ostal resen, zanesljiv in zavzet po sredovalec življenja. Razstavljal je često in v mnogih evropskih državah, vedno v družbi, in bil nagrajen na II. bienala v Aleksandriji. V domovini je sodeloval pri številnih spomenikih NOB, od katerih je potreben omeniti zlasti spomenik žrtvam pri Urhu. Z Zdenkom Kalinom sta izdelala kipski okras portala nove republiške ljudske skupščine. Malo pred svojo prvo nameravano samostojno retrospektivno razstavo pa nam ga je pobrala zavrtna bolezen. S Karlo Putrihom je odšel pomemben predstavnik naše sodobnega kiparstva.

TA TEDEN SMO IZBRALI

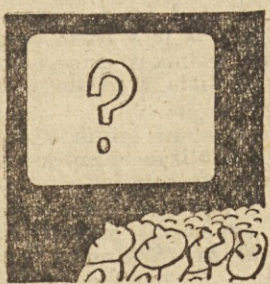
Dekleta iz Sanfrediana

Italijanski Gorki, kot imenujejo sodobnega italijanskega pisatelja Vasca Pratolini, je z »Dekleti iz Sanfrediana« — izšlo v zbirki Ljudska knjiga pri Prešernovi družbi — tretjič v zadnjih treh letih predstavljen Slovenem; najprej smo dobili v prevodu njegovo »Kroniko revnih ljubimcev« (še boljše kot knjige se spominjamo filma, posnetega po tem romanu), zatem »Junaka našega časa«, zdaj pa še to povest o dekletih iz predmestja Florence, pisateljevega rojstnega mesta.

Povest, ki ima komaj 90 strani, pripoveduje o mladenici tiste vrste, ki ga v pogovornem jeziku imenujejo naši ljudje »dandy«, »lev«, »fraker«, o njegovih ljubezenskih prigodah in ljubezenskih zmagah, pa o tem, kako ga končno njegove »premaganke« združene razkrinkajo in osmešijo pred ljudmi. Pratolini se svojim junakom dobrodošno smeje — prav ta dobrodošni smeh daje povesti tako prikrupnost — vendar se njegov smeh ponekod spremeni v porogljiv posmeh, ponekod pa že v ostro, zajedljivo satiro; pa samo za hip: potem Pratolini takoj spet opusti zajedljivost in njegovo pripovedovanje teče dalje mirno, skoraj neprizadeto, pa vendar zanimivo, razburljivo.

»Dekleta iz Sanfrediana« je ena najboljših kratkih povesti, kar smo jih v zadnjih letih dobili prevedene iz tujih literatur; tudi je po svojem značaju kot naročena prav za take vrste knjižne zbirke, kakršna je Ljudska knjiga Prešernove družbe. S tem prevodom so uredniki pri Prešernovi družbi imeli srečno roko.

Vitezi okrog mize

Zgodovina je eno, ameriški zgodovinski filmi so pa drugo. To že dolgo vemo, pravzaprav kar že petdeset let; odkar so med zelo donosne posle uvrstili tudi proizvodnjo filmov. Da bomo pravični: tudi druge filmske proizvodnje, ne le ameriške, se odlikujejo po izdelovanju takih »zgodovinskih« filmov; zlasti na slabem glasu so v tem pogledu Italijani. »Vitezi okrog mize« niso nobena izjema med komercialnimi »zgodovinskimi« filmi. Kaj vse je mogoče stlačiti v tak film! Tovariško zvestoba, viteške pretepe, seveda lepe ženske, spopade celih vojsk, kralju zveste kmete in druge reče, nazadnje pa še legendo o Parsivalu, vetizu svetega Grala, ki se mu prikazuje njegov viteški svetnik in ob koncu filma govori z glasom, ki bi pristojal predsedniku kakšne ameriške lige za širjenje krščanstva. Zelo ganljivo bi bilo, če bi za tem svetnikom spregovoril še predstavnik našega distributerskega podjetja, ki je film odkupilo, pa če bi še on povedal nekaj besed o širjenju krščanstva z ozirom na posebne prilike.

Da, po nečem pa je ta film mogoče prepoznati izmed stoterih drugih te vrste, ki smo jih že in jih bomo še videli: za spoznanje dražji je najbrž bil, že zaradi nadpovprečne opreme, številnih množičnih prizorov in zasedbe glavnih vlog. Ava Gardner je zelo lepa ženska, v tem filmu pa vse skupaj gleda malce zviška, češ, vi se kar igrate, pa kaj hočemo, živeti je treba; Robert Taylor je zelo lep moški, mečevanja se mu tudi ni bilo treba posebej učiti za ta film; Mel Ferrer ni lep, je pa simpatičen, zato mu je spet enkrat pripadla vloga ljubečega moža, ki mu ni dano, da bi mu ljubezen tudi vračala.

Kogar takele »zgodovinske« neumnosti ne motijo, se bo ob tehnicolorju in cinemascopu morebiti odpočil.

V LETOŠNJO sezono sto-pajo prosvetna društva s trdnimi upi, da bodo uspela v praktičnem delu realizirati nekatere pobude mariborskega kongresa Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. Tako bodo v tej sezoni že vidni prvi uspehi treh novih okrajnih in nadtrideset novih občinskih delavskih univerz, ki pomenijo začetek sistematičnega izobraževanja odraslih na Slovenskem. Delavskim univerzam se bo do konca sezone pridružilo blizu sto bolj ali slabše opremljenih klubov, ki pomenijo prav tako novo trdno postavko v našem prosvetnem delu. Številni razgovori, seminarji v Ljubljani in Kopru so prepričali marsikatero društveno delavca, da je že skrajni čas ubrati nova, sodobnejša pota, da je treba v prosvetno delo vključiti vso kulturno in prosvetno dejavnost, da je v borbi za naprednejšo vsebino treba iskati tudi nove, privlačnejše oblike prosvetnega udejstvovanja.

Vse to postavlja pred prosvetna društva številne nove naloge, ki jih seveda ne bomo opravili v tej sezoni, lahko pa ustvarimo zelo solidne temelje za nadaljnje uspešnejše delo. Ker pomeni jesen začetek našega delovanja, ker imamo v tem času občne zbornice prosvetnih društev, kjer pregledujemo dosedanje uspehe in slabosti ter si očrujemo pot za bodoče, bo koristno, če v kratkih besedah povemo, kako si zamišljamo potek občnih zborov, od katerih je v veliki meri odvisno dobro delo prosvetnega društva.

Kako pripraviti letošnji občni zbor?

Zapisi smo že, da nas čakajo v letošnji sezoni nekatere nove naloge. To pa pomeni, da moramo tudi naš občni zbor prilagoditi tem nalogam. Če hočemo, da bo naše delo ob zaključku sezone uspešno opravljeno. Ker so torej naloge nove, je potrebno njihovu obravnavanju posvetiti več časa in pozornosti. Zato bi svetovali prosvetnim društvom, naj bi na letošnjih občnih zborih zelo na kratko pregledali dosedanje delo, kjer je le mogoče bi lahko za občni zbor pripravili ciklostirano poročilo o dosedanjem delu, glavno skrb pa bi posvetili programu za letošnjo sezono. Pri letošnjih občnih zborih lahko začnemo uspešneje pregledati dosedanje glavno hibo, ki je bila v tem, da je bil občni zbor usmerjen v pregled dosedanjega dela, v naševanju težav in ovir. Ker je bilo preteklosti posvečenega preveč časa, ga je ostalo premalo za prihodnost. In tako je bila razprava o programu bežna, običajno je občni zbor izvolil komi-

sijo za sklepe ali pa pooblastil novi odbor, da sam sestavi program za naslednjo sezono. Namesto da bi postal občni zbor najvišji organ prosvetnega društva, mesto, kjer člani razpravljajo o bodočem delu, se je spremenil v tribuno kritike, pregled objektivnih in subjektivnih težav. S tem seveda ne nameravamo reči, da naj kritika slabosti odpade, radi bi le opozorili, da mora občni zbor zavestno pripravljati program za v bodoče, se pravi, da je razprava o delu za leto dni naprej važnejša kot pa razpravljanje o tem, česa nismo uspeli napraviti.

Kdo naj pripravlja program?

Z letošnjimi obnimi zbori je treba odločno prelomiti z dosedanjim prakso, da je sestava programa stvar novega upravnega odbora. Ne glede na to, ali je upravni odbor na obnem zboru deloma izmenjan ali v celoti, je njegova naloga, da za občni zbor pripravi program. Ne samo pretečeno delo, uspehi — tudi kako si zamišlja delo za v bodoče, so karakteristike upravnega odbora. V enem letu je marsikdaj težko realizirati vse pobude upravnega odbora. Za to je prav občni zbor najlepša priložnost, da članstvo društva spozna, kakšne zamisli o prosvetnem delu je imel upravni odbor, katere je uspel realizirati in kaj namerava za v bodoče. Večina naših upravnih odborov, (v njihovem imenu opravita to predsednik ali tajnik) pa sestavi poročilo tako, kot da se vsakokrat poslovljo od dela v prosvetnem društvu. Zelo se je razširila fraza: »V imenu starega upravnega odbora želimo novemu upravnemu odboru veliko uspeha v naslednji sezoni.« S tem je za marsikoga delo opravljeno.

Ravno o programih lahko izmenjamo izkustva, poglede na pomembnost, na vsebino našega dela. Ob živahnih razpravah o programu, o delih, ki jih želimo uvrstiti v program, se kristalizirajo pogledi, se ostri umetniški in estetski okus članstva. Do izraza prihajajo želje vsakega posameznika. Če bodo posveti pri sekcijah dobro opravljeni, potem ne bo treba občnemu zboru sprejeti pavšalnih sklepov: uprizarili bomo dve igri, pridelili tri koncerte, en izlet itd. Pavšalne oznake nam ničesar določenega ne povedo. Predvsem pa ne izražajo vsebine naše dejavnosti. Dve igri sta lahko po vsebini in umetniški kvaliteti slabi ali pa dobri. Na koncertu lahko prepevamo zastarele ali pa sodobne pesmi. Šele ko začnemo razpravljati o vsakem delu posebej in nizamo dokaze, ki govorijo za ali proti uprizaritvi, šele takrat dobimo občni zbor svoj pomen, do izraza prihajajo sodobnejši in konservativnejši pogledi na prosvetno dejavnost. Na tako organiziranem in pojmovanem obnem zboru

Izhajati moramo iz napredne vsebine

prihaja do izraza želja in hotenje posameznega člana prosvetnega društva. Šele ko smo opravili posvete ali občne zbornice posameznih sekcij, šele takrat lahko upravni odbor pripravi svoj program, ki pa mora biti, kot smo že omenili, zelo konkreten.

Glavne značilnosti programa

Program, ki ga naj predloži upravni odbor občnemu zboru, mora izhajati iz spoznanja, da je osnovna naloga prosvetnih društev — razširjati kulturo med najširše plasti ljudstva. To se pravi, da naj prosvetna društva ne razpravljajo samo o delu svojih sekcij, ki mimogrede povedano zajemajo le manjši del kulturne tvornosti, ampak naj razpravljajo o vseh možnih oblikah dejavnosti, ki pomagajo razširjati zanimanje za kulturo, ki plemenitijo človeka. Za realizacijo takšnega programa pa bo potrebno pridobiti vse sile na področju prosvetnega društva, ki doslej pogosto delujejo še nepovezane. Tako prosvetno društvo ne bo več skupek posameznih sekcij, ampak zavesten kolektiv ljudi, ki si po svojih močeh prizadevajo, da bi lepo in plemenito posredovali tudi drugim. Vztrajno bo treba pobijati miselnost, da je osnovna naloga prosvetnega društva število prireditev, in utirati pot spoznanju, da je naloga kulturnega delovanja — oblikovanje humane, socialistične osebnosti.

Največja slabost našega prosvetnega, predvsem pa amaterskega delovanja v zadnjem času je bila v tem, da smo premočno težili za artizmom, za tehnično izpopolnitvijo, premočno pa zapostavljali vsebino. S tem pa seveda ne nameravamo reči, da naj društva ne streme v svoji dejavnosti k čim višji kvaliteti. Radi bi opozorili le na to, da morajo naši programi rasti iz sodobne socialistične vsebine in da samo preko te vsebine težimo k najvišji kvaliteti. Zavestno se je treba boriti proti mnenjem nekaterih strokovnih vodij, ki smatrajo, da je na primer naloga amaterske dramske skupine v tem, da goji čisti slovenski jezik, ne pa v posredovanju vsebinsko kvalitetnih del. Ki pomagajo tako igralcem kakor občinstvu odkrivati globlja spoznanja o življenju.

Bolj zavestno kot doslej je treba v programe in delo vključevati vse pridobitve socialistične izgradnje, tehnike, ki imajo v današnjem času ogromen vpliv na zavest delovnih ljudi. Prosvetna društva pa lahko z različnimi oblikami dela izkoristijo možnosti, ki jih nudijo za prosvetljevanje ves naš tisk, radio, kino, televizija itd. Ustvarjati je treba tesno sodelovanje med poklicnimi kulturnimi in prosvetnimi društvi. Iskati je treba nove privlačnejše oblike, ki bodo v prosvetna društva pritegnile

več delavcev in mladine. Ker je naš namen, da kulturno dejavnost čim bolj razširimo, moramo vztrajno iskati tudi nove privlačne oblike in predvsem tenko prisluniti željam in hotenjem mladine.

Če bodo naši programi široko zasnovani in skrbno pripravljani, potem to ne bodo več programi samo prosvetnih društev, ampak bodo tudi programi Zveze komunistov, sindikatov, mladine na kulturnem poprišču; programi bodo postali skupna last vseh zavestnih sil na delovnem področju društva. S takšnimi silami pa bo tudi veliko lažje opraviti vse načrtane naloge.

VINKO TRINKAUS

POGOVOR TEGA TEDNA

Zvezni centri za izobraževanje strokovnih kadrov

Dosedanjim institucijam, ki skrbijo za izobraževanje odraslih, se bo prihodnje leto pridružil še osem posebnih izobraževalnih centrov v zveznem merilu, ki bodo vzgajali inštruktorje za posamezne stroke. Profesor Bertonec, predstojnik centra za izobražbo pri Zavodu za organizacijo dela in varnost pri delu v Ljubljani, nam je v zvezi z ustanovitvijo teh centrov povedal nekaj osnovnih podatkov o njih.

Te centre bomo organizirali v okviru tehnične pomoči Jugoslaviji, njihovo delo pa bo vodil Zvezni zavod za produktivnost skupaj z inozemskimi eksperti. Namen centrov je usposabljanje inštruktorjev za posamezne stroke. Strokovnjaki iz podjetij, ki že imajo osnovno izobrazbo, bodo tu v treh mesecih dobili potrebno dopolnilno strokovno in metodološko znanje po najodobnejših načelih, kar jim bo omogočalo uspešno poučevanje ostalega strokovnega kadra v podjetju.

Kateri od teh centrov bodo dobili svoje prostore v Sloveniji?

Slovenija dobi dva centra: gradbenega v Ljubljani in tekstilnega v Kranju. Gradbeni center bo imel svoje prostore v Gradbeni šoli, ki ji bodo prizidali še nov trakt. Pouk bo v obliki seminarjev za deset do dvanajst ljudi. Vsak center bo imel glavnega inštruktorja, predavatelje ter moderno opremljene delavnice. Po sedanjih načrtih naj bi centri pričeli z delom prihodnjega jesen. Ne dvomno je, da predstavljajo pomembno novost in bodo bistveno vplivali na izobrazbo strokovnega kadra. Moram pa poudariti, da je vse šele v nastajanju in še ni dokončno določen profil centrov.

Pri nas imamo že institucije, ki posredujejo vodilnemu kadru metode za izobraževanje v podjetju. Kar boste zagotavljali sodelovanje teh zavodov z novimi centri?

Izobraževanje v podjetjih izhaja iz potreb podjetja, to se pravi od spodaj navzgor. Ker bodo tudi novi centri vzgajali inštruktorje za podjetja, koordinacija dela med njimi ne bo poseben problem, saj se bodo samo dopolnjevali, še posebno, ker naši zavodi niso namenjeni za strokovno izpopolnjevanje, ampak samo posredujejo metodološko, družbeno in ekonomsko znanje. Sicer dokončen koncept novih centrov še ni sprejel, vsekakor pa ne bodo smeli ostati zgolj pri strokovnem izobraževanju.

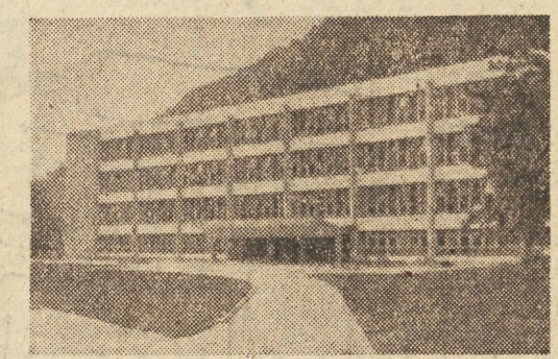
M. S.

Marsikateri med njimi se je pošteno prepotil, zlasti tisti, ki je stvar pojmoval preprosteje, kot se mu je potem pokazala. Tudi je morebiti marsikdo slišal pikro opombo: brez mature, pa na univerzo. Ampak tisti, pri katerih se hotenje za znanjem združuje z resničnimi sposobnostmi in z voljo, tvegati marsikatero prosto uro v prihodnjih štirih, petih letih za knjige in skripta — tisti so pripravljeni na prvo in drugo, na napore in na pikre opombe (te so še najmanjša med ovirami). Nimamo še podatkov o izidih sprejemnih izpitov na ljubljanski univerzi, ki jih je ta teden opravljalo blizu 250 novih študentov, ki jim novi predpisi omogočajo študij na univerzi tudi če nimajo formalne predizobrazbe. V vsakem primeru: tiste, ki so izpite opravili, čaka mnogo trdega dela — pa tudi zadovoljstvo, ki ga nudi človeku izpolnjena želja po znanju. Na sliki: izpiti na ljubljanski pravni fakulteti.

VELIKA SVETLA SONČNA OKNA

Skozi okna se ponuja samo še sonce in nič več strupeni tovarniški plini. V novi šolski stavbi na Jesenicah sta dobili zavetje osnovna šola Toneta Cufarja in osnovna šola Prežihovega Voranca. Vsaka izmed njiju ima 11 učilnic, fizikalno predavalnico, risalnico, dve delavnici za tehnični pouk, skupaj pa učilnico za gospodinjstvo in šolsko kuhinjo. Celotna kapaciteta je 1560 učencev. Stroški za gradnjo, ureditev bližnje okolice in opremo so se približali vsoti 280 milijonov.

Na vrsti je sodelovanje

Izobraževanje odraslih se je v zadnjem času tako razmahnilo, da bi porabili precej prostora samo za naštevane vseh zavodov in institucij, ki se s tem ukvarjajo. Skoraj ni podjetja, gospodarske organizacije, okraja ali občine, kjer ne bi pripravljali programov in načrtov za izobraževanje v novi sezoni. Res, napredek je razveseljiv. Vedno več oblik in načinov, vedno več delavcev in uslužbencev, ki si izpopolnjujejo svoje znanje. Točne koncepte, sodelovanje in koordinacijo dela — to so zdaj tiste prepreke, ki marsikje še niso docela odstranjene in ki bi v bodoče lahko občutno zavirale pot k sistematičnosti in urejenosti celotnega sistema izobraževanja.

nje, ki včasih ni tako preprosto, pa je, kako doseči že dolgo časa iskani skupni imenovalec, ki bi dejansko omogočil enoten, urejen in sistematičen nastop in sodelovanje med oblikami, sistemi in koncepti vseh vrst izobraževalnih institucij.

cijami, prenašanje izkušenj in različnih oblik dela, še posebno pomembno in potrebno.

pray zaradi tega potrebno, da se razvije med njimi sodelovanje. Kaj so njihove glavne naloge in katere so oblike, ki dajejo največ možnosti za medsebojno sodelovanje?

Programi — prvi pogoj

Tudi pri iskanju oblik sodelovanja moramo pričeti v podjetjih. Kadar govorimo o tem, da je izobrazba, bodisi strokovna bodisi splošna, nujen pogoj za nadaljnji napredek, tako posameznika kot celote, ni nesoglasij. Večkrat pa po naših podjetjih še nimajo točnih programov, ki bi določevali, kakšno izobrazbo potrebujejo delavci, katere bi poslali na ta ali oni tečaj, koliko potrebujejo kvalificiranih, visokokvalificiranih delavcev, strokovnjakov. Nedvomno je, da so programi prvi pogoj za uspešno delo in sodelovanje. Le tako bo mogoče s pridom izkoristiti vsa sredstva, ki so na razpolago za izobrazbo kadrov. Seveda sestava programa ne sme biti shematska, vse po enem kopitu. Izkušenj drugih podjetij ne gre zametavati. Odpasti mora izobraževanje obrtniškega značaja, pošiljanje ljudi na tečaje brez potrebe in še marsikaj drugega. Vodstva podjetij so dolžna, da te stvari ne rešujejo le površno. Če je program vsestransko realen in temeljit, se jasno vidi, kaj in koliko lahko podjetja izobrazijo doma — tega naj bi bilo čimveč — in za katere stvari naj iščejo pomoč izven podjetja. Izobraževalne institucije pa bi imele mnogo lažje delo, ker bi točno poznali potrebe in zahteve podjetij, si na osnovi teh razdelile delo ter se specializirale za eno ali drugo obliko. Odpadla bi cepitev sil, da več institucij skrbi za isto vrsto izobraževanja ter se tako diskreditirajo, ker nihče ne ve, kdo je pravzaprav pristojen za to ali ono.

Kaj delajo

Okrajji gledajo različno na delo teh zavodov in imajo zato tudi različne naloge, pri vseh pa obstoje oddelki za izobraževanje. Večina zavodov je šele pred kratkim prišla z delom, vendar ne bo odveč, če si na kratko ogledamo njihovo dejavnost na področju izobraževanja.

MARIBOR: Ustanovljen leta 1953, današnji naziv: Zavod za organizacijo in revizijo. Oddelek za izobraževanje; od januarja letos. Prvi in glavni problem: pomanjkanje kadra. Zato je bil tudi program bolj skromen: organizacija seminarjev za vodje izobraževalnih središč, seminarji za nižje in srednje tehnične kadre, pomoč pri organizaciji uveljavljanih seminarjev v podjetjih.

CELJE: Zavod ustanovljen leta 1959 in tudi oddelek za izobrazbo je prišel z delom letos. Glavna naloga: pomoč pri organizaciji izobraževalnih središč, tečajji za vodilni kader.

KRANJ: Zavod za izobraževanje kadrov in proučevanje dela je bil ustanovljen leta 1958. Je najaktivnejši in so dosegli že pomembne rezultate. Razen vrste seminarjev za sindikalne funkcionarje, člane delavskih svetov in druge, so izvedli anketo in analizo o kadroviski politiki v petnajstih industrijskih podjetjih. Anketiranih je bilo okoli 11.000 delavcev, uslužbencev in vodilnega osebja. Nekaj rezultatov: 27 % anketirancev odgovarja, da slaba organizacija dela negativno vpliva na doseg večjega delovnega učinka, 45 % anketirancev pa si želi nadaljnje izobrazbe. Razen tega so pomagali pri organizaciji izobraževalnih središč in sestavili načrt za čevljarsko tehniško šolo.

Vsekakor je na prvem mestu pomoč pri organizaciji izobraževalnih središč za večja podjetja in skupnih središč za manjša ter pomoč pri sestavi programov. Ker podjetja sama nimajo vedno dovolj izkušenih kadrov, morajo zavodi s svoje strani proučiti razmere in potrebe podjetij. Pri tem lahko izkoristijo izkušnje drugih okrajev (lep primer je anketa o potrebah izobraževanja v podjetjih kranjskega okraja).

Sodelovanje ima lahko zelo različne oblike:

- metode in način dela (seminarji, tečajji, ankete) v enem okraju lahko koristno uporabi tudi drugi okraj;
- skupne akcije — zakaj bi vsak okraj posebej priredil neki tečaj, ki ni vezan na ozko specializacijo;
- stalna povezava in sodelovanje z republiškim zavodom, ki potem na osnovi predlogov in potreb organizira tečaj v republiškem merilu;
- primerjanje in izpopolnjevanje konceptov in programov.

Seveda s tem vse oblike dela in sodelovanja med zavodi niso izčrpane. Vsakdanja praksa bo narekovala vedno nove in nove načine. Ne bo vse naenkrat steklo. To niti ne moremo zahtevati, vendar pa bosta lahko le smotrno sodelovanje in koordinacija dela dala tiste uspehe, ki bodo koristili razvoju posameznih institucij kakor izobraževanju nasploh.

O teh problemih so med drugim razpravljali na sestanku, ki ga je pred kratkim organiziral Zavod za proučevanje dela in varnosti pri delu v Ljubljani, sodelovali pa so direktorji okrajnih zavodov in predstavniki okrajnih svetov za delo. Na sestanku so sklenili, da bodo ustanovili arhiv, kjer bi zbirali vso dokumentacijo zavodov, programe, učne načrte in drugo. Se so priporočali, da naj postanejo zaradi boljšega sodelovanja člani izobraževalnih središč in zavodov tudi člani upravnih odborov drugih institucij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, kot na primer Delavske univerze in drugih. Da pa bi obdržali stalne medsebojne stike, naj bi taki sestanki — informativnega značaja — bili vsak mesec in to vedno v drugem okraju.

To akcijo za uvedbo in razširitev sodelovanja med institucijami, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, lahko tako označimo za pomemben mejnik v nadaljnjem izobraževanju odraslih, ki je že postalo sestavni del našega celotnega družbenega in gospodarskega razvoja.

Teze za zvezni zakon o strokovnem šolstvu

Zvezni izvršni svet bo do 10. julija 1960 predložil Zvezni ljudski skupščini predlog splošnega zakona o strokovnih in višjih strokovnih šolah. Posebna komisija, ki jo je postavil ZIS, je že pred časom izdelala načrt za ta zakon in jih poslala v obravnavo zainteresiranim organizacijam in ustanovam.

Teze predvidevajo izredno elastično strukturo strokovnega šolstva, ki je vanjo mogoče vključiti različne sisteme strokovnega šolstva (naš sedanji, zahodnonemški, škotski in druge sisteme), pa tudi večino raznih tipov šol, v zadnjem času ustanovljenih pri nas. Načrt predvideva štiri glavne tipe šol:

1. Šole za kvalificiranje delavcev: a) vaje šole, b) šole s praktičnim poukom (dosedanje industrijske šole).
2. Šole za visokokvalificiranje delavcev (dosedanje mojstrske, delovodske in nadzorske šole).
3. Tehniške in druge strokovne šole za javne službe: a) tehniške šole (dosedanje tehniške srednje šole), b) šole za posamezne javne službe (na primer ekonomske, medicinske, pomorske in slične šole), c) umetniške šole.
4. Višje strokovne šole: a) višje tehniške šole (šole za obratne inženirje) in b) višje strokovne šole za javne službe (n. pr. šole za socialne delavce, višje statistične šole itd.).

Ob navedenih vrstah šol se lahko ustanavljajo tudi posebne šole za izobrazbo strokovnjakov za določene poklice oziroma delovne operacije, na primer za nekatere kategorije polkvalificiranih delavcev, normirancev, kontrolorjev proizvodnje itd.

Mimo predlogov za zakonske predpise, ki naj regulirajo pereča vprašanja strokovnega šolstva, je v pripravi še več drugih predpisov, ki posredno ali neposredno zadevajo strokovno šolstvo. V naši republiki so se tega lotili v sklopu priprave nomenklature poklicev in določitev industrijski proizvodnji odgovarjajočih stopenj kvalifikacij.

Načrt teze predvideva tudi, da morajo biti šole istega tipa in iste stroke za vse področje federacije enake in morajo delati po istih učnih programih. To pa terjajo poleg tega, da bodo vse organizacije in ustanove, pravnočasno pripravile svoje pripombe in predloge k tezam, tudi to, da bodo predloge splošno kontrolirale, medsebojno dopolnjevale in se šle lotiti priprave za zakon v najstnejši sodelovanju. V naši republiki so se tega lotili v sklopu priprave nomenklature poklicev in določitev industrijski proizvodnji odgovarjajočih stopenj kvalifikacij.

Ne bilo bi dobro, če bi nas na tem tako pomembnem področju čas prehitel.

Osnovna celica, če jo tako imenujemo, za izobraževanje v podjetjih so izobraževalna središča. Seveda ta niso kos vsem zahtevam po izobrazbi. Če gremo od tod navzgor, pridemo mimo delavskih univerz, okrajnih institucij, do republiških in zveznih zavodov za izobraževanje. Vsi ti nudijo podjetjem pomoč pri organizaciji izobraževalnih središč, prirejo seminarje, tečaje in predavanja ter urejajo koordinacijo izobraževanja v okviru kraja, republike.

Posebno odgovorne naloge imajo okrajni zavodi za organizacijo dela in izobraževanje (uradni nazivi teh so zelo različni), saj predstavljajo osrednjo institucijo okraja in so zaradi neposrednega stika s podjetji stalni spremljevalci celotnega izobraževalnega dela v okraju in podjetjih. Zaradi tega je sodelovanje med posameznimi okrajnimi zavodi, kakor tudi med zavodi in drugimi institucijami, še posebno pomembno.

KOPER: Zavod še ne dela.

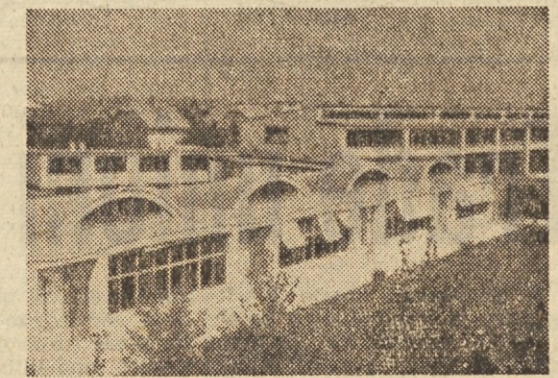
NOVO MESTO: Letos so ustanovili zavod za izobraževanje odraslih, a so z delom še povsem na začetku.

V to vrsto lahko prištejemo še Delavsko univerzo v Ljubljani, ki je letos ustanovila poseben oddelek za produktivnost dela, katerega namen je med drugim tudi pomoč pri organizaciji izobraževalnih središč v podjetjih.

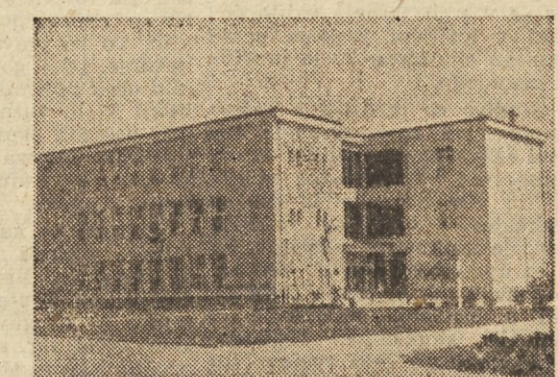
In na koncu: Zavod za proučevanje organizacije dela in varnost pri delu v Ljubljani. Njegova dejavnost je zelo obsejna, center za izobrazbo pa v republiškem merilu pomaga in sodeluje pri organizaciji izobraževalnih središč ter prireja seminarje in tečaje za vodilno osebje.

Sodelovanje — kako in kje

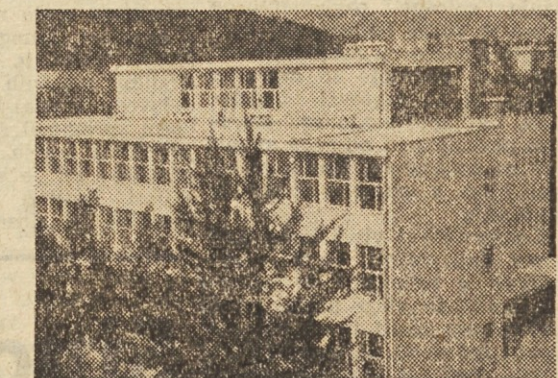
Cepprav se mnogi zavodi še borijo z začetnimi težavami glede obsega, konceptov in oblik dela, pa je že sedaj in

Osnovna šola v Strazhcu pri Kranju se je odločila za moderno fasado. Pouk bo odslej samo še v dveh izmenah in ne več v treh, kot je bilo doslej v navadi. Nekaj zgornjih podatkov: 14 razredov za 36 do 38 učencev, fizikalna in kemična predavalnica, dve delavnici za tehnični pouk, temnica, pionirska knjižnica in čitalnica, učilnica za gospodinjstvo, prostor za »vozače«. Se sodobna oprema, ozvočenje, kinoprojektor, magnetofon in 2 ha zemljišča. Vse za 150 milijonov.

Nova osnovna šola v Šiški, imenovana po Hinku Smrekarju ima 14 učilnic — v vsaki izmed njih je prostora za 82 učencev — pet kabinetov, delavnici za tehnični in gospodarski pouk, fizikalno dvorano in šolsko kuhinjo. Da bo podoba bolj plastična še to: sodobna oprema, sodobna učila in učni pripomočki. Cena gradnje je nekaj manj kot 100 milijonov. Letos se je na to šolo vpisalo 900 učencev.

Nova šola v Gregorčičevi ulici bo v glavnem rešila šolski problem v občini Ljubljana-center: Prostora v njej bo za 1200 otrok, imela pa bo 16 učilnic, 5 delavnic, pevsko sobo, risalnico, kemični in fizikalni kabinet, knjižnico in čitalnico, mlečno kuhinjo, telovadnico pa bodo pozneje prizidali.

KLUBIZEM

Ne, to ni tiskovna pomota; ne gre za klubizem. Tudi to ni prispevek za športno stran, ki bi morebiti še z novih plati osvetlil tisto grdo nešportno potezo, ki škodi zdravemu razvoju našega... in tako dalje: ne gre za klubizem.

To je povsem navadna skovanka, sestavljena iz samostalnika »klub« in znanega dastavka -izem, zelo samovoljna skovanka, ki je v lepi slovenščini ne bomo uporabljali: gre torej za klubizem.

Komaj so svobodašči dobro zaprli vrata za seboj, so prišli športniki. Telesna vzgoja in šport krepi... in tako dalje, v našem kraju pa vse športne organizacije nimajo niti pisarnice, kaj šele na primer malce večjo sobo, kjer bi napravili klub, najprivlačnejšo in najsodobnejšo obliko društvenega udejstvovanja. Tovarš je rekel, res, šport smo pri nas malce zapostavljali, ampak sam da ne more nič, bo pa na seji...

S tem pa še vedno nismo povedali, kaj to je. Naj to pove zgodba, poučna zgodba, ki ji bo kot vsaki poučni zgodbi sledila morala ali nauk, sledila za petami. Zgodba je resnična; to je treba posebej poudariti zato, ker zgodbe, ki jim sledi morala ali nauk, čisto niso resnične. Ta pa je.

Dozidali so nov sindikalni dom. Kje — to ni pomembno ne za zgodbo, ne za moralo, zato opustimo navedbo rojstnega kraja novega doma. Dom stoji in vsak čas se bodo vselili vanj.

Za športniki so prišli esperantisti. Esperanto veže narode, vzgaja... in tako dalje, učimo se ga sicer v tistem razredu, ki nam ga enkrat na teden zvečer odstopi šola, to je res — ampak društvo bi povsem prejelo zaživel, če bi imeli klub. Klubsko življenje je danes pač najprivlačnejša...

Pa je prišla k odgovornemu tovarišu delegacija Svobode, ki ima sicer prav lepo stavbo na drugem koncu mesta: tovariši, tako pa tako, za počitve našega dela bi ustanovili klub, kluba pa ni brez primernih prostorov, torej nam dajte v novem domu vsaj malo večjo sobo. Odgovorni tovariš je rekel, da sam ne more ničesar ukreniti, ampak da bo poročal o njihovi želji

Po kratkem premoru so za esperantisti poslali delegacijo k odgovornemu tovarišu inženirji in tehniki: DIT skrbi za strokovno vzgojo svojih... in tako dalje, društvo sicer zelo uspešno dela, vendar bi morali, zares, morali imeti prostorček za klub. Klub je namreč najsodobnejša...

Inženirji in tehniki so podali kljuko Rdečemu križu. Naša organizacija je ne le socialnega in zdravstvenega pomena, ampak tudi krepi obrambo... in tako dalje — predvsem pa nam je nujno potreben klub. Brez kluba ne bo nič. Torej — nujno!

Odgovorni tovariš je izvedel, da je klub najsodobnejša in najprivlačnejša oblika društvenega dela, še od dveh delegacij. Skupno jih je torej bilo sedem. S tem je zgodbe konec.

Prosim, da ne bo nesporazumov. Klub je zares zelo sodobna in zelo privlačna oblika društvenega dela. Tudi je razveseljivo, da se naša društva in organizacije oprijemajo takih in drugačnih novih oblik dejavnosti — razveseljivo ne zato, ker gre pač za nekaj novega, ampak zlasti zato, ker je to novo res dobro. Ampak tisti odgovorni tovariš, ki je nastopal v naši zgodbi, je dobil o klubih malce čudno mnenje. Ne bi mogli reči negativno mnenje; še najbolj bo ustrezalo resnici, če rečemo — malce zagrenjeno mnenje. Po obiskih vseh tistih delegacij je sicer znal v sedmih različnih variantah razložiti prednosti klubskega življenja pred zastarelimi oblikami udejstvovanja v društvi, tudi je bil sam trdno prepričan o teh prednostih — vendar je bil glede klubov, kot rečeno, malce zagrenjen.

Saj bi bil kdo drug na njegovem mestu tudi. Vsak bi zasumil, da gre pri nekaterih primerih v tej epidemiji klubizma za zelo človeško in zelo razumljivo željo: olajšati si posel, kolikor je le mogoče, prelatiti vse društveno delo na drugega. Ta drugi je v tem primeru klub. Ampak — kaj bo klub brez vsaj nekaterih delavnih članov društva v njem? Nič ne bo drugega kot neizkoriščena forma, neizrabljena nova oblika, pa čeprav najsodobnejša in najprivlačnejša. Ja, vsega pa klub tudi ne more! Se najmanj pa zmore delati čudeže tam, kjer ni ljudi, voljnih in iznajdljivih in vztrajnih. Klubov bo kljub temu še vedno premalo. To o klubizmu pa pišemo zato, da bi jih med novoustanovljenimi bilo čim manj ustanovljenih tjavendan bolj zaradi made kot zares.

NIGERIJA

DOMOVINA ŠESTINE AFRIČANOV

Zaradi vrste dogodkov in spopadov med domačim prebivalstvom in kolonialnimi oblastmi v raznih delih Afrike, predvsem v Belgijskem Kongu in v Srednjeafriški federaciji, so bila ta področja zadnje čase v središču pozornosti svetovne javnosti. Manj vzburkan, zato pa mnogo pomembnejši, trajnejši razvoj v drugem delu celine spričo tega ni naletel na pozornost, ki jo zasluži. To je politični in gospodarski razvoj zahodnoafriških kolonij, ki so v sorazmerno kratkem obdobju po drugi svetovni vojni doživele globoke preobrazbe. Razen Gane, ki je kot neodvisna država že postala pomemben činitelj v boju za osvoboditev afriškega ljudstva, zavzema Nigerija na tem področju nedvomno najpomembnejše mesto. Ta britanska kolonija, po razsežnosti, številu prebivalstva in gospodarskem bogastvu nedvomno najpomembnejša britanska posest na zahodni polovici afriške celine, je na poti k popolni neodvisnosti.

Ceprav se je Nigerija v prvih povojnih letih razvijala politično in gospodarsko dokaj počasi, je v družbeno-političnem življenju dežele vedno prevladovala težnja za neodvisnostjo. Odljuba, da bodo Nigerijo spremenili v dominion — to je britanska vlada obljubila že pred nekaj leti — ni pripeljala do konkretnega sporazuma o roku in poteh te preobrazbe vse do lanskega septembra. Sele takrat so na ustavni konferenci v Londonu sklenili, da bo Nigerija postala samostojna oktobra 1960.

Prav gotovo bo neodvisna Nigerija, katere ozemlje je petkrat večje od Velike Britanije in ki ima 35 milijonov prebivalcev — to je skoraj šestina vsega afriškega prebivalstva — postala odvisnim afriškim deželam privlačen zgled in odločilna sila v boju za enakopravnost in osvoboditev afriškega ljudstva.

Zgodovinski razvoj Nigerije je šel svojo pot. V marsičem se je razlikoval od razvoja sosednjih afriških ozemelj. Potem ko so Britanci konec prejšnjega stoletja zasedli Nigerijo, so bili prvi evropski priseljenci večina upravniki, misijonarji in zastopniki trgovskih podjetij. Val evropskih lastnikov plantaž in kmetovalcev je šel mimo Nigerije, ker so si priseljenci izbrali Kenijo, Rodezijo in Južnoafriško unijo.

S tem se je Nigerija izognila usodi sosednjih afriških ozemelj in ni postala poprišče belih priseljenec kot lastnikov zemlje, ki so vedno pripravljene nastopiti kot odločilni, nepopustljivi branilci svojih političnih zahtev. Medtem ko je v vzhodnih in srednjeafriških britanskih posestih sleherni poskus domačega prebivalstva, da bi si priborilo politične pravice in prevzelo državne zadeve, rodil nasprotja med Afrikanci in belimi prisel-

ljenci, v Nigeriji tega rasnega činitelja nikoli ni bilo, vsaj ne v političnem smislu. Z izjemo nekaj manjših posestev nekaterih družb evropski priseljenci v Nigeriji ne smejo imeti zemljiške posesti. To v določenem smislu tudi pojasnjuje dejstvo, zakaj se je Nigerija politično in gospodarsko razvijala sorazmerno naglo in brez pomembnejšega odpora kolonialnih oblastí.

Stvarni problem Nigerije, ki se kaže v obdobju, ko se deželi napoveduje neodvisnost, je mnogostranskost in različnost področij in prebivalstva. Nigerijo namreč sestavljajo tri področja, ki so se razvijala vsako zase. V etnično-plemenskem, gospodarskem in tudi v političnem pogledu so bile med temi ozemlji vedno vidne razlike. Z ustavo iz let 1952 in 1954 so postala vsa tri področja ustavne enote nigerijske federacije z uradnim nazivom Zahodna, Vzhodna in Severna Nigerija. Vsako področje zase je dobilo skupščino in izvršni svet, v Severni Nigeriji, najbolj zaostali pokrajini te zveze, pa so sestav-

ljenci, v Nigeriji tega rasnega činitelja nikoli ni bilo, vsaj ne v političnem smislu. Z izjemo nekaj manjših posestev nekaterih družb evropski priseljenci v Nigeriji ne smejo imeti zemljiške posesti. To v določenem smislu tudi pojasnjuje dejstvo, zakaj se je Nigerija politično in gospodarsko razvijala sorazmerno naglo in brez pomembnejšega odpora kolonialnih oblastí.

Najbolj napredna izmed teh strank je nedvomno Nacionalni kongres Nigerije in Kameruna, ki ga vodi predsednik vlade Vzhodne Nigerije dr. Azikiva. Poglavitni cilj Nacionalnega kongresa je neodvisnost Nigerije, potem pa za razliko od drugih nigerijskih strank — enotna, neodvisna Nigerija, splošna volilna pravica, neposredne volitve ter »nigerizacija« vseh vojaških in civilnih služb v deželi. V pokrajinski skupščini Vzhodne Nigerije ima ta stranka večino poslanskih mest, zadnje čase pa je naraslo tudi število njenih pristavov v Zahodni Nigeriji.

Po pomenu druga stranka je Akcijska skupina pod vodstvom predsednika Zahodne Nigerije Avolova, ki v svojem programu prav tako nastopa za nacionalno neodvisnost, čeprav v nekoliko blažji obliki.

Najmanj pomemben in objektivno najbolj reakcionaren je Na-

TUDI ČRNE ROKE ZNAJO SPRETNO RAVNATI Z ZAMOTANIMI LABORATORIJSKIMI NAPRAVAMI, KI SO JIH DOSLEDNO UPORABLJALI LE PRISELJENCI BELCI V SVOJO KORIST

vili tudi dom poglavarjev, katerega člani so plemenski poglavarji. Osrednjo oblast je prevzela zvezna skupščina, katere člane volijo iz vrst pokrajinskih poslancev. V vseh treh pokrajinah so podguvernerji pod vodstvom generalnega guvernerja, ki je predstavnik britanske krone in ima pravico veta do vseh sklepov nigerijskih zakonodajnih teles.

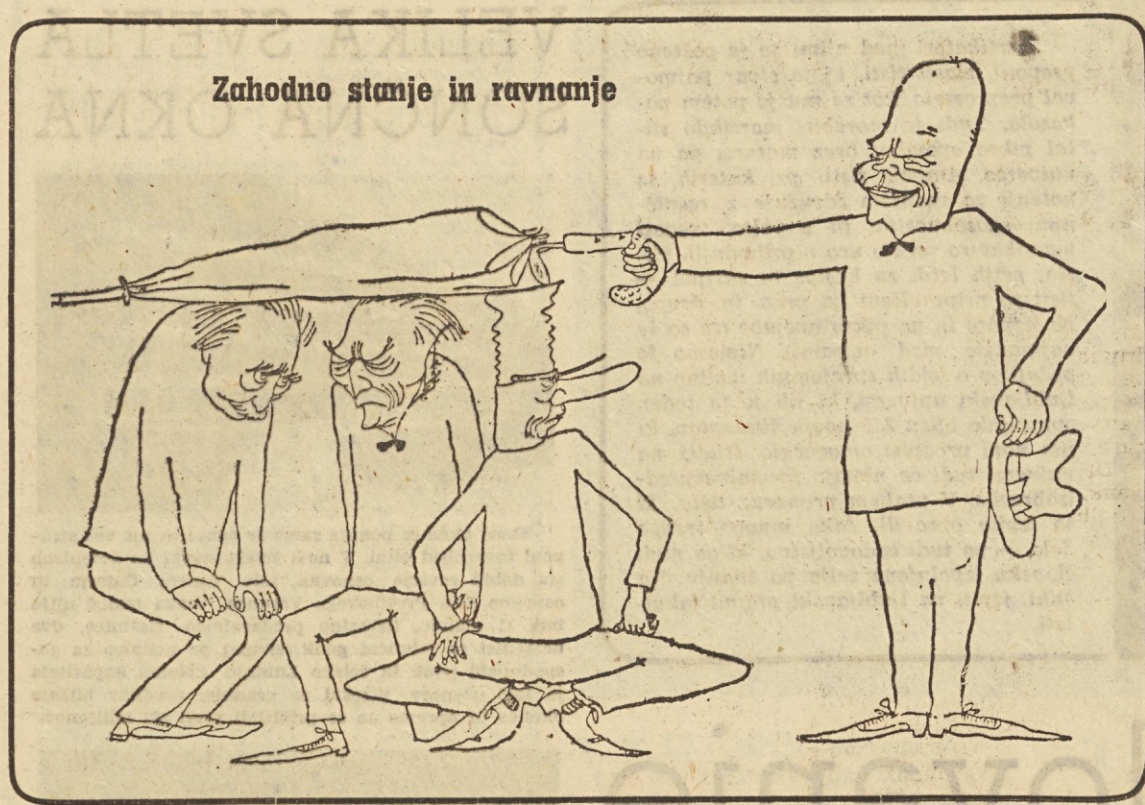
Politično življenje Nigerije se vrti v glavnem okoli treh najvaž-

cionalni kongres Severa, ki se opira na fevdalce in na nekatere srednje sloje v Severni Nigeriji. Nacionalni kongres Severa se zavzema predvsem za neodvisnost Severne Nigerije.

Od izida boja med temi strankami, oziroma od volitev, ki bi morale biti v smislu lanskega sporazuma na ustavni konferenci v Londonu pred oktobrom 1960, bo odvisna tudi bodoča ureditev Nigerije. Morebitna zmaga Azikivovega Nacionalnega kongresa, ki ima močne položaje, bi omogočila ne le ustanovitve enotne, neodvisne Nigerije, temveč tudi uresničenje dolgoletnih sanj zahodnoafriških političnih predstavnikov, ustanovitev zahodnoafriške federacije, katere prvo jedro je zdaj zveza med Gano in Gvinejo.

V gospodarskem pogledu je Nigerija znatno napredovala na vseh področjih. Zaradi razvoja v zvezi gospodarski recesiji, ki je zanjela leta občutno prizadelo zlasti afriške dežele kot proizvajalke in izvoznice surovin. Pri tem pa je treba upoštevati, da je Nigerija nerazvita dežela, v kateri zajemata poljedelstvo in žitni vinoreja nad 60% družbenega proizvoda. Po oceni strokovnjakov Mednarodne banke za obnovitev in razvoj ima Nigerija vse pogoje za hitrejši gospodarski razvoj. Plan gospodarskega razvoja za obdobje 1955-60 predvideva investicije 91 milijonov funtov, od tega 47,8 milijona v promet in rudarstvo. Nigerija dobiva znatna finančna sredstva tudi z izvozom kakaa, kikirikija, palmovega olja, bombaža in drugih tropskih kultur.

Industrija je šele na začetni razvojni stopnji. Doslej so zgradili nekaj tovarn sladkorja, mila in olja ter vrsto obrtnih podjetij za proizvodnjo tekstilnega blaga. Razen tega imajo nekaj žag, tobačnih tovarn in cementarn. V minulih letih so si precej prizadevali za pospešen industrijski razvoj. Centralna vlada je finančnala graditve tekstilne industrije, ki bo predelovala domači bombaž. Leta 1958 je začela delovati Industrija nafte, ki že daje okoli četrtilijona galon (galona je približno 4,5 litra) surove nafte dnevno. Glede razvoja težke industrije se je vlada ob koncu lanskega leta pogajala z zahodnoameriškimi podjetji, ki naj bi zgradila jeklarno. Milivoje Prija

Trade unioni ob kongresu

V primorskem mestu Blackpool se je v ponedeljek začela 21. letna konferenca kongresa britanskih Trade unionov. Kakor po navadi so gradivo z resolucijami, ki so jih posamezni sindikati predložili generalnemu sindikatu Trade unionov, uredili in poslali vsem včlanjenim organizacijam v proučevanje zaradi morebitnih pripomb. Zaključne resolucije bodo združile več posameznih podobnih, prvi predlogi pa so zanimivi zaradi tega, ker se v njih jasneje vidijo odtenki v stališčih vsakega posameznega sindikata, ki je predložil resolucijo.

Gradivo so razdelili v sedem skupin, med katerimi bodo oddelki »Ekonomska politika in organizacija«, »Mednarodna politika« in »Organizacija in praksa sindikatov« vsekakor zbudili največje zanimanje delegatov. Za to so upravičeni razlogi, ker bodo prav v teh oddelkih razpravljali o bistvenih vprašanjih iz življenja sindikatov. Nekatere resolucije bodo zelo verjetno to pot spoznale mnogo bolj zločene razprave kot prejšnja leta. Nedavna burna razprava med laburističnim vodstvom in Cousinsovim sindikatom transportnih in nekvalificiranih delavcev ter nekaterih drugih sindikatov v zvezi s tako imenovano jedrsko politiko Laburistične stranke, dalje bližnje splošne parlamentarne volitve v Veliki Britaniji in najnovejše gibanje na mednarodnem političnem področju so ustvarili položaj, ki bo zahteval od delegatov, naj upoštevajo vse morebitne posledice in odmeve svojih izjav za posamezne resolucije ali proti njim v posebno koščljivih vprašanjih.

Konservativni vladi bodo tudi to pot dali vedeti, da se bodo sindikati v prihodnje še odločneje borili za višje plače, proti zamrzovanju mezd in za 40-urni delovni teden ob dosedanjih prejemkih. Več kot tretjina resolucij iz tega oddelka zahteva prav 40-urni delovni teden. Očitno je, da bodo Trade unioni skušali prav s skrajšanjem delovnega tedna oblažiti še vedno znatno brezposelnost.

Problem prilagajanja stare strukture Trade unionov novim potrebam je našel odmev tudi v resolucijah nekaterih sindikatov, zlasti sindikata kemikov. Ta sindikat meni, da je treba zagotoviti znatno tesnejšo medsebojno sodelovanje, Trade unioni kot celota pa bi morali pomagati posameznim sindikatom, ki so bili »namerno zapleteni v spore, da bi se skrhalo med sindikatom in hkrati s njo sistem kolektivnih pogodb«. Ta »problem sodelovanja zvez« — je rečeno v eni izmed resolucij — vsiljuje vprašanje tako strukture sindikalnega gibanja kakor tudi stopnje posvetovanja in odgovorov o problemih politike, ki jo je treba ubirati v industrijskih sporih.

Nedavna stavka v eni izmed Morrisovih tovarn v srednji Angliji je najbolje pokazala, kako nujno je spremeniti zastarelo strukturo sindikatov. Uspeh so namreč dosegli šele ob osebnem prizadevanju Franka Cousinsa, ki se je razen njegove zveze pridružil stavkajočim še članstvo drugih enajst sindikatov v tej tovarni. Vsaj za sedaj ni verjetno, da bi radikalnejše sile na tem kongresu prepričale večino delegatov o škodljivosti obstoja 180 večinoma neznatnih sindikatov, pomembna pa je, da bodo to pot nekoliko bolj odkrito govorili o tem.

Kljub več protestom sindikatov so konservativci letošnjo po-

mlad uveljavili ukinitve arbitražnega sodišča za delovne spore. Ne glede na svoje slabosti je to sodišče sindikatom vendarle dajalo nekaj možnosti, da so po mirni poti uveljavili svoje zahteve in vsaj delno dosegali svoje smote. V tej zvezi bodo kongresu predložili več resolucij, ki zahtevajo ponovno uvedbo arbitražnega sodišča ali podobne ustanove.

Vsekakor se bo razvnela najostrejša razprava, ko bodo govorili o zunanjepolitičnih vprašanjih. To bo pravzaprav le nadaljevanje, prav gotovo pa ne tudi zaključek polemike o jedrski politiki. V to razpravo bodo najbolj posegali člani večine iz centralnega vodstva in »uporniki«, katerih neuradni voditelj je Franc Cousins.

Nič kaj ne kaže, da bodo odločneje podprli nekaj resolucij, ki zahtevajo široko sodelovanje s sindikati Sovjetske zveze, Kitajske in drugih vzhodnoevropskih dežel ter skupen sestanek predstavnikov Mednarodne konfederacije svetovnih sindikatov in Svetovne sindikalne federacije. Več kot verjetno pa je, da bo obširna resolucija Cousinsovega sindikata o razorožitvi in jedrskem orožju močnejše odjeknila ne le pri njegovih doslednih somišljenikih, temveč pri tistih, ki so se tudi morali na pritisk Generalnega sveta nedavno potresti s pepelom. Mnogi namreč vprašujejo, kako je mogoče, da je sindikat splošnih in komunalnih delavcev v enajstih mesecih povsem spremenil svoje stališče do jedrskega orožja in do atomskih poskusov ter je v ta namen celo sklical izredno konferenco. Ta dogodek je sicer zmanjšal upe

Cousinsove zveze v tem vprašanju — če bi njegova unija prevladala, bi to moglo imeti daljnosežne posledice — zato pa so mnogi člani začeli dvomiti o tem, da je bilo v primeru sindikata splošnih in komunalnih delavcev z demokracijo vse v redu.

Cousinov sindikat je ostal pri svojem stališču in je v obširni resoluciji odredel podporo uradni »atomski politiki« Laburistične stranke in kongresa britanskih Trade unionov. V desetih točkah ta resolucija zavrača zamisel o ustanovitvi »brezatomskega« kluba in zahteva od prihodnje laburistične vlade, naj se obveže, da bo storila med drugim tudi naslednje: zavzajala se bo za stalno opustitev poskusov z jedrskim orožjem, ponovno potrdila izjave, ki jih je dala v zvezi s tem, da ukinitve jedrskih poskusov pomeni tudi opustitev proizvodnje orožja te vrste; Laburistična stranka naj bi obnovila načelo politične za razliko od vojaške kontrole nad uporabo vsega orožja za množično uničevanje. Ta sindikat izraža prepričanje, da bodo pogajanja na najvišji ravni ali pri podobnih forumih omogočila postopne sporazume o splošni razorožitvi in o drugih najvažnejših političnih problemih.

Čas bo pokazal, kako se bodo zaključile te razprave na blackpoolski konferenci, eno pa lahko pričakujemo že zdaj: silam, ki zahtevajo »modernizacijo« strukture Trade unionov, na področju zunanje politike pa opustitev poskusov in proizvodnje atomskega orožja, bodo morali to pot skrbneje prisluhniti »na obeh straneh« velike Opere v Blackpoolu. Čedomir Cvetković

Sindikati in saharske eksplozije

Napovedana eksplozija prve francoske atomske bombe, ki naj bi jo preizkusili v Sahari, zbuja zaskrbljenost vseh miroljubnih ljudi po svetu, še posebej pa tistih dežel in narodov, ki bi mogli povsem brez krivde priti v položaj, da bi na lastni koži čutili posledice radioaktivnega sevanja v zvezi s to eksplozijo. Povsem razumljivo je, da so francoski poskusi naleteli na najmočnejši odpor predvsem v afriških in sredozemskih deželah. S tega področja izhajajo tudi številne pobude, da bi z mednarodno akcijo preprečili te eksplozije in človeštvo obvarovali njihovih škodljivih posledic.

V Afriki, kjer je narodnoosvobodilno gibanje tesno prepleteno z delavskim gibanjem, ki mu daje poglavitne kadre in voditelje, se kaže v široki akciji proti saharskim jedrskim poskusom delež sindikalnih organizacij, ki so tudi na tem področju v prvih borbenih vrstah. Razen protestov in ukrepov, ki so jih sprejeli sindikati Maroka, Alžirije, Tunizije in drugih dežel, so nedavno tudi sindikati Gane in Nigerije poslali s konference v Lagosu poziv vsem delavcem sveta, naj pomagajo preprečiti napovedane poskuse v Sahari. Podobne pozive so poslali tudi sindikati Gvineje in Splošna zveza delavcev črne Afrike (UGTAN), ki združuje sindikalne centrale zahodnoafriških dežel.

Afriški delavci niso nastopili samo proti saharskim eksplozijam, ki nje ogrožajo najbolj neposredno, temveč so se izrekli

sploh proti zlorabi atomske energije v vojaške namene in proti oboroževalni tekmi.

Razumljivo je, da je takšno stališče afriških sindikatov naletelo na simpatije in podporo pri delavskem razredu drugih dežel, vključno Jugoslavije. Izraz te podpore sta tudi pismi, ki ju je Centralni svet ZSJ v tej zvezi poslal prejšnji petek Splošni zvezi delavcev Črne Afrike in Zvezi sindikatov Gane. V teh pisnih ugotavlja CS, da se stališča teh afriških organizacij do atomskih poskusov, do uporabe jedrske energije v vojaške namene in sploh do oboroževalne tekme skladajo s stališči naših sindikatov, ker tudi mi »enako zaskrbljeno gledamo na oboroževalno tekmo, na nevarnost, ki v prihodnosti grozi človeštvu zaradi jedrskih eksplozij, in na tragične posledice, ki bi jih moglo imeti radioaktivno sevanje za sedanje in za prihodnje generacije na svetu«.

Pismi prav tako omenjata trajno in popolno podporo, ki jo zagotavljajo naši sindikati »vsem tistim gibanjem in silam po svetu, ki se zavzemajo za popuščanje mednarodne napetosti, za pomoč nezadostno razvitim deželam, za razorožitve, za prepoved jedrskih eksplozij, za miroljubno aktivno koeksistenco ter za ohranitev miru na svetu«.

Namen Francije, da bo v Sahari preizkusila atomsko orožje, zbuja iz več razlogov nemir, ogorčenost in odpor tako pri nas kakor po svetu. Razen tega, da bi radioaktivno sevanje prizade-

jalo prebivalstvu neposredno škodo, bi bil tak poskus v sedanjem položaju tudi neodgovorno dejanje s stališča miru in mednarodne pomiritve.

Poskus bi predvsem pokvaril vse tisto, kar je bilo storjenega doslej na poti k prepovedi atomskih eksplozij. Kakor je znano, so se velesile kot udeleženke ženevske konference o prepovedi atomskih eksplozij že v toliko sporazumele, da je upravičeno upanje, da bi se šefi vlad z malo dobre volje lahko dokončno sporazumeli o tem. Saharski poskusi pa bi izpodnesli možnosti za tak sporazum.

S tem pa še ni naznačena vsa škoda. Uresničenje francoske zamisli bi odprlo pot k zvišanju števila tako imenovanih atomskih sil. Negativne posledice bi bile v tem, ker bi se ozračje pospešeno zastrupljalo, oboroževalna tekma bi se stopnjevala, nezaupanje po svetu bi naraščalo, hkrati pa bi se večala nevarnost vojne. Zahodna Nemčija, ki je po trditvah nekaterih sodelovala pri izdelavi francoske atomske bombe, pa bi lahko pojmovala to eksplozijo kot znamenje, da sme tudi sama pripraviti atomsko bombo. Podoben položaj bi se lahko ponovil tudi v drugih deželah.

Francoska eksplozija še posebej vzburmira Afrikance in vse tiste, ki vidijo v kolonializmu močno motnjo miru in oviro napredka na svetu. Gre za poskus, da bi posest atomskega orožja izkoristili kot grožnjo osvobodilnim gibanjem in kot sredstvo,

s katerim bi jih zlomili. Ta vznemirjenost ni posledica strahu, da bi ta grožnja mogla biti učinkovita, temveč predvsem dejstva, da bi kaj takega poskusili, čeprav je nevarno in hkrati očitno, da uspeha ne bi bilo.

Opozoriti je treba še na drug vidik, ki ga omenjata pismi Centralnega sveta Jugoslavije. Jugoslavija je pri saharskih poskusih neposredno prizadeta. Že zaradi dosedanjih poskusnih eksplozij se je stopnjevala radioaktivna ozračja nad našo deželo, po eksplozijah v Sahari pa bi občutno narasla. Znano je, da pri našajo jugozahodni vetrovi v našo pokrajino zrak iz Sahare. Dež s saharskim peskom pri nas ni redek pojav. Drobnji delci peska, ki so v začetku maja prinesli blatni dež v Gorskot, so v višini 5500 m v dveh dneh prispeli iz Sahare v našo deželo. Pesek v višini 12.000 m pa je potreboval za to pot le dvanajst ur. Atomske gobe sežejo tudi do dvajset kilometrov visoko.

Spričo tega je pač razumljivo, zakaj je akcija, da bi preprečili francosko atomsko eksplozijo — v tej akciji vidno sodelujejo tudi sindikalne organizacije afriških in drugih dežel — iz dneva v dan širša, tako da je to vprašanje zdaj prišlo na predlog Maroka tudi na začasni dnevni red Generalne skupščine ZN. Nedvomno bo Jugoslavija skupno z drugimi miroljubnimi deželami, zlasti z deželami Azije in Afrike, storila vse, kar je v njenih močeh, da bo ta akcija rodila uspeh. Miloš Marinović

Na junijskem plenumu CK KPSZ so obravnavali pospeševanje tempa tehničnega napredka industrije in gradbeništva. To je problem, ki postaja v razvoju sovjetske industrije čedalje resnejši in od katerega pravočasne, uspešne rešitve je najbolj neposredno odvisna tudi izpolnitev sedemletke. Kmalu po plenumu CK se je ukvarjal s tem problemom tudi Vsesvetni centralni svet Zveze sindikatov SZ.

Član prezidija CK KP SZ Aristov je govoril o pomenu avtomatizacije in mehanizacije ter o nadaljnjem izpolnjevanju tehnoloških procesov, dalje o specializaciji podjetij ter o nujnosti hitrejšega, pogumnejšega uvajanja nove tehnike in poudaril, da je »odločilni pogoj za uspešno izpolnitev sedemletke in za ustvaritev materialno-tehničnih temeljev komunizma široka uvedba nove tehnike, razširitev in tehnična reorganizacija sedanjih podjetij ter specializacija in sodelovanje v vseh panogah narodnega gospodarstva«.

Problemi mehanizacije in avtomatizacije proizvodnje so zadnja leta stalno v središču pozornosti. O njih so razpravljali na vrsti plenarov CK KPSZ. Zlasti aktualni so postali po reorganizaciji upravljanja industrije in gradbeništva, po ustanovitvi sovnarhazov, po razširitvi pravic nižjih organov oblasti in po večji osamosvojitvi podjetij, kar je s svoje strani izboljšalo pogoje za učinkovitejšo reševanje teh in drugih problemov, ki so zavirali hitrejši razvoj sovjetskega gospodarstva. Po junijskem plenumu CK KPSZ reševanje problemov mehanizacije in avtomatizacije proizvodnje najtesneje povezujejo z izpolnjevanjem nalog sedemletnega plana. To obravnavajo tako partijski kakor tudi državni in še posebej gospodarski organi. Pričakovano si tudi, da bi se s tem problemom kar najbolj ukvarjale znanstvene ustanove, hkrati pa posamezni specialisti in gospodarski strokovnjaki, zaposleni neposredno v proizvodnji.

Številne sovjetske znanstvene ustanove, zlasti tiste, ki so proučevale ekonomiko podjetij, niso pomembne prispevale k rešitvi teh in podobnih problemov. Na nedavnem posvetovanju v inštitutu marksizma-leninizma pri CK KPSZ je glavni referent in govoril načelnik agitpropa CK Iljičev v govoru o delu ekonomistov dejal naslednje: »Na področju ekonomskih znanosti mnogi ekonomisti komentirajo ukrepe, ki so že uveljavljeni ali se uveljavljajo, ne posvečajo pa se ustvarjalni obdelavi dozorljivih problemov. Delovni ljudje ekonomskih znanosti se še niso povsem iznebili dogmatizma. Kažejo teoretično bojazljivost in slabost. Namesto da bi konkretno reševali najvažnejša vprašanja iz prakse komunistične graditve, se pogosto izgubljajo v abstraktnih razpravah.«

Takšno in podobno grajo dela ekonomistov in ne le ekonomistov lahko najdemo v govorih Hruščeva

Mnenja proizvajalcev v sovjetskem tisku

va in vrste drugih državnih in partijskih voditeljev, ki čutijo, da jim pri reševanju gospodarskih problemov, se pravi pri iskanju poti za nadaljnji gospodarski razvoj dežele, ne pomaga mnogo takšno delo ekonomistov, ki v glavnem »popularizirajo ukrepe, ki so že bili sprejeti ali pa se uveljavljajo«.

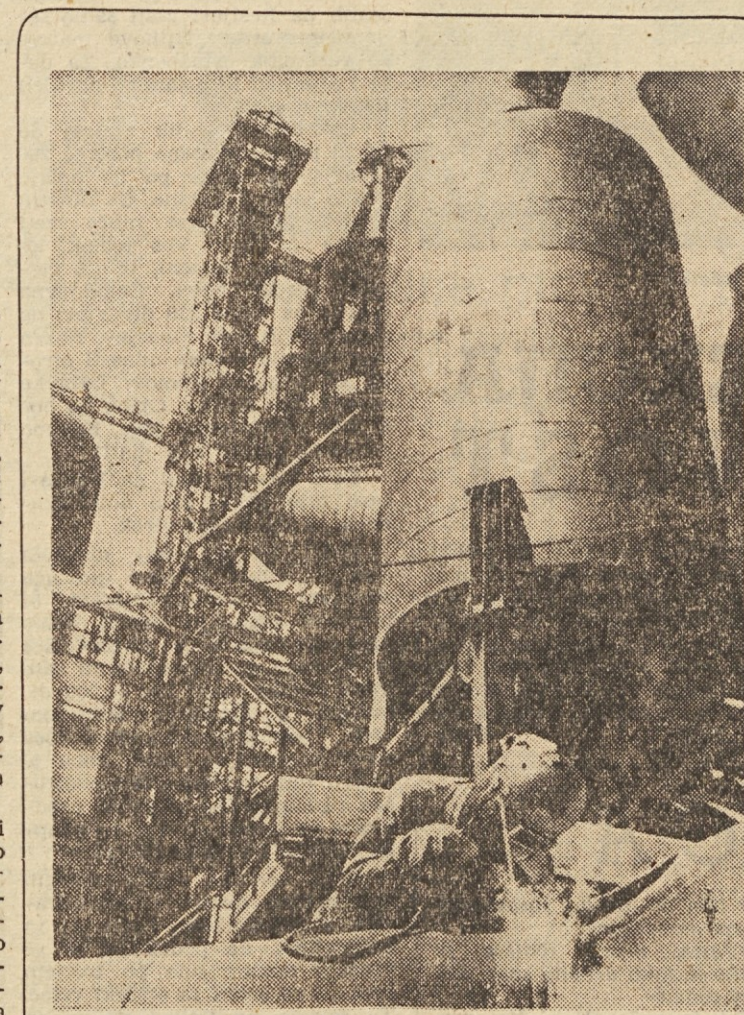
Graditev ekonomske politike in gospodarskega sistema, ki bi najbolj ustrezal sedanjemu obdobju razvoja sovjetske ekonomike in sovjetske družbe nasploh, zahteva najširšo prizadevnost, čim širše razvijanje pobude množic, sodelovanje specialistov, ekonomskih in drugih delavcev, zlasti tistih, ki so neposredno povezani s proizvodnjo, pri iskanju poti in možnosti za čim hitrejšo rešitev zrelih problemov sovjetske ekonomike. V tem smislu so pomemben prispevek javne razprave ob reorganizaciji upravljanja industrije, ob reorganizaciji strojno-traktorskih postaj in ob prodaji strojev kolhozom, ob sprejemanju sedemletnega plana i. pod., pa tudi vrsta člankov v sovjetskem tisku, katerih avtorji govorijo o uspehih in delovnih problemih v svojih podjetjih, kolhozih in rajonih ter hkrati opozarjajo na tiste elemente sedanje prakse, ki otežkočajo izpolnjevanje nalog v zvezi z razvojem sovjetskega gospodarstva.

Zdaj, ko se bori za izpolnitev sedemletke in v tej zvezi za čim širšo mehanizacijo in avtomatizacijo kmetijske proizvodnje, za specializacijo podjetij, za izpolnitev tehnoloških procesov ter za racionalnejšo proizvodnjo, bo zanimivo nakazati tudi nekatere različna pojmovanja poti in načinov za izpolnitev te naloge.

Po ustaljeni praksi so vsi listi in revije v tej zvezi objavili vrsto priložnostnih uvodnikov in posebnih člankov, posvečenih posameznim problemom, ki jih je obravnaval ta plenum. Če izključimo nekatere članke in dopise s terena o praktičnih ukrepih v posameznih podjetjih, ostaja večina teh člankov, zlasti tistih iz uredništva in pa uvodnikov, v okvirih »popularizacije ukrepov, ki so že sprejeti in se uveljavljajo v posameznih podjetjih«, ter ponovno obravnavajo in pogosto abstraktno posplošujejo gradivo plenuma. S tem ne le ne prispevajo h globlji proučevanju problemov, temveč bralce najpogosteje odvrčajo od proučevanja originalnega gradiva.

Tako na primer piše »Partij-naja žizn« v svojem uvodniku, da je »poglaviti cilj tega dela (mišljeno je proučevanje gradiva z junijskega plenuma - op. J. K.)

zbuditi v ljudeh še več energije in volje za zmago«. Vrsta člankov v istem časopisu opozarja, da sedanji sistem upravljanja ter ekonomski in drugi instrumenti, ki uravnavajo odnose v podjetju, zagotavljajo vse možnosti za reševanje vseh nalog, tudi tistih, ki jih je zastavil junijski plenum CK, in da je zdaj vse odvisno izključno od organizacijskih sposobnosti gospodarskih in partijskih voditeljev.

MOTIV IZ ZAPOROŠKIH JEKLARN

Na tej liniji so tudi popularizacija in razlage nekaterih sklepov CK in vlade ZSSR (uvedba partijske kontrole ter gmotne in kazenske odgovornosti zaradi zastojanja za planom in zanemarjanja direktiv višjih organov i. pod.), pri čemer si najpogosteje prizadevajo, da bi usmerili pozornost partijskih in drugih organizacij v nadzorstvo nad postopki in dejavnostjo posameznikov. S tem odvrčajo pozornost mno-

žic od resnejšega proučevanja gospodarskega sistema, ekonomske politike ter ekonomskih in drugih instrumentov, ki pogosto ne ustrezajo več potrebam prakse in postajajo zavora za izpolnjevanje nalog sovjetskega gospodarstva.

Drugačno sliko pa ustvarjajo članki nekaterih gospodarskih in drugih voditeljev iz podjetij in dopisi s terena, katerih pisci pripovedujejo o lastni praksi, o na-

nomsko upravičena. »Znano je, da zagotavlja mehanizacija in avtomatizacija velikanski učinek,« piše Pocerov, »vendar le takrat, kadar se uveljavlja racionalno in kot gospodarsko upravičeno.« Zato tudi ne ocenjuje pozitivno avtomatizacije, ki so jo uvedli v nekaterih obratih zavoda »Rdeči proletarec«, ko so proizvedli postali dražji kot pred avtomatizacijo. Podobno je tudi s specializacijo podjetij, ki se pogosto uveljavlja brez gospodarskega računa, pri tem pa nastajajo velike materialne izgube.

Posebno pozornost posveča Pocerov nagrajevanju, materialnemu stimulansu proizvajalcev in sploh sistemu gmotne odgovornosti in zainteresiranosti gospodarskih voditeljev za delovne rezultate podjetij. Z vrsto primerov prepričljivo dokazuje, da sedanji sistem in način podeljevanja različnih premij, zlasti vodilnemu kadru, ne le ne spodbuja, temveč nasprotno, nastopa kot zavora razvoja v podjetju. Množica različnih premij (za izpolnitev programa, za uvedbo nove tehnike, za racionalizacijo itd. itd.) omogoča voditeljem podjetja, da dobijo nagrade celo takrat, kadar podjetje ne doseže prav nobenega splošnega napredka.

Po mnenju Pocerova je največja pomanjkljivost tega sistema v tem, ker podjetje nima prave nobene samostojnosti pri določanju nagrad. Avtor članka piše: »Umetnost je splošno vprašanje o temeljnih spremembah sistema premiranja v podjetjih. Sedanji sistem ustvarja v premiranju »uravnilovko«, vodi pri določanju premij v birokratizem, dejansko odvrča družbene organizacije od nadzorstva nad uporabo sredstev, ker vse sisteme stimulacije določajo višje organizacije.« Pocerov meni, da je treba podjetjem začrtati le okvirne meje skladov za premiranje, sredstva v njih pa naj delijo sama.

Članek opozarja tudi na reševanje problemov grozističnih cen industrijskih proizvodov. Pisec poudarja, da se lotevajo tega problema ne le teoretično, temveč tudi praktično drugače, kot je to pri kmetijskih pridelkih in pri industrijskih proizvodih, namerenjenih kmetijstvu (na primer: kmetijske stroje prodajajo kolhozom po ceni, ki je enaka lastni ceni v drugem letu serijske proizvodnje, medtem ko v izmenjavi znotraj industrije obravnavajo cene le kot obračunsko kategorijo), kar zelo ovira uspešno prizadevanje za bolj ekonomično proizvodnjo.

Zanimive so tudi pripombe Pocerova k določanju planskih nalog za prihodnje leto. Pocerov opozarja, da dobi podjetje, ki je v enem letu vložilo vse razpoložljive moči in sredstva v izpolnitev tehnološkega procesa in organizacije ter je na temelju tega preseglo letni proizvodni plan, naslednje leto znatno večjo plansko nalogo, ki je kljub vsem napotom in dobri organizaciji dela pogosto ne more izpolniti.

Članek Pocerova ter vrsta drugih člankov in drobnih dopisov gospodarskih in drugih voditeljev, delavcev iz proizvodnje, ki so najbolj neposredno povezani s problemi svojih podjetij, jasno kaže, da se mehanizacija ne uva-ja mehanično, da proces avtomatizacije ne napreduje avtomatično, da za to ne zadostuje le politična smer, temveč se morajo ustrezno prilagajati tudi gospodarski sistem in ekonomski instrumenti, ki ga uravnavajo.

Za razliko od nekaterih piscev in »teoretičnih« člankov, ki ostajajo v okviru »popularizacije že sprejetih ali uveljavljenih ukrepov«, si Pocerov in številni drugi gospodarski voditelji prizadevajo, da bi utrlj pot nadaljnjemu razvoju. Pri tem opozarjajo na tiste elemente, podedovane iz prejšnjega obdobja, ki niso več v skladu z novimi nalogami, s perspektivo nadaljnjega razvoja gospodarstva in odnosov v njem.

Ne bi se spuščali v to, v koliko so mnenje, presoja in konkretni predlogi Pocerova upravičeni in sprejemljivi in v koliko bi njihova uporaba prispevala k reševanju dozorljivih problemov, ki se čedalje razločneje kažejo kot ovira za nadaljnji razvoj sovjetskega gospodarstva. Dejstvo pa je, da neposredni nosilci in organizatorji proizvodnje jasno spoznavajo in čedalje vztrajneje opozarjajo na vrsto elementov, katerih nadaljnji obstoj bi čedalje bolj negativno vplival na razvoj vsega gospodarstva in katerih nevezdržnost postaja čedalje očitnejša sprito vrste dosedanjih ukrepov, ki so prinesli spremembe v sistem in metode upravljanja gospodarstva.

K. J.

DOGODKI V SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

Podpredsednik grške vlade v naši državi

Podpredsednik grške vlade Panajotis Kanelopoulos je pred nedavnim prispel v Jugoslavijo, kjer bo ostal na uradnem obisku teden dni. Njegov obisk bo prav gotovo prispeval k okrepitvi tradicionalnih prijateljskih odnosov med Grčijo in Jugoslavijo, ki so zasnovani na medsebojnem spoštovanju in nevmiševanju v notranje zadeve, ter omogočil, da bodo ti odnosi še močnejši činitelj miru ne samo na Balkanu, temveč na vsem svetu. V razgovorih med podpredsednikom grške vlade in našimi državniki bodo govorili tudi o dolgoročnem planiranju različnih oblik gospodarskega sodelovanja.

Sporazum velesil o komisiji za razorožitev

Pred nekaj dnevi so štiri velesile — Sovjetska zveza, Velika Britanija, ZDA in Francija — sklenile, da bodo ustanovile komite, ki se bo ukvarjal z razorožitvijo. V skupnem komiteju so velesile poudarile, da bo komite začel delovati v začetku prihodnjega leta. Članice komiteja so: Francija, ZDA, Velika Britanija, Sovjetska zveza, Bolgarija, Kanada, Italija, Poljska, Romunija in Češkoslovaška.

Nova stranka v Maroku

V Rabatu so ustanovili novo politično stranko, ki se bo imenovala »Zveza narodnih sil Maroka«. Novi stranki so se v celoti pridružile vladajoča stranka Neolistikal, skupina levih »upornikov« iz opozicijske Stranke neodvisnosti in pristaši liberalne struje Stranke neodvisnosti.

Alžirska resolucija v Casablanci

Politični odbor Sveta Arabske lige, ki je pred dnevi zasedal v Casablanci, je sprejel resolucijo o alžirskem vprašanju, v kateri poudarja, da so pogajanja z začasno alžirsko vlado edini način za miroljubno rešitev alžirskega vprašanja. Arabska liga je sklenila, da bo predložila Organizaciji Združenih narodov zahtevo, naj razpravlja o koncentracijskih taboriščih in mučenjih v Alžiriji. Arabska liga bo prav tako začela pri afriških in azijskih deželah akcijo za pripoznanje začasne alžirske vlade.

Pred volitvami v Veliki Britaniji

Minuli torek je britanska vlada sklenila, da bodo 8. oktobra splošne parlamentarne volitve v Veliki Britaniji. Sodijo, da sta sklep britanske vlade narekovala predvsem ugodni mednarodni razvoj in pa dosežena gospodarska stabilnost v deželi. Kakor pred volitvami leta 1955 tudi zdaj pripravljajo konferenco štirih velesil in britanska javnost pripisuje zasluge za takšen razvoj predvsem prizadevanjem ministrskega predsednika Macmillana. Najhujše slabosti konservativne vlade so v njeni kolonialni politiki, ki je pred meseci privedla do velikih nemirov v centralni afriški federaciji in Keniji. Laburisti upajo, da bodo ti dogodki vplivali na opredelitev britanskih volivcev in da bodo odigrali svojo vlogo v prid laburistom tudi njihovi programi o jedrski razorožitvi, o gospodarski ekspanziji in o zaostrenem boju proti brezposelnosti.

Praznik dela v ZDA posvečen stavkajočim jeklarjem

V New Yorku so prvič v zadnjih dvajsetih letih proslavili ameriški praznik dela. Nad 100.000 članov sindikatov je šlo v sprevodu po Peti aveniji. Sprevod je opazovalo nad pol milijona opazovalcev, ki so najbolj navdušeno pozdravili skupno stavkajočih jeklarskih delavcev. Praznik dela je bil po sklepu združenega sindikata AFL-CIO posvečen delavcem v jeklarski industriji, ki stavkajo že skoraj dva meseca.

Delegacija jugoslovanskih sindikatov v Rimu

Jugoslovanska sindikalna delegacija, ki jo vodi predsednik ZSJ Svetozar Vukmanović, je 8. septembra prispela v Rim kot gost italijanske Generalne konfederacije dela. Predstavniki obeh sindikatov bodo razpravljali o delu sindikalnih organizacij v Italiji in Jugoslaviji ter izmenjali mnenje o mednarodnih sindikalnih vprašanjih in o medsebojnem sodelovanju.

Prijateljsko sporočilo zrenjaninskih delavcev alžirskemu proletariatu

»Ko vaši hrabri borci ob podpori vsega ljudstva bijejo boj za svobodo, ko tisočih vaših ljudi, žena in otrok, ki so jih izgnali izpod domačega krova, trpijo v begunskih taboriščih in ko so voditelji vašega sindikalnega gibanja izpostavljeni zahrbtnim ubojem in nečloveškemu mučenju, vam s tega množičnega sestanka, ki se ga je udeležilo okoli 1500 delavcev kombinata »Servo Mihal« v Zrenjaninu, pošiljamo tople pozdrave vsem članov našega kolektiva ter vam izrazimo podporo in prijateljsko, ki ga mi prav kot ves delavski razred Jugoslavije gojimo do Alžirije, do njenega pravičnega boja za osvoboditev izpod francoskega kolonializma in do njenih naporov za ustanovitev neodvisne, srečne domovine Alžircev,« pišejo zrenjaninski delavci v pismu, ki so ga naslovili na Splošno zvezo alžirskih delavcev (UGTA) na sestanku v terek popoldne v veliki dvorani kombinata živilske industrije v Zrenjaninu. Razen Budisa Safi, član sekretariata UGTA, Milan Kojičin, predsednik zrenjaninskega okrajnega sindikalnega sveta, Bireš, vodja skupine alžirskih delavcev v naši deželi, in alžirski delavci s kmetijskega posestva v okolici Zrenjanina, kjer se strokovno usposablja.

Safi, Bireš in Andrija Matinec, predsednik tovarniškega odbora sindikata v kombinatu, so v govorih, ki so jih pogosto prekinjali vzkliki simpatij do alžirskega ljudstva in njegovega delavskega razreda, opisali herojski boj hrabrega alžirskega ljudstva, ki se že pet let z orožjem v roki bori za svobodo in neodvisnost. Na se-

VOJNA V ALŽIRIJI SE NADALJUJE. VOJNA NA ŽIVLJENJE IN SMRT. VOJNA NARODA, KI JE DOZOREL IN ZAHTEVA SVOBODO, IN VOJNA KOLONIALNIH MAGNATOV, KI UPAJO, DA SI BODO S SVOJO VOJAŠKO SILO OHRANILI GOSPODARSTVO IN POLITIČNE POZICIJE V ALŽIRIJI. — FRANCO-SKO NASILJE NAD ALŽIRCI

STOP ZA DELAVKE

Takole so predstavile manekenke konfekcijske izdelke

TEKSTILNA KONFEKCIJA IMA BODOČNOST

Jesenska modna revija na Zagrebškem velesejmu je parada dobrega okusa, cenenosti in kvalitete. Naša industrija konfekcije izpolnjuje želje, ki jih rodi potreba in se ne da zapeljati modnim domisljicam ljubiteljev rock-and-rola in promenadnih razvajencev.

Brez senzacionalnosti je modna revija na jesenskem velesejmu v Zagrebu, ena izmed največjih senzacij! Dvakrat na dan se zberejo obiskovalci stoterih okusov v bogato opremljeni dvorani Romunškega paviljona, da prisluhnejo duhoviti spremni besedi, umirjeni glasbeni kulisi in seveda, kar je poglavito, da občudujejo mavrično verigo manekenk in manekenov, ki drug za drugim neslišno stopajo po raztegnjenem podiju.

Revija traja polni dve uri. Prav toliko časa zdrži dvorana diha v napetem pričakovanju novega in lepega.

Zunaj pripeka septembrsko sonce na betonske magistrale velesejskega mesta, v dvorani, na odru, pa izbrane barve sipljejo prvo jesensko listje; v tej mavrici najrodovitnejšega letnega časa je bistvena razlika med pomladansko in jesensko modno revijo. Sicer razlike ni niti v krojih niti v kombinacijah. Komaj opazna novost je pri moških oblekah nekoliko krajši suknjič in za nekaj centimetrov širši hlačni robnik; pri ženskih oblekah pa se bolj poudarjen pas in krajša, a širša krila. Edino te novosti so prehod med starim in novim. Dodamo jim lahko še široko izbiro otroške konfekcije, ki na velesejmu napoveduje neizbrano zalogo vseh mogočih oblik za naše kratkohladičnike, kakor tudi za šolarje.

da so se sodelavci revije pred kdo ve kolikim časom zbrali in natanko preštudirali razne kroje, tolikšno enotnost beleži njihov

posameznih izdelkov in solidno, skrbno izdelavo. Tako se industrija konfekcijskih izdelkov očito približuje potrošniku in njegovim potrebam, željam, oblikuje sama sebi bodočnost, opravičuje obstoj in ne nazaduje — »razbremenjuje« pretrano drage obrtniške usluge.

K. D.

SREČA

Soseda sva. Kadar se srečava, si prijazno pokimava. Njegovi fantje so sijajni. Z ženo sva se večkrat menila o teh fantih in grajala najino punčko. Prepričevala sva jo, da se mora zgledovati po njih. Res je mlajša, vendar je treba drevo nagibati, dokler je mlado, pravi ljudska modrost.

Na sosedovih vratih pa piše: »Zvonil dvakrat!« Kadar koli grem mimo tistih vrat, mi je težko, hkrati pa tudi lahko pri srcu. Na naš zvonec lahko pritiska vsak gost, kolikor ga je volja.

Navzlic vsemu temu mi sosed prijazen pokima, kadar koli se srečava. Prijazen kot sosed. V podjetju struži, gladi in obdeluje deske en teden dopoldne, drugi teden popoldne, tretji teden ponoči, kakor pač dela njegova izmena. Otroke je treba prehraniti in obleči. Zena ne dela. Tako pravimo po navadi. Če pa bi sešili kuho, pranje perila in pospravljanje stanovanja, bi ta vsota postavila gornji stavek na laž.

Pred nekaj dnevi sem prošil soseda, naj mi pomaga. Za malenkost je šlo. Mojster je. Ko sva opravila, mi je pokazal sodno odločbo. Po petletni pravdi je soba, za katero se je tožil s sosedom, njegova. Tudi on ima dve sobi — dejansko ju je imel tudi doslej — kot sosedovalec. Vendar

dar ima tri otroke, sosedovalec pa nobenega. »Veste, sosed, sodišče je lahko le tako uredilo spor. Saj sem vedel!«

Bil je zadovoljen. Ne, srečen je bil. Niso ga razočarali. »Najstarejši fant bo šel na fakulteto. Na več delovnih akcijah je že bil. Sprejeli so ga v Zvezo komunistov. Otroke vzgajam v socialističnem duhu. Sostanovalec in njegova žena sta me zaradi stanovanja tožila, češ da sem protidržavni element... Stanovanje je veliko, dovolj veliko zanju in za nas pet. Želim si, da bi bili »kot družina«, kot sosedje, tako kakor vi in jaz...«

Ponudil sem mu žganja. Pozabil sem, da ne pije. Breskev je pojedel.

Ko sem se mu med vrati zahvaljeval za uslugo, mi je pogled spet zdrnil na listek, na katerem je napisano s tujščem: »Zvonil dvakrat!«

Moj sosed je srečen, ker ima dve sobi v skupnem stanovanju.

Moj drugi sosed pa ni, ker nima štirih sob. Vsak zase me vabita na partijske preferansa. Pa ne grem. Z enim in z drugim bi rad na stopnicah tudi v prihodnje spregovoril prijazno besedo. Rad bi, da bi si tudi v prihodnje prijazen kimali.

Moji sosedje so nesrečni, ne govorijo. Zato včasih tudi jaz nisem srečen. Hrvoje Zet

nastop. Na pomladanskem velesejmu smo se opazili razliko med raznimi podjetji, od katerih so se nekatera že znala približati evropskim zahtevam konfekcijskega oblačenja, druga pa so sramežljivo cepetala nekje na repu. Jesenski sejem teh razlik ne pozna!

Ženski svet vzemirajo izdelki zagrebške tovarne »Nada Dimić«, pa tudi »Vesne«; pozornost vzbujajo ljubljanska trikotna tovarna, prav tako se ne more ničesar očitati dežnim plaščem »Varteksa« iz Varaždana. Ta industrija bo tudi zlahka zamajala možko preudarnost pri nakupovanju. In »Naprijed«, »Djuro Beranec«, konfekcijski izdelki iz Titovega Velesa, Karlovca, Krapine... Cez trideset jugoslovanskih podjetij bogati revijo z vso dostojnostjo in izpopolnjevanjem parado dobrega okusa, kvalitete in cenenosti.

Da, tudi in predvsem — cenenosti!

»Glede na povprečje naših in vaših dohodkov vam prvi v mesecu ne bo delal posebnih težav pri nakupu tega ličnega...« — komentar je na mestu, gledalci so zadovoljni.

Cene, le kot skromna informacija na reviji, so še pristopnejše, če upoštevamo dobro blago

Ali, tudi vi trdite, da v Ljubljani nimamo dovolj otroških jasi? Tu je nasprotni dokaz: v jaslih na Resljevi cesti bi lahko sprejeli še najmanj 20 otrok.

Kdo ima prav: vi ali jaz?

Vi in jaz.

Včasih je tudi to mogoče.

Otroške jasi so namenjene najmlajšim, ki jih matere nimajo komu zaupati med delom v pisarni ali tovarni. Namenjene so otrokom uslužbenk in delavk. Porochenih in neporočenih. Takih mater pa je po pisarnah in tovarnah precej.

Toda kljub temu je v otroških jaslih na Resljevi cesti samo sedemdeset otrok. Njihove matere so večinoma uslužbenke. Za delavke je nad to ustanovo neviden napis: stop.

Oskrba od šestih zjutraj do štirih popoldne stane namreč 260 dinarjev. Delavke pa ne delajo vedno samo dopoldne. Ob desetih zvečer pa ne sme nihče vzeti otroka iz jasi. Ves teden, ko dela v drugi izmeni, bi ga morala pustiti notri. Celodnevna oskrba pa stane 330 dinarjev, na mesec celih 8500 dinarjev. Razen tega morajo matere odnesti otroka ob sobotah domov. Delavke seveda niso izjema. Otrok pa hoče tudi ob nedeljah jesti. Končno pa mora živeti tudi mati!

Zato otroške jasi na Resljevi cesti niso polne, zato notri skorajda ni delavskih otrok.

Rekli boste: »Saj občinski ljudski odbor gmočno pomaga materam — samohranilkam, ki premalo zaslužijo, da bi same plačevale oskrbo v jaslih.« Res je. Pomaga, če prejema mati zase in za otroka manj kot 16.000 dinarjev; z otroškim dodatkom vred. Toda prispeva največ 1000 do 2000 dinarjev, kajti treba je misliti tudi na razne druge otroške ustanove: na vrtece za predšolske in šolske otroke, na skupna igrišča, na tople malice...

Zato romajo otroci mnogih ljubljanskih delavk — samohranilk k sorodnikom, znancem in prijateljem na podeželje in se vračajo domov šele po tretjem letu, ko so godni za otroški vrtec. To seveda ne vpliva dobro na njihovo vzgojo, kajti vtisi in doživljanja v najnežnejši dobi so včasih odločilni za oblikovanje značaja.

Na srečo je v Ljubljani kakor tudi povsod drugod veliko več otrok, ki so prekoricali tretje leto. In za te je vsaj v Ljubljani dobro preskrbljeno. Starim igriščem in vrtcem se pridružujejo novi. Stanovanjska skupnost Kolodvor dobi prihodnji mesec otroški vrtec za predšolske in šolske otroke, stanovanjska skupnost Prule pa ga bo odprla že proti koncu tega meseca v univerzitetnem naselju. V Mostah so pred

nedavnim odprli blokovno zavetišče, na Poljanah pripravljajo za otroke zaposlenih mater dve sobi, tudi Vič in Rožna dolina dobita otroški vrtec, Savsko naselje bo izkoristilo terensko pisarno Socialistične zveze za zavetišče šolskih otrok... Se in še bi lahko naštevati, kaj vse se pripravlja za otroke od treh do štirinajstih let.

Toda tudi najmlajši so naši, tudi nanje ne smemo pozabiti!

Čas dopustov se bliža koncu in sveti stanovanjskih skupnosti bodo v jesenskih dneh lažje opravljali svoje naloge, ki jim jih je zaupala soseska. Prav zdaj, pred tednom otroka, naj bi pomislili tudi na te najmlajše in

moč. V vsaki soseski živi vsaj nekaj invalidskih in družinskih upokojenk. Za primeren honorar bi ta ali ona rada pospremila otroke domov, jih spravila v posteljo in jih prišla kdaj pa kdaj pogledat do materinega prihoda z dela.

Sicer pa so tudi starejši otroci samohranilk in zaposlenih staršev zvečer prepuščeni sami sebi. Otroški vrtci se namreč zapirajo najkasneje ob šestih zvečer, vendar pa že prej. Tako so torej tudi ti otroci brez nadzorstva, če niso dobrih sosedov.

Saj je težko zaupati stanovanju tujemu človeku, zlasti če ga ne poznaš. Toda med ženskami, ki bi lahko pazile na otroke, jih

Ljubljanske matere res brez skrbi puščajo otroke v jaslih zdravstvenega doma na Resljevi cesti. Kdo bi lahko bolje skrbel za pravilno prehrano in nego kot zdravstvene delavke? Te jasi pa imajo tudi senčno stran. Že majhni otroci so potrebni vzgoje, otroške negovalke pa niso usposobljene za to. Pri izbiri varuhov v novih jaslih bi potemtakem kazalo ubrati srednjo pot. Tudi za starše bi bila srednja pot najboljša, ker bi bila — najcenejša.

storili, kar se pač da, da ne bodo zaposlene matere, ki nimajo varuhov za svoje dojenčke, več v tolikšnih skrbih. Na Lepodvorski imamo že vrtec, kombiniran z otroškimi jaslimi. Toda ta je premajhen za vse, ki so ga potrebni. Morda bi se stanovanjski sveti iz drugih predelov Ljubljane lahko tamkaj naučili, kako se vendarle da tudi dojenčke zaščititi brez večjih izdatkov?

PROBLEM ŠTEVILKA DVE

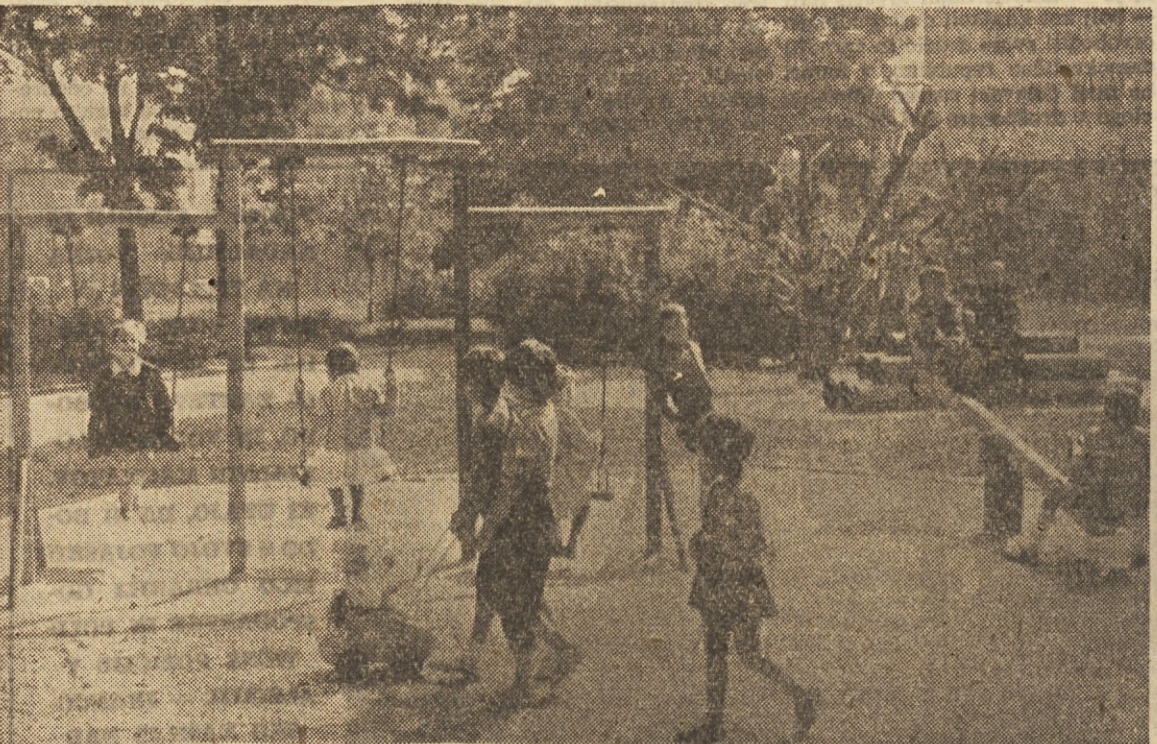
Seveda pa z oskrbo najmlajših do šestih zvečer, kakor je urejeno v jaslih Milana Majena v Lepodvorski, še ne bi bilo konec težav. Razen delavk tudi mnoge uslužbenke, prodajalke, gostinske in zdravstvene delavke in še mnoge druge ob tej uri še niso doma. Treba bo torej misliti tudi na to, kdo naj bi skrbel za nezavarovane otroke od šestih dalje.

Sveti stanovanjskih skupnosti bi tudi tu lahko priskočili na pomoč.

Svinjska mast ali olje?

Masčobe so nujno potrebna sestavina naše hrane, vsebujejo največ kalorij in nam dajejo zato največ moči. Če jih ne uživamo dovolj, začne telo izkoriščati beljakovine iz tkiv, kar se na zunaj kaže v hujšanju. Dnevno moramo zaužiti s hrano 60 do 100 gramov masčob.

Masčobe pa se med seboj precej razlikujejo po kalorični in biološki vrednosti. Stokovnjaki, ki so proučevali svinjske masti in raznih vrst jedilnega olja, so ugotovili, da da 100 gramov svinjske masti povprečno 945 kalorij, medtem ko dajejo jedilna olja, izdelana v naših tovarnah, od 910 do 965 kalorij. Potemtakem nimajo jedilna olja nič manjše kalorične vrednosti, kot svinjska mast, so pa cenejša, lažje prebavljiva in vsebujejo za človekovo telo važne masčobne kisline, ki jih je v svinjski masti zelo malo. Da so olja res bolj zdrava kot mast, lahko presodimo tudi po dietnih jedilnikih, ki popolnoma izključujejo svinjsko mast. Vse jedi so pripravljene na surovem maslu ali na olju, delno pa na margarinu, izdelani iz rastlinskih masčob.

Na igrišču za ljubljanskim Figovcem ne manjka otrok, čeprav jih čuvaj »zelene površine« ali po domače parka, grdo ozmerja, če stopijo na travo ob poti. Dolžnost je pač dolžnost, to vedo tudi otroci. Zamerijo pa mu, da jo jemlje tako dobesedno. Misli namreč samo na travo in nasade, za otroke pa se zmeni samo, če ga kaj polomijo ali ko se že polomijo.

NAJFINEJSE ZENSKÉ NOGAVICE

iz creppe
nylona,
nylona in
perlona

(IMENI)

ZDENKA
MILENA
SLAVICA
MOJCA
BOJANA
JELKA
SONJA in
POLONCA

Pazite na
naš zaščitni
znak!

Tovarna nogavic in drobne
konfekcije Polzela

Uspeh te svojevrstne parade torej ni v senzacionalnosti, pač pa predvsem v izbranem in pretehtanem okusu. Revija enoti sto različnih okusov, saj ga malone ni modela, s katerim ne bi zadovoljevala.

»Kolikor vam je na razpolago Fiat 600 in ste večje postave, vam priporočam Varteks tole obleko, ki se ne mečka! Cena — 23.500 din!« — Ljudje so se komaj nasmehnilo hudomušnemu predstavljanju, preveč jih je prevzel pogled na lepo ukrojeno možko obleko. Ne bi bila pretrana domneva,

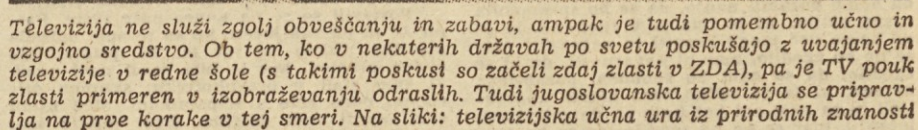
LEDENO SADJE

SPODAJ: Prevoz devetdeset ton težke koksne komore, izdelane v Kralovopolskih tovarnah (Českoslovaška), v Vličihu Hrdlo. Komora je dolga 24 metrov, visoka pa štiri metre

V podobne namene so lani ustanovili v Zemunu poseben center za uporabo nizkih temperatur v kmetijstvu. Napovedujejo, da bo ta center v sodelovanju

A. D.

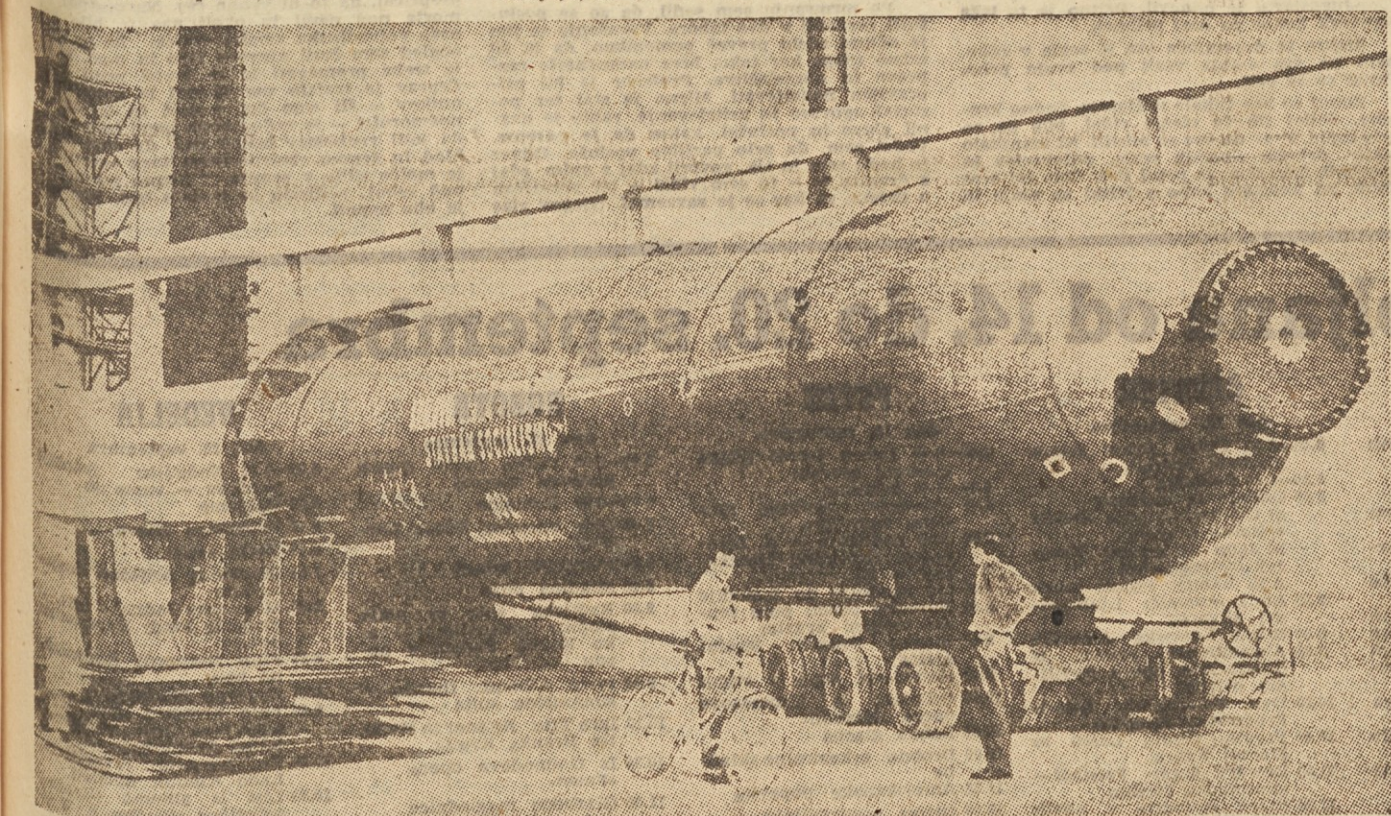
Februaria 1882 – bilo je pozno popoldne – sta se Tesla in njegov prijatelj Sigodny sprehajala po budimpeštanskem parku Recitatorja, sta verzo Goethejevskega Fausta. Nenadoma sta verzo Tesla utrnjila misel. Rešil je problem, ki ga je toliko časa preganjal. Videl je siliko kovinskega motorja, ki se naglo vrtil v električnem polju, v magnetnem polju, ki ga proizvajata dva izmenična toкова iste frekvence, vendar z različno fazo. Prijatelju je vzel palico in na pesek narisal diagram tega motorja. Takrat je prvič razložil delovanje in načelo indukcijskega motorja.

iz vesolja?

3. — TEHTA VSAJ 20 KILOGRAMOV, verjetno pa še več. Za graditev vesoljskih ladij so potrebni možgani določene velikosti. Tehtati morajo vsaj kilogram, tej teži pa ustreza telo, ki tehta vsaj 20 kilogramov.

Spričo tega spoznamo, da bi bil morebitni vesoljski gost s kakega planeta iz zven našega sončnega sistema, ker na nobenem drugem planetu našega sončnega ni pogojev za razvoj inteligentnih bitij. Obisk bi nam dokazal, da je obiskovalec v tehničnih dosežkih pred nami. Hkrati bi to pomenilo, da je njegov planet starejši od Zemlje. Prišel bi iz vesolja, najbližji zvezdni sistem pa je Alfa Centaur, ki je oddaljen od Zemlje štiri svetlobna leta.

ČLOVEK PRIHODNOSTI

ZADNJE POGLAVJE IZ
KNJIGE HUGA GLASER-
JA »SKRIVNOSTI ČLOVE-
ŠKEGA TELESA«, KI JE
TE DNI IZŠLA PRI CAN-
KARJEVI ZALOŽBI

Ni se ne domakem, odkrivali povsem nove podatke o pomenu vezivanja tkiva, tiste vrste tkiva, ki ga najdemo v po telesu in o katerem smo domnevali, da je to snov zamazana snov med celicami in organi, samo zamazna snov in nič drugega. Danes pa vemo, da se v tem sistemu, obstoječem iz mrežic in kanalčkov, tvorijo snovi, ki so zelo pomembne; zmanjševanje teh snovi pomeni hkrati upadanje mladosti. Z njim so potekale povezane dejstva staranja in tu je treba iskati orožja za boj zoper staranje.

Najbrž vodijo tudi druga pota k smrti, da človek doseže biološke meje svojega življenja, ki za trdno presegajo sto let, nemara pa leže celo med 140. in 160. letom. Prejšnji poskusi pomlajevanja, ki so jim bila izhodišča snovi žleze, so zaročarili. Toda vse kaže, da se bodo še obnovili, četudi v drugačni obliki, zakaj dokazano je, kakšen pomen imajo v procesu staranja žleze z notranjim

Nemara bo za takle prenos organov posebno pripravno mladostno, morda celo embrionalno gradivo, saj je znano, da ima le-to največ sposobnosti za rast. Pa tudi sicer je mogoče misliti na uporabo zdravih, funkcionalno krepkih organov za prenos iz enega organizma v drugega. Vsak dan

[illegible]

Problem je ovaj tem: usmeriti mutacije, da se bo organizem preoblikoval tako, kakor hoče tisti, ki ga skuša preoblikovati; potentakem bo tudi s tega področja preganjo golo naključje. Človek, ki se s takimi prometijskimi idomami loteva bioloških dela, skuša vsiliti naravi svojo voljo, ko se drzne znova oblikovati človeka, ta najvišji proizvod narave. Ta Prometej ima pred očmi ustvaritev takega človeka, ki bo telesno in psihično bolj razvit, kakor je današnji človek, zlasti pa bo višji v moralnem smislu. Pred očmi ima človeka prihodnosti, ki bo poln tisti idealov, o kateri sanjajo biologi in pesniki – kaj pravi, po pogledu, da nam bo – kot pravi Jean Rostand – pomagali izginiti se uničenju s strašotnimi sredstvi, ki so vzniknili iz našega lastnega duha. Človek prihodnosti bi potentakem že nastajal, to pa po zaslugi napredka znanosti, izboljšanja družbenega reda in večje razumnosti. Na poti k njemu bo zgodovina spoznavanja človeškega telesa nedvomno obogatena še z novimi epohalnimi poglavlji.

»En, moral se boš še učiti. Prično se učiti in pazljivo poslušati. Zadolženi, če si pazljiv pri učenju in potem malce razmisliš o boš sedah, ki si jih silil, pa bo že šlo, boš videl. Le od kod so vzeli toliko ljudi? Niso izbirali le v našem taborišču. Vidim jih nekaj v dokaj dobro ohranjenih uniformah. Zdi se, da so Francozi ali kaj takega.«

Sledil sem njegovemu pogledu. V množici, ki je cepetala na mestu — stali so, kakor so priležni s tovornjakov v bližini — sem opazil še kar dobro oblečene, nesestrane ljudi, ki so prišli v taborišče šele nedavno. Ali so bili ujeti letalci, ali diverzanti, ki so se spustili s padali? O teh smo dotlej le siljali pripovedovati. Vsekakor niso bili naši. Celo vedli so se povsem drugače. Smejali so se in glasno govorili. Vedli so se tako, kakor smo mi že zdavnaj pozabili, da človek kaj takega sme in more. Ob tem sem se spet spomnil našega položaja. Kako človek sprejme sužnost? Mar se res napoveduje trenutek ali tisti čas, ko bom menil, da so kos dobrega kruha ali celi čevlji ali glasna govorica dobrete, za katere moram biti še posebno hvaležen ali celo srečen? Spet sem mislil na jezik, ki se ga bom učil pri profesorju, in na pozabo vsega tistega, česar človek ne upisuje v notepad, česar človek ne pozabi tudi v nočnem spovedu, njeno obliko, ki nam prila in nam zagotavlja nepopisno zadovoljstvo, njen okus? Kako doživljamo svobodo mi, ki smo zaslužni in mučeni? Mar ni nevarnost — mi ujetniki nimamo priložnosti, da bi jo zares čutili in doživljali — da bomo pozabili nanjo, da se bo spremenila v njeno obliko, ki jo imamo v spominu, in je ne bomo več mogli hraniti in negovati? Mar se ne bo zgodilo, mar ni nevarnost, da bi se zgodilo, da se nam bo svoboda, pozabljena beseda, ki je že toliko časa nismo uporabljali in se nam zdi kot hoja po dolgotrajnem ležanju, mar se ne bo zgodilo, da se bo svoboda, ko jo bomo spet doživeli ali si jo priborili, zdela teka, skoraj neznanja in se bo morda razlikovala od vsega, kar nosimo v sebi, ko mislimo nanjo?

Odlotil sem se, ko bom čimprej povprašal Minja, kaj misli o vsem tem.

Profesor se je medtem zapletel v pogovor z ljudmi, s katerimi sva se pripehala, in z onimi drugimi. Izvedel je, da so jih pripeljali tako rekoč z vseh koncev Norveške.

»Z vseh koncev smo,« je rekel profesor. »Pomešani. Niso sami Jugoslavlani. Kolikor Angleži v Ameriko, pa Italijan je vmes. Pravijo, da so tudi Nemci. Nekdo pravno ne ve, če ni natančnejša. Prve novice so po vadi pretrane, kasneje bo vse dobilo pravo mero.«

Strazarji so tudi zdaj stali okoli nas, vendar so bili nekoliko dlje stran. Takoj sem opazil, da so prepirani, da od tod ni mogoče pobegniti in da je misel na beg samomor.

»Kje smo pravzaprav?« sem vprašal.

»V enem izmed podzemeljskih zaklonišč,« je rekel Oliver, ki je stopil k nama s profesorjem. Oliverja sem poznal že pred prihodom v taborišče, bila sva skupaj v partizanih. V taborišču pa so naju ločili. To pot sva se prvič srečala, čeprav sva se na zboru pogosto videla, le govoriti nisva mogla. Oliver je bil nekaj starejši od naju, morda deset let. Nemara je bil že zaradi tega previdnejši. Njegove zadržanosti pri ponovnem srečanju si nisem znal razlagati drugače, kakor da je zaskrbljen. Ni bil posebno vesel tega novega položaja, vsaj na zunanjo tega ni pokazal ali pa nisem opazil. O begu je vedel nekaj več. Takoj je rekel:

»Za ubežniki so streljali, niso pa poslali vojakov za njimi. To je nekaj nenavadnega.«

Morda so prepirani, da ubežniki ne bodo prišli daleč, ali pa nameravajo poslati patroljo z druge strani,« je rekel profesor, ki je zelo rad vse ocenjeval iz več zornih kotov.

»Vendar čutim določeno spremembo v njihovem ravnanju z nami, spremembo na bolje. Čeprav je morda začasna ali preračunana,« sem se drznil tudi jaz poseči v pogovor. Pri tem sem pazljivo motril Oliverjev obraz in nestrpno čakal njegovo mnenje o tem. Pa je le skomignil. Čez čas je nadaljeval, kakor sam zase:

»Oh, to sem zaspal, strašno zaspal. Zdi se, da bi lahko spal celih...«

Uthnil je sredi stavka. Ostro so se oglašile piščalke na več straneh hkrati. Vrnile so nas v resničnost, v okoliščine, v katerih smo živeli dotlej. Zdelo se je, da se bo vse začelo

ČEDOMIR BRAŠANAC

RDEČI ROB OBLAKOV

po starem. To bo najbrž le sprejemna postaja ali zbirališče za kako novo taborišče, sem ugibal. Spet smo se postavili v štiri vrste. Opazil sem mnogo novih, povsem neznanih ljudi. Niti v naši skupini niso bili sami Jugoslavlani. Strazarji so nas v teku prešteli. Ugotovili so, da nas je po njihovih računih premalo. Od nekod, s tistega konca, kjer je bil po mojem mnenju izhod iz tega podzemeljskega mravljišča, so pripeljali pet novih, istih iz skupine močnejših in boljše oblečenih. Prišli so se upirali in se pričkali s strazarji. Uganil sem, da govorijo angleško, eden izmed njih pa je bil po mešanici besed, ki jih je uporabljal, zelo verjetno Italijan.

Postavili so se na konec naše vrste. Prepričal se ni bil zaključen, ko so se spet oglašile piščalke. Zdelo se mi je, da pripravljajo čuden pregled, ker je bila sredi med nami, eden celo v pravokotni, skupina oficirjev. Eden od njih je bil v polnem uniformi, drugi pa v civilni obleki. Med njimi sem opazil tudi dolgina, čigar pokle sem uganil kakih deset minut prej. Bil je oficir, ki ga je voljak ogovoril »gospod doktorjem«.

»Naš doktor,« sem rekel profesorju, za katerim sem stal. Mignil je z mezinico v znamenje, da razume. Oliver, ki je stal na moji levi, me je s pogledom pritisnil k molku.

Oficirji so šli mimo nas. Komaj da so nas pogledali. Tisti s čipčipalkom je bil najvišji po činu, vsa kolikor sem se takrat spoznal na tako reči vpraševal je le doktorja in po spremljevali vsako svoje vprašanje z vrsto krenjen, doktor pa je odgovarjal povsem mirno; niti mislice na lico se mu niso zaznavno premikale.

»Tolmač!« je rekel strazar. »Kdo je tolmač?«

Vprašanje je odmevalo na vseh straneh, strazarji pred vsemi vrstami so ga ponovili. Začuden sem pogledal v naši vrsti se je javil profesor. Tega ni storil nikoli dotlej, tako da nisem vedel, kaj namerava.

»Napre!« mu je rekel strazar.

Profesor je molče stopil naprej, tam nekje na koncu pa sem opazil še enega tolmača. Bil je visoke postave, izpod čepice so mu gledali pšenični lasje. Strli so, kakor da hotelo kljubovati.

»Gospod Reginald Brooks,« sem silil njegov hripavi skoraj deklinski glas. Povedal je še nekaj, česar nisem razumel. Pogledal sem Oliverja. Odgovorja sicer nisem mogel pričakovati, vendar me je imelo, da bi izvedel, za kaj gre. Oliver je bil prijetno presenečen prav temu pa sem se imel zahvaliti za odgovor:

»Poročnik Brooks pravi, da bo angleški tolmač za skupino, ki so nam jo priključili.«

»Praviš, da je poročnik?«

»Tako je rekel.«

Potem je strazar z obema govoril precej dolgo in naraščeno. Oba tolmača sta odgovarjala, strazar je odgovarjal, govorili so vsevpriek. Očitno je šlo za nas, ki smo stali v vrsti, ker je profesor kazal proti nam. Brooks je stal zraven njega, se ozrl proti nam in odkimal. Takoj sem si zapomnil njegov primek, ker sem vedel iz izkušnje, da je velika pomena za vsakogar izmed nas, da si zapomnimo vse, kar nas obdaja in kar nam pride na ušesa. Če bi se odlotil za beg, bi nam lahko trdi predla, če bi pozabili kako malenkostno podrobnost.

»Fantje,« se je profesor obrnil k nam. Njegov glas ki poprej nikoli ni izdajal čustev, je rahlo podrihteval. »Tu bomo dobili nove obleke in opremo. Poročnik Brooks in jaz sva se sporazumela, da se ne bomo ko-

pali. To zahtevajo od nas. Vsi dobro vemo, kaj pomenijo te kopeli. Če ne bomo umrli, bomo umrli kak drugje. Strazar pa nas prepričuje, da je to pot zares le kopanje. Vsi vemo, da so bile kopeli pogosto le izgovor, s katerim so nas skušali mirno in brez odpora spraviti v plinsko celico, ki so ji dali ime kopalnica. Zato sva zahtevala jamstvo. Poročnik Brooks pravi, da morajo biti pri kopanju z nami tudi po trije strazarji. Vse skupaj se ni odločeno, ker voljak, ki nas strazi, nima pravice odločati o tem. Vprašam vas, ali boste podprli naš sklep?«

Grozice mrmanje je bilo jasen odgovor strazarjem — medtem sta se prvemu pridružila še dva — na njihova nadležna razlaga. Z vseh strani, iz vseh skupin so prihajali glasni klici in ugovori. Gotovo so povsod razpravljali o isti stvari.

Napetost je naraščala, pričakoval sem kričanje tepež, bal sem se, da bodo tega ali onega odpeljali, ker sem imel take izkušnje. Doktor pa je nenadoma napravil vsemu konec:

»Besedo vam dam. Prosim, ne preživajte se! Kopanja ste zares potrebni. Na dolgo pot se odpravljamo, tam ne bo priložnosti, da bi skrbeli za osebno higieno, zato moramo zdaj to opraviti tu. Silšal sem vašo zahtevo, mi bomo tudi naši voljaki v kopalnici. Pravi Zda pa na delo, časa ni mnogo.«

Topla kopel! Tudi z obrazov drugih sem bral, da ne verjamejo lastnim ušesom. Voliti je bila pravo čudo, mestno pod zemljo. Pod toplo prho je koža začela dihati. Zdelo se mi je, da od trenutka do trenutka izginja utrujenost, da jo odplavlja kapljice tople vode. V glavi mi je šumelo, srce mi je bilo tiho pod vratom. Bal sem se, da se bom onesvestil. Smešno bi bilo umreti tako nenadoma na kraju, kjer bi konec ne bil prav nič slaven in seveda tudi ne naraven.

Slišal sem pesem. Ljudje so res čudni, sem razmišljal. V vsakem prostoru je bilo po štrilvaljstih prh hkrati se je torej kopala polovica ljudi v naši vrsti.

Pod prho smo poskakovali, voda je bila prevročna, para se je dvigala pod strop, le s težavo smo se spoznavali. Ker so mi roke drgetale, sem izpustil milo, ki je zdrknilo pravo kot. Cementna tla so bila ravna in gladka, kot steklo. Pod nogami sem čutil laž. Stopil sem na beton, na gladkih tleh mi je drselo. Odlotil sem se, da bom šel po milo po vseh štrilih, zato sem zdrknil na kolena. Sicer pa je bilo v kopalnici toliko nare, da stojte ne bi opazili tistega koščka mila. Nekdo me je prehitel. Na pletih sem začutil tujo roko, druga pa mi je potisnila milo tik pred peti.

»Jugoslav,« mi je rekel tisti, ki mi je dal milo. Slučajem vrniti, pa sem bil preslab. Neznane mi je pomagal in tako sva si stala nasproti, vsa namljena in rahlo drgetajoča. V čudnih okoliščinah sva se seznanila. Ne, ni bil Brooks temveč eden izmed ostalih štril. Predstavil se je:

»I am Slower. Jim Slower.«

»Jugoslav,« sem odgovoril. »Nikola Bajlić.«

»Jugoslav,« je ponovil. Očitno je to laže izgovoril kakor pa moj primek.

Mokra in drgetajoča sva si segla v roke, nato pa sva stekla vsak pod svojo prho. Drugi so še peli.

Zunaj so nas čakale uniforme, čudno krojene, dotlej jih še nisem videl, bile pa so zelo tople. Prav na vse so mislili. Ni manjkalo majke, debelih zimskih srajc, puloverjev in posebnih ščitnikov za prsi kot, Celo šal sem dobil, pa kosmato kapo s ščitki za uhlje in

rokavice. Hlače in bluze so bile podložene z vato in prešite »po rusko«. V globokem zunanjem žepu na bluzu — nagnosko sem segel vanj — sem našel sončne naočnike.

»Za sneg,« je rekel Oliver in pokazal na naočnike. Zraven mene je stal, tako oblečenega sem ga komajda prepoznal. Naše stare obleke so izgubile. Moje mi ni bilo žal, čeprav sem nekoč razmišljal, da bom seveda še bom ostal živ, varoval krpe ujetniške obleke kot največjo dragocenost.

Bili smo vsi enako oblečeni. To bi si lahko mislil. Pozoren sem postal na glasno ugovarjanje Reginalda Brooks in njegovih tovarišev. Oliver mi je takoj prevedel da zahtevajo, naj ravnajo z njimi kot z ujetniki. Prav nič se nisem čutil, ko sem videl, da se nihče ne zmeni za njihovo zahtevo.

Oči so se že zdavnaj navadile na električno luč v vodilni. Po prihodu iz kopeli me svetloba ni več tako slepla kot poprej. Ugotovl sem, da ne morem videti na konec vodine, ker je bila zavita. Tudi vzhoda nisem videl, le stulil sem ga po svezem zraku in po tistem značilnem vonju, ki ga daje morje. Sum valov, ki sem ga slišal prej, zdaj ni več segel do mojih ušes. Ali se je morje proti jutru pomirilo, ali je pa bil hrup množice ljudi v vodilni tako močan, da je zadušil šume, o katerih sem menil, da jih delajo valovi.

Strazarjev ni bilo nič več kot prej, seveda tudi ne manj, vendar se mi je takrat zdelo, da jih je zelo malo. Razumljivo, saj smo bili mi v novih oblekah na pogled pomembnejši kot poprej. Ne vem, ali je bilo res, vendar se mi je zdelo, da se je tudi profesor ukvarjal z isto mislijo, ker je rekel vsaj skupini, ki se je zbrala ob njem:

»Ugotavljam, da obleka pokriva devet desetlin človeškega telesa.«

»In kaj potem?« ga je vprašal Oliver, kakor da se hoče pričkat.

»Tako,« je rekel profesor. »Ker prihajajo vstvi v človekovo zavest po čutilih — in čutila je eno izmed njih — potem je vstvi o osebnosti tak lahko odvilen tudi od obleke, ki jo kdo nosi.«

»Razložil,« je vztrajal Oliver. »Vsi ne razumejo, jaz pa mislim, da to tudi ni posebno pomembno.«

»Nasprotno,« se je raznemaal profesor. To sem uganil po tem, ker je znižal glas. Bil je pravo nasprotje drugih, ki v ihti govorijo glasneje. Dvignil je kazalec in posamezne besede, ki so se mu zdele pomembnejše, izgovarjal po zlogih. »Nasprotno, v jetniški obleki si zares videti kot zločinec. Jetniški obleki si zares videti kot zločinec. Mar nisi še nikoli razmišljal o tem? Ali si ti ne zdi, da je to začelo spreminjati tudi tvoje pojmovanje položaja, v katerem si? Počasi, vendar vztrajno se ti je vsiljevala misel, da si, če ne bi kriv, vsaj — kako naj rečem — nesposoben za napor in za vzpon k boljše...«

»Nikoli,« je trmasto ugovarjal Oliver. »Nasprotno, meni se je zdelo, da sem čedalje boljši človek...«

Po mrmanju sem sodil, da so se poslušalci razdelili v dva tabora. Vprašanje se jim je očitno zdelo preveč pomembno, da bi šli mimo njega kar tako, brez natančnejše razprave in obrazložitve. Profesor je bil pripravljen nadaljevati. Mirno je stal ter poslušal ugovore in pritrditve, rahlo je naglavlavo in poslušal, kakor da je odsoten. Vedel sem, da zelo pazljivo poslušal. Oliver je hodil sem in tja, govoril zdaj z enim, zdaj z drugim in — to sem videl — bil prepričan o tistem, za kar se je zavzemal. Njegov glas

je bil nazadnje vsiljivo močan. Ljudje so pristuhnili:

»Ne mislim tako,« je rekel, »da bi morali grde, sramotne obleke, smešne celo v lastnem položaju, v katerem smo bili v taborišču, niti trpeti in jih imeti za nekaj, kar je kot dosežek ali pot skozi trpljenje, kar zorenje ali spoznavanje, do katerega lahko prideš le na tak način. Ne trdim, da spoznaš resnico le v trpljenju. Toda če je ta obleka že tu in če ti drugače izhoda, potem je ne smemo prezreti, prav kakor mati ne preze čolna, ki ga je morje po viharju vrglo na breg, čolna, s katerim se je sin odpravil po ribe. Važno je, da ohranimo notranje dostojanstvo in prepričanje. Svobodo čutimo v srcu, to je tudi naša prva ječa. Tu se poraja kal suženjstva. Ne trdim, da obleka lahko ustvari v človeku razpoloženje, ki ga navaja k temu, da začneja misliti ali čutiti tako, kakor nas gledajo drugi zunaj zaradi naše obleke. Nikoli nisem mislil tako.«

»To je res,« je rekel profesor. »Vendar je to tvoja osebna misel, ki je onim okoli tebe ni treba ali pa je ne morejo vedno sprejeti. Ali ti pa ne verjamejo. S čim boš branil svojo gotovost in svoje prepričanje?«

»Ma che cosa, è? Che cosa, è?«

»Za to,« je rekel profesor. »Ali kdo zna?«

Nikogar ni bilo, zato Italijanova radovednost ni mogla biti utešena. Oliver je vprašal Brooks, ali pozna Italijana in kako je prišel k njim. Brooks je zamrmral, da ne ve in da ga tudi sam pozna šele nekaj ur.

Z znamenji in z mešanico vseh mogočih jezikov so mu skušali razložiti, otipavali so obleko in kazali proti kopalnici, otipavali so mu na mu, da gre za to. Kako smo zdaj oblečeni in kako smo bili še pravkar — čeprav ni šlo samo za to — vendar Italijan ni bil tega ni razumel. Namesto da bi se vpraševal ali vsaj z znamenjem nakazal, kaj pravzaprav hoče, je nekajkrat neodolčno dvignil levico do senca in jo spet spustil, dvignil pa se je rahlo priklonil:

»Amicare Turchetti,« je zajokal.

Ze dolgo nisem videl solz. V krajih, kjer smo živeli, ni nihče nikoli jokal, zato sem si tudi te solze razlagal kot znamenje, da se obrača na bolje.

Joka sem se razveselil. Med ljudmi živimo, sem ugotovil. Novi prijatelj Amicare ni se je zdel neutolajljiv. Tisti trenutki, ko najbrž ne bi mogli z ničemer pomagati, Oliver je stopil k njemu in mu kakor otroku pravil šal na tanga bistro valjve, ki je bil ves zupban in poln nabreklih žil. Nekdo davno, v tistem pravnem življenju je moral biti Amicare zelo dober.

Vse okoli je bilo tih. V primerjavi s temi solzami so bile vse razprave smešne in neke daleč.

Spet so se na vse koncih oglašili žvižgi. Zdal me je to, zatopljenega v misli, kakor sem bil, bolj žalostno prizadelo. Čutil sem, da se kruto poigravajo z nami, spet se mi je vrnila misel, da je zdaj boljši, kot je bil toliko mesecev v taborišču, vendar da bi lahko bilo še strašnejše, celo nevtržno, če se bo vse skupaj tako razvijalo, da se bomo morali ponovno navajati na prejšnji način življenja.

»Hitreje, hitreje!« so vzklikali strazarji.

»Hitreje, tečte! Vsi morajo teči.«

»Drugo opremo in hrano boste dobili na ladajah,« To je rekel doktor. Hkrati so bile to zadnje besede, ki sem jih slišal, preden smo takoj za ovinkom, za skalo, ki smo jo obšli, ugledali kot sveže preorano njivo črno morje, ki je pljusalo ob skale. Zraven pa celo vrsto, morda kakih ducat trebusastih podmornic, ki so se lahko zibale na valovih polnih oljnatih madežev.

3

Morje je bilo črno kot sveže brazde. Moje prvo srečanje s morjem. Iz pripovedovanja in iz pesmi sem vedel, da je sinje, pozorno in da ima bistre valjve, zdaj pa sem se prepiral, da to ni vedno res. Nasprotno? To morje pod nami in okoli nas je bilo kot naša vojvodinska zemlja črnica. Ze na prvi pogled sem čutil njegovo težo in moč, ki je treba premagati in se boriti proti njej. Čeprav je trajalo vse skupaj le nekaj trenutkov — šli smo čez mostič in izginiti — podmorje — je zadostovalo meni in mislim, da tudi vsakomur izmed nas, da smo čutili hlad in temno skrivnostnost tega morja, ki je molče sililo v zemljo, v kopno ter došlo pod nebo, podiralo in goitalo vse, kar mu je bilo napoti.

Spored Radia Ljubljana od 14. do 20. septembra

PONEDELJEK	TOREK	SREDA	ČETRTAK	PETER	SOBOTA	NEDELJA
dne 14. septembra	dne 15. septembra	dne 16. septembra	dne 17. septembra	dne 18. septembra	dne 19. septembra	dne 20. septembra
8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	8.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)	8.00—8.30 Nedeljski jutranji pozdrav — vmes ob 8.30 Reklame
8.30—8.40 Reklame	8.30—8.40 Reklame	8.30—8.40 Reklame	8.30—8.40 Reklame	8.30—8.40 Reklame	8.30—8.40 Reklame	6.30 Reklame
8.05 Domači napravi izpod zelenega Pohorja	8.05 Oddaja za otroke	8.05 Klavir v ritmu	8.05 Oddaja za cibabane	8.05 Koncertni violonisti Igor Ozim van igra	8.05 Igra orkester Eddie Barclay	6.40 Prireditve dneva
8.20 Naš podizast S. Maugham: Golgolavi Mehikane	a) Mladil glasbeniki na koncertnem odru b) Aleksa Mikšič: Moj sošolec Stojan	8.35 Mladil pevci v preteklem letu	a) Cibabonam poje Zenski vokalni kvartet b) Jana Milčinski: Vrabček-bistroglavček	8.20 Naš podizast — S. Maugham: Golgolavi Mehikane — II.	8.20 Pionirski tednik	6.45 Vedri zvoki
8.40 Sedem pevcev — sedem popevk	8.35 František Krammer-Kramar: Koncert za oboe in orkester	9.00 Svet v orkestralnih barvah	8.35 Emi Adamič: Ljubljanski akvarij	8.40 Od melodije do melodije	8.40 Mladina poje	7.15 Glasba za prijetno razpoloženje
9.00 Franc Schubert: 4 impromptui	9.00 S popevkami po Evropi	10.10 Italijanske in francoske popevke	9.05 Ritalni Latinske Amerike	9.00 Narodne pesmi poje ženski vokalni kvartet	9.00 Radijska šola za nižjo stopnjo (ponovitev): Vinko Kuret: Zarota v gozdu	8.00 Mladinska radijska igra — Friderik Feid: Harmonika potuje
Felix Mendelssohn: Variacija v d-molu op. 54	9.35 Violinske skladbe Slavka Mihečiča in Vladimirja Lovca	10.30 Skladbe za violončelo in harfo Izvoluta harfistka Jelica Petrat-Portograndi in violončelist Vlado Požar	9.25 Ansambelski prizori iz Rossinjeve opere Seviljski brivci	9.20 Stanko Premrl: Simfonieta	9.30 Isaac Albeniz: Iberija — simfonična suita	8.37 Filip Bernard: Rapsodija no vo
9.30 V ritmu današnjih dni	10.10 Od valčka do calypsa	11.00 Igra ansambel Mojmir Sepeta	10.10 Dva scherza in balada Fredericka Chopina	9.45 Hammond orgle v ritmu	10.10 Igra Trio Reissner in Kvintet Branka Krajca	8.47 Zabavna matineja
10.10 Gustav Charpentier: Vstaj iz Italije	10.35 Zbrane operne arije pojo naši solisti	11.25 Radijska šola za višjo stopnjo (ponovitev): Sergej Prokofjev: Peter in volk	10.40 Edward Elgar: Falstaff — simfonična studija	10.35 Lahka glasba	10.30 Iz Gounodove opere »Faust«	9.40 Poje komorni zbor RTV Ljubljana pod vodstvom Edilke Skobernete
10.45 Poje Ljubljanski komorni zbor	11.00 Za dom in žene	11.55 Vasilij Mirko: Katrica	11.25 Stare melodije v novih priredbah z orkestrom Kurt Edelhagen	11.00 Drobne orkestralne skladbe	11.00 Glasbene razglednice	10.00 Se pomnite tovariši... Lada Klautar: Spopad
11.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — Danilo Srečković: Nerazpočena bomba	11.15 45 minut simfoničnih piesov in rapsodij	12.00 Orkester Ljudske milice igra koralačne	11.50 Za dom in žene	11.35 Amerikanske popevke	11.30 Zanimivosti iz znanosti in tehnike	10.30 List iz albuma (Kratke solistične skladbe S. Zariča, F. Griega, E. Elgara, F. Schuberta in P. Sarasateja)
11.35 Odlomki iz opere Snegu-ročka Nikolaja Rimskega-Korsakova	12.00 Segava klaviratura	12.15 Kmetijski nasveti — Dr. Vlado Gregorčič: Pomankanje rudnih pri domaćih živalih	12.00 Zvoki s citer	12.00 Otroci pozdravljajo	11.45 Sergej Prokofjev: Odlomki iz baletne glasbe k baletu »Romeo in Julija« (Marjan Fajdiga: klavir)	11.00 Mali zabavni ansambel pred mikrofonom
12.00 Dve rapsodiji Frana Lhotaka izvaja violonisti Uroš Prevorsek	12.25 Violinist Swend Asmus: Igra zabavne melodije	12.25 Prizori in arije iz italijanskih oper	12.15 Kmetijski nasveti — Ing. Mihael Leonard: Prehrabna in zdravilna vrednost grozdja ter vina	12.15 Pesmi iz tujih dežel	12.00 Pet pevcev — pet popevk	11.30 Mitji Kret: Negotin (reportaža)
12.15 Kmetijski nasveti — Prof. dr. ing. Franjo Janežič: Varstvo kmetijskih rastlin v jeseni	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.30 Zvonimir Ciglič: Prva simfonija	12.25 Jean Sibelijs: Karelija, glasba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	12.15 Kmetijski nasvet — Dr. Rajko Rakovec: Zatriranje garj pri prašičih	12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — I.
12.25 Zabavni zvoki	13.30 Sopranistka Zlata Gaspard: Igra zabavne samospesve	14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo (ponovitev): Danilo Srečković: Nerazpočena bomba	13.15 Obvestila in zabavna glasba	13.30 Arja iz slovanskih oper	12.25 Narodne in domače viže	13.15 Obvestila in zabavna glasba
12.45 Miro Dolinčar poje samospesve Fr. S. Vilharja, spremlja Marjan Vodopivec	13.50 Fihalni orkester JLA p. v. Petra Brzljaja	14.55 Fritz Kreisler: Staroirski napev	13.30 Poje moški vokalni oktet zagrebške Opere	14.10 Nekaj slovanskih narodnih pesmi	12.45 Majhni zabavni ansambli	15.15 Reklame
13.15 Obvestila in zabavna glasba	14.10 Zborovske skladbe Josipa Pavčiča in Marija Kogojca	15.15 Reklame in prireditve dneva	13.50 Instrumentalni ansambel Srečka Dražila	14.25 Radijska šola za nižjo stopnjo	13.30 Richard Strauss: Burleska za klavir in orkester	15.30 Nedeljsko popoldne pod vaško lipo (domači napotki)
13.30 Šiptarske pesmi iz Kosova in Metohije	14.30 Prireditve dneva	16.00 Schumann in Mozart. Naši popotniki na tujem Eva Paulin: Italija tako in drugače	14.10 Slovenske skladbe izvaja Mariborski instrumentalni ansambel	14.55 Medlira z orkestrom Peter York	13.50 Z velikim zabavnim orkestrom Ray Martin	16.00 Humoreska tega tedna — Jean Dupeč: Zena, ki mnogo zmore
13.50 Odlomki iz baleta	15.15 Reklame	16.20 Melodije a la carte	14.30 Prireditve dneva	15.15 Reklame in prireditve dneva	14.10 Pisanji zvoki z Dravskega polja	16.20 Naš kopeljski koncert 17.00 minut sporta in glasbe
14.25 Radijska šola za višjo stopnjo — Sergej Prokofjev: Peter in volk	15.30 Nekaj opernih uvertur	17.10 »Lepo mi poje črni kos« Slovenske narodne pesmi poje Mariborski komorni zbor	14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	16.30 Iz solistične glasbe Petra Iljiča Čajkovskega in Sergeja Rahmaninova	14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo	18.00 Radijska igra — Hans Dittve: Kapitan balona (ponovitev)
14.55 Vedra melodija	16.00 Novost na knjižni polici William Faulkner: Divje palme	17.30 V vedrem ritmu z orkestrom Ludwig van Beethoven: Carste in Erwin Heifetz	15.15 Reklame	16.20 Na vrtljaku zabavnih melodij	15.15 Reklame	19.00 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame
15.30 S popevkami po svetu	16.20 Zabavni potpourri	18.00 Koncert po željah	15.30 Operetna in lahka glasba	17.05 Razgovor z volivci	16.00 Od tu in tam	19.30 Radijski dnevnik
16.00 Listi iz domače književnosti — Rok Arih: Vaški umetniki	17.10 Parada glasov (IV) Poje Dietrich Fischer-Diskau	18.15 Vilko Ukmar: Simfonični poem	15.00 Iz svetovne književnosti F. Kafka: Gladovalec	17.20 Petkovo glasbeno popoldne	16.20 Uganite, kaj predvajamo! in razvedrilo	20.00 Nedeljski intervju
16.20 Operne melodije	18.00 Iz zbornika spominov	18.45 Razgovori o mednarodnih vprašanjih	16.20 Koncert po željah	18.00 Kulturna kronika	17.10 Melodije za zabavo in razvedrilo	21.10 Koncert velikih pevcev
17.10 Srečno vožnjo! (šoferjem na pot)	18.45 Kulturni globus	19.00 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame	16.45 Reportaža	18.15 Poje Doris Day	18.00 Turistična oddaja	22.15 Plesna glasba
18.00 Družinski pogovori	19.00 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame	20.00 Z II. festivala popevk Jugoslovanske radio-televizije v Opatici	18.15 Uvertura in arije iz Mozartove opere Don Juan	18.30 Iz naših kolektivov	18.15 Blaž Armit: Koncert za flavto, godala, harfo in čelo	23.10 Popevke na tekočem traku
18.10 Poje mešani zbor »France Prešern« iz Kranja p. v. Petra Liparja	19.30 Radijski dnevnik	20.25 Spomini na poletne dni z orkestrom Edmundo Ros	18.45 Radijska univerza — Prof. Branko Vesel: Matere divljine	19.00 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame	18.30 Poje moški zbor »Slava Klavara« p. v. Jožeta Gregorja	23.40 Milo Cipra: Simfonijski orkester Zagrebške filharmonije, dirigira Jovan Sajnovič
18.30 Sportni tednik	20.00 Poje Komorni zbor RTV Ljubljana p. v. Milka Skobernete	20.55 Opera tega tedna Ludwig van Beethoven: Fidelio, opera v dveh dejanjih — I. dejanje	19.00 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame	19.30 Radijski dnevnik		
19.00 Zabavna glasba, vmes obvestila in reklame	21.30 Klavirske skladbe Isaaca Albeniza in Manuela de Falle	21.10 Kvinet Art van Damme, Trio Mose Allison in Trio x. y. z.	20.00 Radijski dnevnik	20.10 Igra kvintet Jožeta Kampla		
19.30 Radijski dnevnik	22.15 Abaniza koktajl	22.40 Skladbe za 2 violončela in klavir	20.30 Radijski dnevnik	20.15 Tedenki zunanje-politični pregled		
20.45 Domače aktualnosti	23.10 Igra trio Barney Kessel	23.10 Z ljubiteljske popevke v plesnem ritmu	21.00 Dojgi pohod (iz sobne alžirske književnosti)	20.30 Koncerti Antonina Dvofaka — I. oddaja Benjamin Britten: Interludij (Jože Pikelj: harfa)		
21.00 Iz lahke glasbe	23.30 Danilo Svara: Tretja simfonija		21.40 Iz slovenske solistične glasbe	21.15 Oddaja o morju in pomorščakih		
21.45 Domače aktualnosti			22.15 Duke Ellington: Liberijska suita	22.15—23.15 Opera tega tedna Ludwig van Beethoven: Fidelio, opera v dveh dejanjih — II. dejanje		
22.00 Z letošnjega III. koncerta			22.40 Popevke se vrstijo	23.13 Poročila in pregled tiska		
22.30 Novosti iz arhiva zabavnih glasbe			23.10 Iz ustvarjanja jugoslovanskih skladateljev	23.23 Moderna plesna glasba		
23.00 Casalsova festivala v Cortolisu						
23.10 Elia Fitzgerald poje skladbe Georgea Ger-shwina						
23.30 Igrajo evropske plesni orkestre						

USPEL GRADISOV ŠPORTNI DAN

Po petletnem presledku so delovni kolektivi Gradisa, ki ima raztresena svoja gradbišča in obrate po vsej Sloveniji, letos obnovili tradicijo in priredili »Športni dan Gradisa« v organizaciji mariborskega gradbenega vodstva. Tekmovanja so bila minulo soboto in nedeljo na mariborskih igriščih. Med 286 tekmovalci je bilodve tretjini delavcev, kar priča o tem, da si utira šport pota tudi v vrste gradbenih delavcev, saj je na teh športnih igrah nastopil vsak dvajseti Gradisovec. Če pomislimo, da so bile športne igre sredi gradbene sezone, ko delajo delavci po deset ur na dan in da so dosegli nimo tega še nadpovprečne rezultate, pomenijo nedavne športne igre Gradisa vsekakor pomemben uspeh.

Veliko zanimanja, pa tudi hude krvi so vzbudile nogometne tekme. Za prvo mesto so se borila štiri moštva: ljubljanskega, mariborskega in celjskega gradbenega vodstva ter gradbišča iz Zaloga. Povsem zaslužno so v finalni tekmi z Mariborčani zmagali Celjani s 3:1, čeprav se jih je v prvem polčasu držala smola.

Dva gola so dali iz offside in ju sodnik ni priznal, mimo tega pa so zastreli še enajstmetrovko. Vsa moštva so pokazala precejšnje tehnično znanje.

Udeležba na tekmovanjih v streljanju z zračno in malokalibrsko puško pa kaže, da je strelstvo med najbolj priljubljenimi športnimi panogami Gradisovih delavcev, saj je nastopilo kar 12 ekip.

Podrobni rezultati so taki:

Balinanje: 1. Ljubljana, 2. Maribor, 3. Jesenice, 4. Centralni obrati, Ljubljana.

Odbojka: 1. Ljubljana, 2. direkcija podjetja, 3. Maribor, 4. Koper, 5. Podvelka, 6. Celje.

Namizni tenis: Ekipa: 1. Centralni obrati, Ljubljana, 2. Maribor, 3. Centralni obrati, Maribor, 4. Centralni obrati, Ljubljana (mladinci), 5. direkcija. Posamezniki: 1. Grabnar (Ravne), 2. Gerovac (CO Ljubljana), 3. Leben (direkcija).

Kros — ekipno: 1. Centralni obrati, Maribor, 2. in 3. Skofja Loka ter Jesenice, 4. in 5. Celje in betonarna, 6. Ljubljana itd. Posamezniki: 1. Milan Horvat, 2. Alojz Hernec (oba CO Maribor).

S športnega dneva Gradisa — Skupina tekmovalcev v krogu pred startom — proga jih je vodila od spodnje do zgornje postaje Pohorske vzpenjače

Streljanje z zračno puško — ekipno: 1. CO Ljubljana 820 krogov, 2. Maribor 765,3, 3. Skofja Loka 764. Posamezniki: 1. Snajder (CO Ljubljana) 350 krogov od 400 možnih.

Streljanje z malokalibrsko puško — ekipno: 1. CO Ljubljana 818, 2. CO Maribor 678, 3. Skofja Loka 647. Posamezniki: 1. Zupan (CO Ljubljana).

Kegljanje, moški — ekipno: 1. CO Maribor 440, 2. CO Ljubljana 437.

Posamezniki: 1. Martinšek (CO Ljubljana) 418, 2. Mlakar (CO Maribor) 400, 3. Cotič (CO Ljubljana) 395.

Kegljanje, ženske — ekipno: 1. Ljubljana, 2. Celje. Posameznice: 1. Erjavec (Ljubljana) 335, 2. Kopušar (Celje) 349, 3. Smrjajc (betonarna) 335.

Nogomet: 1. Celje, 2. Maribor, 3. Ljubljana, 4. Zalog.

Sah: 1. direkcija, 2. Celje, 3. Ljubljana. Posamezniki: 1. Čedilnik (Podvelka), 2. inž. Kajfež (Šoštanj).

Koprška regata

Koper je bil minuli teden prizorišče elitnega tekmovanja jadrnic mednarodnega razreda »Star«. Posadke iz štirih držav so se borile za prvenstvo XVII. distrikta. Koprčani so prireditev, ki ni bila zgolj športnega, marveč tudi velikega turističnega pomena, speljali v vseplošno zadovoljstvo. Tekmovanje, ki je bilo pod pokroviteljstvom Franca Leskoška-Luke, se je končalo z zmago švicarske jadrnice »Cha-cha III«. Tudi Jugoslovani so pokazali imenitno jadrno tehniko, vendar pa so imeli preslabo jadrnico, da bi mogli poseči v boj za najvišje mesto.

Zagrizene so bile tudi borbe za šahovnicami. Kar tri ekipe so imele enako število točk (29,5). Sele dodatni turnir med prvimi je prisodil zmago ekipi direkcije podjetja. Med posamezniki so bile moči zelo izenačene. Prvoplasirani so igrali še po dve partiji, ki pa sta se obe končali neodločeno. Sele zreb je odločil, da dobi darilo Blaž Čedilnik, predelavec z gradbišča v Podvelki, kjer gradi Gradiso cesto in opravlja žarvarovalna dela na bregovih Drave.

PISMO IZ NOVE GORICE

Komisija za razvoj športa v delovnih kolektivih pri Športni zvezi Slovenije si čedalje bolj pridobiva zaupanje telesnovzgojnih delavcev v sindikalnih podružnicah slovenskih delovnih kolektivov. O tem nam zgovorno pričajo številna pisma, ki jih dobiva ta odbor oziroma njegov predsednik Jakob Kvas, s katerimi športni aktivni po tovarnah in podjetjih seznanjajo komisijo z vsakdanjimi športnimi uspehi in prečnimi problemi.

Eno izmed takih pism nam je predsednik Jakob Kvas položil molče na pisalno mizo. Iz Nove Gorice je prišlo, napisal pa ga je predsednik sindikalne podružnice »Soških elektrarn« inž. Rajko Bačič. Med drugim pišejo primorski

tovariši, da niso zadovoljni s sodelovanjem s športnimi in telesnovzgojnimi društvi, ker le-ta ne vrednotijo pravilno delavskega športa.

»Z dolgoletnim trudom smo pri nas končno vzgojili precej kvalitetno odbojkarstvo moštvo, ki je doslej tekmovalo samo na letnih športnih igrah »Elektre« in drugih sindikalnih turnirjih. Pomladi letos pa je ta ekipa začela tekmoovati tudi v tekmovanju goriske odbojkarke podveze,« pravi za uvod novogoriški športnik.

Prvenstvo te podveze je bilo pred nedavnim v Kanalu. Glavni namen tega turnirja je bila čimvečja udeležba. Prireditelji so zato objubilili, da se ne bodo togo ravnali registracij in drugih podobnih formalnosti.

Noben moštvo ni imelo tega v redu,« zatrjujejo športniki soških elektrarn in pristavljajo, da so bile vse vrste razdeljene v dve tekmovalni skupini. V eni je zasedlo prvo mesto

prav moštvo Soških elektrarn z zmagami nad vsemi tekmecl.

»Plasirali smo se v finale, toda tekmovalno vodstvo nam ni dovolilo igrati finalnega srečanja, češ da je za naše moštvo igral nekdo, ki je registriran drugod. V resnici je nekdo med našimi do aprila bil registriran za Kanal, toda na podveznem prvenstvu je igral za naše podjetje. Pač zato, ker smo verjeli prirediteljem, da se ne bodo naslanjali na običajne tekmovalne pravilnike športnih organizacij. Kajpak smo se proti tej odločitvi pritožili, vendar zaman...«

Po vsem tem neljubem dogodku so športni delavci Soških elektrarn morali še slišati, da podveza ni računala, da se bo to moštvo uvrstilo v finale. Povrh bi bilo zanjo nečastno, če bi v prvenstvu zmagalo neko sindikalno moštvo.

»Ta primer ni edini; že lani smo na nekem turnirju izločili nosilca sku-

mesto na domačem podveznem prvenstvu. Samo to želimo poudariti, da taka tekmovanja tudi ne morejo biti brez slehernega reda in nadzora, pa čeprav ne gre za elitne vrhunske nastope. Športna zveza Slovenije, še posebno pa njena komisija za razvoj športa v delovnih kolektivih, si že dalj časa uspešno prizadeva, da bi čimbolj sprostila lastne organizacijske, čestokrat nepotrebne sponse (takse, registracije itd.), ki zavirajo še večjo množičnost. To velja zlasti še za množična tekmovanja. Kajpak pa je škodljivo, da v zvezi s tem odločujoči krajevni činitelji ne podpirajo ali celo zapo-

S športnega dneva Gradisa — Celjska ekipa, ki je zmagala na nogometnem turnirju

NA ČRNO-BELIH POLJIH

SLAVJE KOEKZISTENCE

Na vsakem brzojavnem drogu od Ljubljane do Bleda visi lepak, kakršne so razposlali v vse kraje naše dežele. Na lepaku je kljuse, zraven pa piše: TURNIR KANDIDATOV.

V avtobusu, s katerim sem se peljal, sem slišal pripombe:

»Hej, Zivadin, tole kandidatorov« pa ni pravilno!

»Tudi jaz mislim tako, Radišav. Moralo bi biti »repov!«

Zdaj mi je žal, da se nisem vmešal v njun pogovor, ker bi se pomelek razpletel nemara takole:

»Kam pa potujeta, tovariša?«

»Na Bled.«

»Pa zakaj, tovariša?«

»Na dirke.«

»Kdo pa vaju je poslal, tovariša?«

»Naša zadruga iz Čukovca.«

Tako bi v prijetnem pomenku s človekom iz jugoslovanskega ljudstva prišel na Bled...

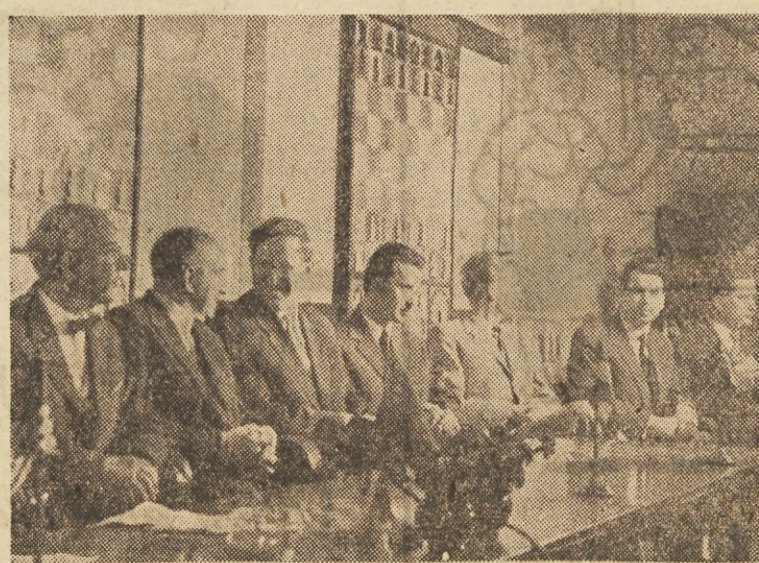
Ko sem zlezal iz avtobusa: nekakšna kolona harmonikarjev je nekam hitela. Pogledal sem natančneje: saj to so fotoreporterji!

Naprej, za njimi!

V hotelu »Toplice«, kjer sem našel na deset »bliskov« na vsakega šahista, sem vendarle videl Smislova, Talja, Petrosjana, Keres, Olafssona, Benkōja, Kligeriča in Fisherja. Potem je začel vrhovni sodnik Golombek nekaj pripovedovati v angleščini, potem pa so velemejstri vzeli prste iz ust. Menil sem, da gre za lepo vstajenje, pa sem se motil, zakaj šahisti so imeli opravka pri tistem glasovanju. Stirje izmed osemih šahistov so namreč iz Soške zveze, zato je treba izvo-

liti tako, da si bodo Rusi najprej med seboj polomili kopja, da bi nazadnje ne bilo skrivnih pogodb. Naš Gliga je predlagal v angleščini nekaj konstruktivnega, Golombek pa je rekel:

»Seveda.«

Tik pred startnim strelom na Bledu. Od desne sedijo velemejstri Keres, Benkō, Olafsson, Gligorić in zmagovalac zadnjega kandidatskega turnirja Smislov

In glej, brez obotavljanja so ki ugane prvaka tega turnirja. Kaj menite?»

»Mislim, da je nagrada Šahovske zveze višja.«

»Mister Bobby, kaj pravite?«

»Mislim, da ima mladina bo-

dočnost.«

Zdi se mi, da so tudi drugi prerokovali vsak svoje.

Ob šestih zvečer smo se od-

pravili v »Kazino«.

Ob šestih zvečer smo se od-

pravili v »Kazino«.

Ob šestih zvečer smo se od-

pravili v »Kazino«.

Ob šestih zvečer smo se od-

pravili v »Kazino«.

OHO-AHA

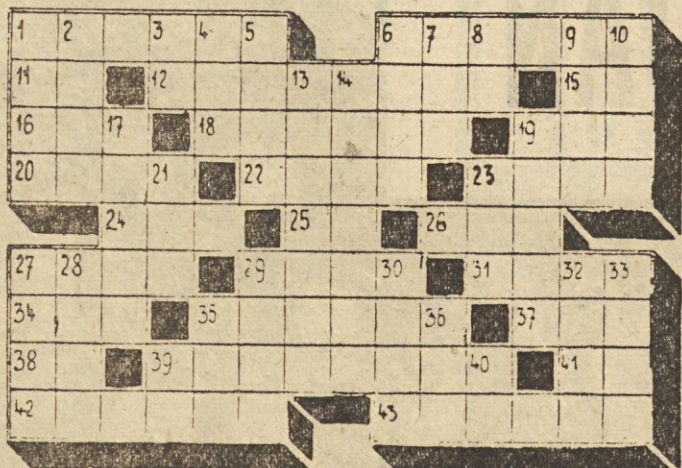
OHO, pa kombinirajmo. Tako bi si po nedeljskih dogodkih morali reči voditelji slovenskega vaterpola. Ker se namreč slovenski prvak Triglav v Kotoru ni uvrstil v II. zvezno vaterpolsko ligo, bi bilo treba njegovo ekipo združiti s košarkarji Olimpije, ki so na tekmi v Kragujevcu (v dežju in na igrišču, ki je na njem voda stala skoraj pol metra visoko!) pokazali vse odlike dobrih vaterpolistov. Seveda, znati se je treba, pa bo šlo...

AHA, to je bila tekma. V mislih imamo pokalno nogometno srečanje med edinim slovenskim ligašem Odredom in slovenskim prvakom Branikom v Mariboru. Belo-črni so se z najtesnejšo izmed zmag (1:0) oddolžili za vsa razočaranja v kvalifikacijah za II. ligo. Seveda pa sedaj še zmeraj ni jasno, kdo je zares boljši, kajti v pokalnih tekmah ni revanše. In kdo ve, kaj bi se zgodilo v Ljubljani?

OHO, to pa ni herojsko. O naših kolesarjih je bilo treba letos tolikokrat pohvalno pisati, na jesen pa se je zgodilo, da se je tretje dirke za državno cestno prvenstvo udeležilo samo 15 dirkačev, in še od teh jih je ena tretjina odstopila. Se posebej sla loč meče na ta podatek okoliščina, da na državnem prvenstvu ni bilo denarnih nagrad in tako sedaj mnogi denar in slabo udeležbo mečejo v isti koš. Nerodno, kajne?

AHA, in še atletika. Zvezni kapetan je pred odhodom izbranih atletov in atletinj na balkanske igre v Bukarešto spet ves iz sebe, češ da jih na skupnih pripravah v Zagrebu ni dovolj. Pravi, da se to utegne krepko maščevati na igrah. Mi pa se lahko samo vprašamo, kdaj bodo tudi atletski zvezni kapetani razumeli, da vsaj nekateri atleti redno delajo ali študirajo in zato ne morejo kar naprej čepeti na skupnih pripravah izven svojega bivališča...

Za razvedrilo in kratek čas

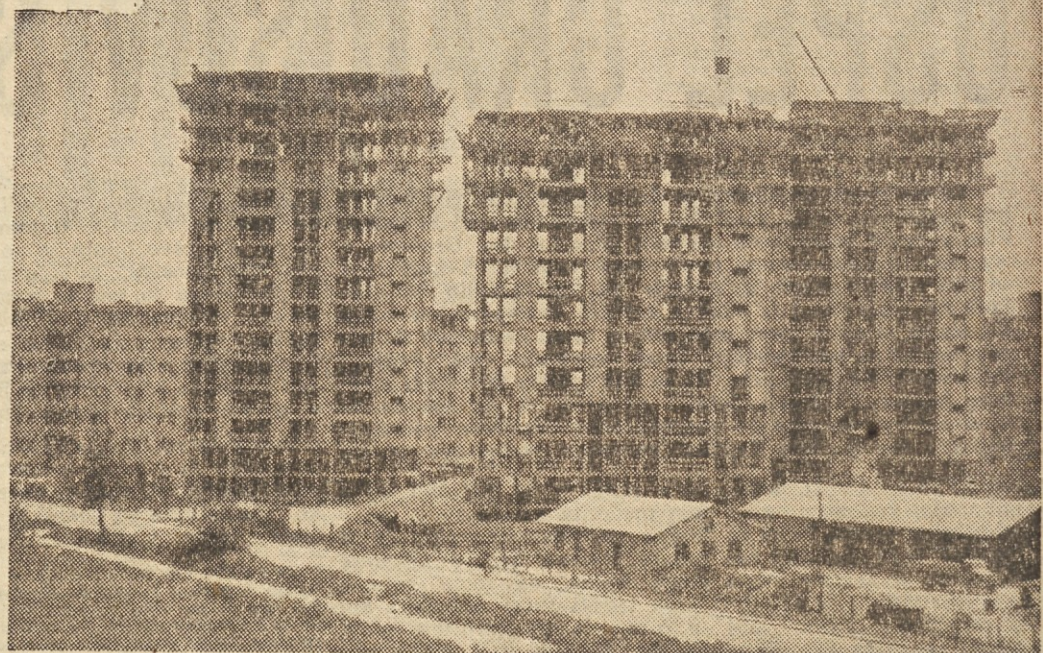
KRIZANKA STEV. 30

Vodoravno: 1. zimsko obušalo proti mokremu vremenu, 6. naša strupena kača, 11. enaka so-glasnika, 12. nevarna bolezen, 15. predlog, 16. žensko ime, 18. tenke ploščice, 19. oblika koloidne raz-

topine, 20. vrsta psa, 22. izraz pri tehtanju, 23. sestavine, 24. uradni spis, 25. črka grške abecede, 26. naziv za Hercegovca, 27. naša re-ka, 29. priimek slovenskega skla-datelja, rojenega na Primorskem (Vasilij), 31. starogrška boginja zmage, 34. vrsta vrbe, 35. model za vlivanje jeklenih blokov v jek-

larnah, 37. nagel tek, 38. kazalni zaimek, 39. hoditi po taktu, 41. nikalnica, 42. krožna pot umetnih satelitov okoli Zemlje, 43. prista-nišče v Južni Ameriki, svetovno znana luka za izvoz kave.

Navpično: 1. srednjeveška trd-njava, 2. reka v srednji Italiji, 3. italijanska znamka tovornih avtomobilov, 4. del zimske oble-ke, 5. delovni polet, zanos, 6. pralno sredstvo, 7. del voza, 8. pri-trdilnica, 9. klic, poziv, 10. pro-dukti nevtralizacije kislin z ba-zami, 13. ena od celin, 14. govori-nik, 17. južnoameriška rastlina, 19. geometrijsko telo, ki ima takšno obliko kot naša Zemlja, 21. ptič, ki živi v velikanskih jat-tah ob obalah severnih morij in izvrstno plava, 23. poraščeno zem-ljišče, 27. priprava za čiščenje moke, 28. Ober, 29. hude sanje, 30. oblika plodu, 32. prostor, kjer prikazujejo filme, 33. starogrški bog uničujočih vojn, 35. geo-metrijski pojem, 36. starogrška boginja zapeljivosti, 39. oziralni zaimek, 40. veznik.

NAŠA NAGRADNA UGANKA

Povsod grade letos vse več stanovanjskih zgradb. Ponokod zidajo tudi stolpnice. Za današnje nagradno slikovno uganko smo posneli gradnje stolpnice v Ljubljani. Odgovorite nam:

● Kje zidajo nove »nebotičnike«, ki jih vidite na sliki? Koliko stanovanjske in kako visoke bodo nove stolpnice, koliko jih bo?

● Katere podjetje jih gra-di?

Rešitve s kuponom nam pošljite najpozneje do prihod-njega četrta, 17. septembra, na naslov našega uredništva, Ljubljana, Kopitarjeva 2/IV. Na pisemski ovitek ne pozabi-te napisati: ZA NAGRADNO SLIKOVNO UGANKO.

Med reševalci, ki nam bodo pravočasno poslali popol-

ne in pravilne odgovore, bo žreb izbral enega, ki bo pre-jel nagrado v znesku

5000 DINARJEV

Za pravilno rešitev je zad-njič žreb izbral AVGUSTA ZUPANA iz Preserja 24 pri Radomljah. Nagrado 5000 di-narjev mu bomo poslali po pošti.

Pravilen odgovor se glasi:

● Posnetek kaže zgradbo bivše Kemične tovarne Domžale, sedaj obrat Združene ke-mične industrije Domžale. Podjetje je nastalo z zdru-žitvijo obeh kemičnih tovarn v občini, in sicer tovarne HE-LIOS Količev in Kemične to-varne Domžale.

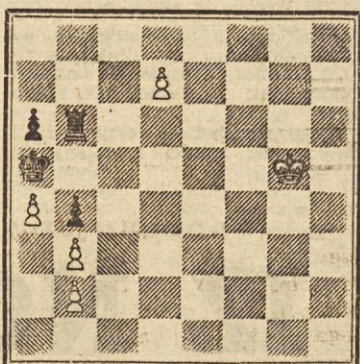
● Združitev je нареkoval predvsem skladen razvoj ke-

mične industrije v občini. S spojitvijo obeh podjetij so se izognili proizvodnji istih iz-delkov. Tako bo novo podjet-je lahko razširilo izbor izdel-kov. Poslej bo odpadlo dvojno investiranje (podjetje bo n. pr. imelo centralni laboratorij, skupen obrat družbene pre-hrane itd.). Razen tega bo tudi manj težav z delovno silo: predvsem s strokovnjaki in s sezonskimi delavci. Predvide-vajo, da se bo letna vrednost bruto proizvodnje samo za-voljo združitve povečala za 500 milijonov letno.

● Združena kemična indu-strija Domžale izdeluje razne lake in druge premaze, ko-ruzni škrob, dekstrin, pigmen-te, svinčve in železooksidne barve itd.

Kombinirajmo

STEV. 33

Beli na potezi dobi

Beli: Kg5, Pa4, b2, b3, d7 (5)
Črni: Ka5, Tb6, Pa6, b4 (4)

Pa jasno, boste rekli. Beli iz-vede novo damo in takoj doseže veliko materialno prednost. Toda črni je tedaj v patu. Kaj zdaj? Za napotek samo tole: Kdaj pa kdaj ni dobro postaviti na desko novo damo, temveč kaj manj vrednega; trdnjavo, lovca ali ska-kača. Torej?

REŠITEV KRIZANKA IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. statist, 7. Arnavti, 13. lope, 14. sitka, 16. marš, 17. opeke, 19. tetka, 21. sok, p, 22. lantan, 24. Indija, k, 27. čoln, 28. star, a, 29. korito, 31. stalen, r, 34. uta, 35. arena, 37. iveri, 39. roka, 41. Iliri, 43. Atos, 44. drevesa, 45. trakovi.

KUPON 30

Rešitev šahovskega problema. Rešitev šahovskega problema. Rešitev šahovskega problema. Rešitev šahovskega problema. Rešitev šahovskega problema.

VSELEJ SE NAJDE IZHOD

Pred osmimi meseci je podjet-je »Biljana« iz Ohrida kupilo na Madžarskem vodni tramvaj-hidrobust, da bi z njim dopolnilo plovni park na Ohridskem jezeru. Do Beograda je hidrobust priplul po Donavi, toda tam se je za-taknilo. Nadaljnja plovba skozi Džerdap, Crno in Egejsko ali Ja-dransko morje ter vožnja po su-hem do Ohrida ne bi bila mogo-ča. S helikopterjem, tudi nanj so pomislili, tega 30-tonskega or-jaka — toliko tehta hidrobust — prav tako ne bi mogli prenesti. Tako je preostala le kopna pot prek Srbije in Makedonije. Ven-dar prevoznika za to zahtevno nalogo ni bilo lahko najti. Razen domačih podjetij so ponudbe od-klonila tudi številna tuja specia-lizirana podjetja. Naposled je na-ročilo prevzelo podjetje »Auto-

transport« iz Beograda. Da bi hi-drobust sploh mogli prepeljati na Ohridsko jezero, bodo spotoma morali neštetočkrat prekiniti in spet skleniti telefonsko in elek-trično omrežje, razširiti ali pre-ložiti nekatere cestne odseke, podpreti mostove in podobno. Zaradi vsega tega hidrobust, ki se je pred dnevi »odpravil« na pot, potuje zelo počasi. Računajo pa, da ga bodo na Ohridsko je-zero prepeljali v dvanajstih dneh.

LE REDKO CVETE

Mariborčani in drugi, ki so jih pred dnevi opravki zanesli v stavbo ObLO Tabor, so vsi pre-senečni dlje časa postajali v avli-te zgradbe. Opazovali so lahko zares redek cvet, saj je vzcvetela cvetka Philodendron (filoden-dron). Cvet je bil precej velik, bel in v obliki čaše, z velikimi in jedrnatimi prašniki. Filodendronu pravimo pri nas

NERODNA ZADREGA

Res, zadrege so vselej nered-ne, toda težave kmeta Radomir Milošević iz Zivid pri Požarevcu so že posebej nadežne. Začelo se je pred dvema letoma, ko je Mi-lošević padel s tovornjaka. Po-škodoval si je zadnji del lobanje in odtlej vse vidi dvojno. Nor-malno lahko gleda samo tedaj, če zapre eno ali drugo oko. Miloš-ević je iskal pomoči pri mnogih zdravnikih, toda doslej mu ni-hče ni mogel pomagati.

IRONIJA USODE

— Tovariš šef, se bom lahko oprl na Vas?

KONEC POČITNIC

— Prav vse je zapravlil na dopustu. Zdaj upa, da bo iz žepov vseeno padel kak dinar!

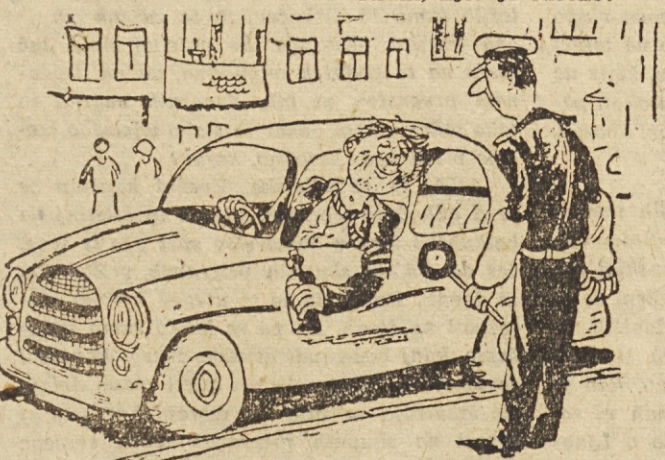

SREČA

— Eh, beži! Ves denar sem porabil na morju, pa sploh nisem počrnel!

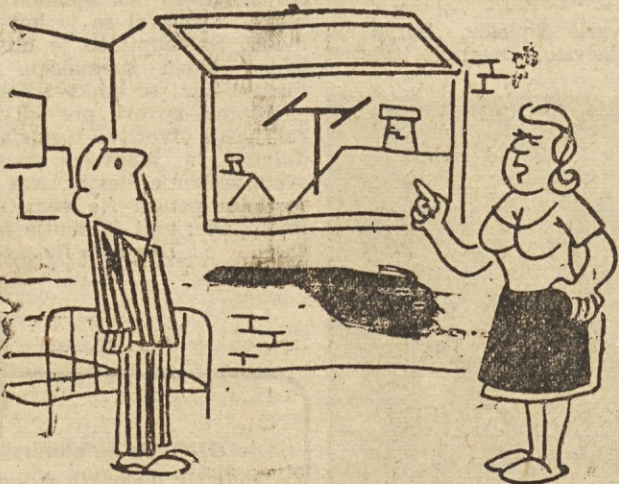
SAM JE KRIV

— Natakar, kaj naj to pomeni?
— Oprostite, toda kdo Vas sili, da pijete s te strani, kjer je rdečilo?

LEPO OPRAVIČILO

— Kaj, jaz da sem povzročil nesrečo? Samo pel sem in, kdor poje, nič slabega ne misli!

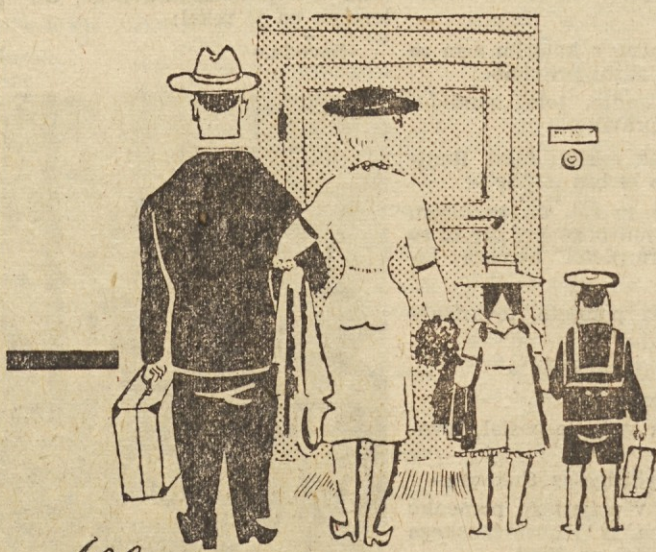

SODOBEN VZROK

— Ker so na strehi postavili televizijsko anteno, Vam moram povišati najemnino...

BREZ BESED

Obisk pred vrati?

Zlatorog

Perilo boste lahko v neverjetno kratkem času oprali z odličnim detergentom »RIO«, ki s svojo bujno peno opere perilo snežno belo. Pomnite — »RIO« je za vsako pranje in v vsakem gospodinjstvu edinstven pripomoček, s katerim si prihranite čas in denar!